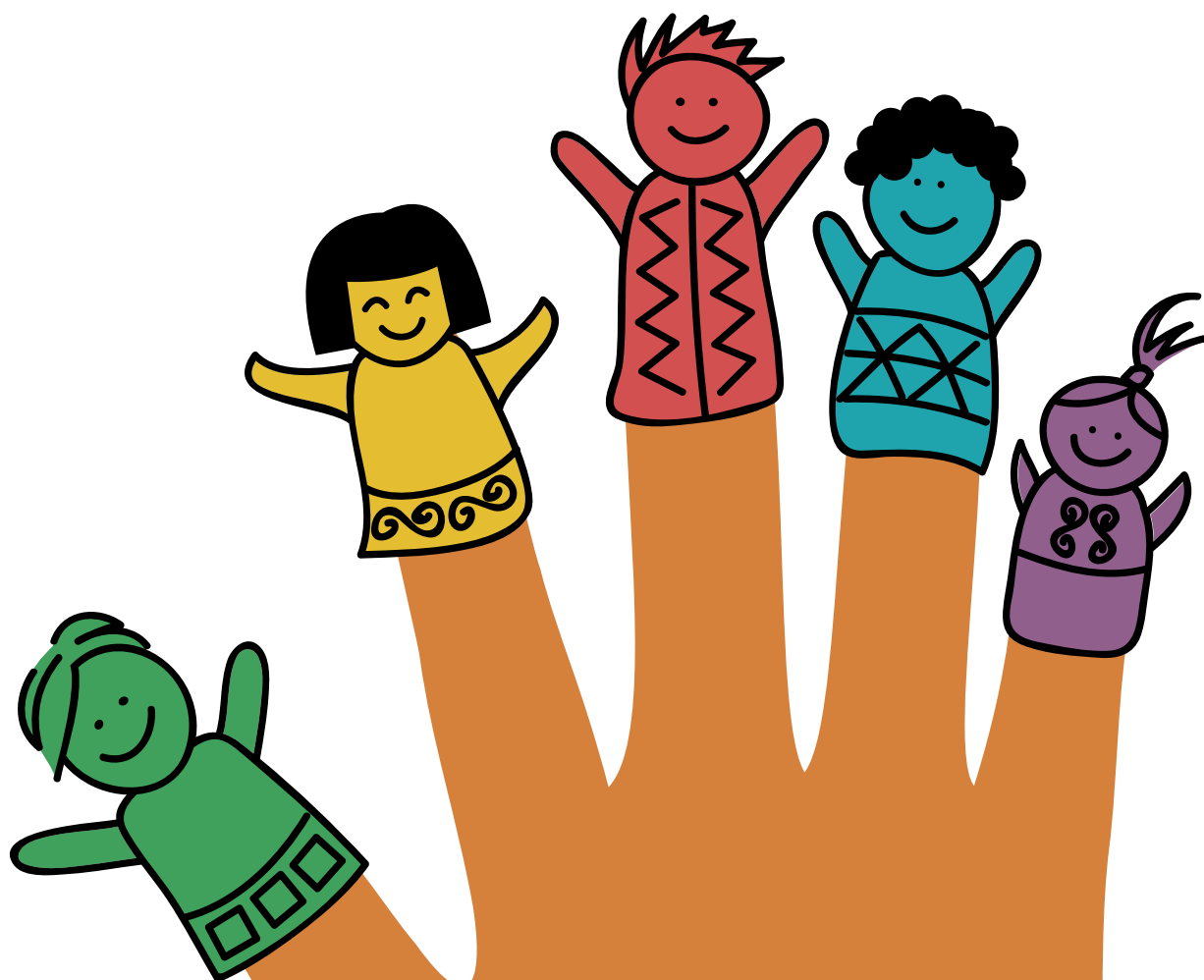

ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE
VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL,
MOŽNOSTI VYUŽITÍ SLUŽEB NNO
PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE

© InBáze, 2019, 2. rozšířené vydání.

Publikace byla vytvořena v rámci projektu Mosty k porozumění (kapitola č. 5 v rámci projektu Mosty ke školám) a podpořena grantem z Operačního programu Praha: Pól růstu ČR.

OBSAH:

ÚVOD	3
KAPITOLA 1	
PRÁCE S INTERKULTURNÍMI TÉMATY	4
KAPITOLA 2	
SPOLUPRÁCE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ S MATEŘSKÝMI ŠKOLAMI V OBLASTI INTEGRACE DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM	7
KAPITOLA 3	
PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ DO MATEŘSKÉ ŠKOLY MEZI DOMY, PRAHA 4 – PÍSNICE	20
Kapitola 3.1 Začleňování dětí s OMJ v MŠ Mezi Domy z pohledu ředitelky	21
Kapitola 3.2 Začleňování dětí s OMJ v MŠ Mezi Domy z pohledu asistentky pedagoga	22
KAPITOLA 4	
PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ V MATEŘSKÉ ŠKOLE SE SPECIÁLNÍMI TŘÍDAMI DUHA, PRAHA 5 – KOŠÍŘE	30
Kapitola 4.1 Fungování inkluze v MŠ DUHA	31
Kapitola 4.2 Práce s dětmi s OMJ v MŠ DUHA z pohledu učitelky	35
Kapitola 4.3 Práce s dětmi s OMJ v MŠ DUHA z pohledu speciální pedagožky/logopedky	40
KAPITOLA 5	
PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE ZE DVOU INKLUZIVNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL V BERLÍNĚ	45

SEZNAM AUTORŮ PODLE ABECEDY:

Mgr. Jan Matěj Bejček

Kapitola 2. Spolupráce neziskových organizací s mateřskými školami v oblasti integrace dětí s odlišným mateřským jazykem

Mgr. Ivana Gerlašinská

Kapitola 3.1. Začleňování dětí s OMJ v MŠ Mezi Domy z pohledu ředitelky

Mgr. Barbora Hanzalová

Kapitola 5 Příklady dobré praxe ze dvou inkluzivních mateřských škol v Berlíně

Mgr. Ludmila Mašková

Kapitola 4.1. Fungování inkluze v MŠ DUHA

Mgr. Dana Moree, Dr.

Kapitola 1. Práce s interkulturními tématy

Mgr. Jana Remenárová, MA

Kapitola 5 Příklady dobré praxe ze dvou inkluzivních mateřských škol v Berlíně

Šárka Schejbalová

Kapitola 3.2. Začleňování dětí s OMJ v MŠ Mezi Domy z pohledu asistentky pedagoga

Mgr. Martina Skleničková

Kapitola 4.3. Práce s dětmi s OMJ v MŠ DUHA z pohledu speciální pedagožky/logopedky

Mgr. Petra Solarová

Kapitola 4.2. Práce s dětmi s OMJ v MŠ DUHA z pohledu učitelky

EDITORI PODLE ABECEDY:

Mgr. Barbora Hanzalová

Bc. Tereza Münz

Mgr. Jana Remenárová, MA

Grafický design: Design Studio LUCEM s. r. o., Sardana Korotova, Lucie Stepanova

ÚVOD

V Praze se v posledních dvou desetiletích usazuje stále více cizinců. Podle odhadů *Analýzy postavení migrantů a migrantek na území hl. m. Prahy* má **migrantskou zkušenost v Praze téměř 15 % obyvatel**. V tomto odhadu navíc nejsou započtení cizinci, kteří již české občanství získali¹. Celkový počet lidí s migrantskou zkušeností je tedy v Praze ještě o něco vyšší. Stále více cizinců přichází do ČR a Prahy společně se svými dětmi. Tento fenomén vede k nárůstu počtu dětí, žáků a studentů s odlišným mateřským jazykem (dále jen OMJ) ve všech školských zařízeních. **Nárůst dětí s OMJ zaznamenaly během několika posledních let i mateřské školy**. Například ve školním roce 2004/2005 navštěvovalo mateřské školy 3 244 dětí s jiným státním příslušenstvím, ve školním roce 2015/16 to bylo 8 302 dětí, v roce 2016/17 9 494 dětí **a ve školním roce 2017/2018 se počet těchto dětí zvýšil na 10 469**.²

Z hlediska regionálního rozložení největší počet dětí s OMJ navštěvuje mateřské školy na území hl. m. Prahy. Ve školním roce 2017/2018 zde navštěvovalo mateřské školy 4 162 dětí s OMJ, což je téměř 40 % z celkového počtu dětí s OMJ v ČR. Nejčastěji zastoupené občanství těchto dětí jsou **Vietnam, Ukrajina, Slovensko, Rusko, Mongolsko a Bulharsko**.

Nárůst počtu dětí s OMJ v mateřských školách je nepochybně pro pedagogy velkou výzvou. Učitelé nemají dostatek příležitostí, podpory a kapacity k bližšímu seznámení se se specifickými postupy při práci s dětmi s OMJ či k pochopení jiného sociokulturního zázemí těchto dětí. Ukazuje se, že systémová a metodická podpora mateřských škol není v tomto ohledu dostačující. Především z těchto důvodů začala nezisková organizace InBáze, z. s. v roce 2016 realizovat tematicky zaměřené semináře „*Interkulturní komunikace, principy práce pedagogů při práci s dětmi s OMJ v MŠ*“. V rámci těchto seminářů měli učitelé možnost pracovat s interkulturními tématy, seznámili se s tím, jak konkrétně s dětmi s OMJ pracují pedagogové dvou mateřských školek na území hlavního města Prahy, a dozvěděli se, které neziskové organizace (NNO) mohou pedagogům při práci s dětmi s OMJ nabídnout podporu.

Témata řešená v rámci semináře jsme se rozhodli zpracovat do krátké příručky, kterou právě držíte v ruce. Je **určena pedagogům a pedagogickým pracovníkům mateřských škol**, kteří pracují s dětmi s OMJ. Jednotlivé kapitoly tematicky navazují na obsah výše zmíněného semináře. První kapitola se krátce věnuje práci s interkulturními tématy. Druhá obsahuje přehled neziskových organizací a služeb zabývajících se integrací a vzděláváním cizinců, které poskytují školkám při práci s dětmi s OMJ podporu. Třetí kapitola nabízí příklad dobré praxe z *Mateřské školy Mezi Domy* z pohledu ředitelky a asistentky pedagoga pro děti s OMJ. Školka sídlí v lokalitě s vysokou koncentrací dětí s OMJ a má tak dlouholetou zkušenost se začleňováním těchto dětí. Čtvrtá kapitola je ukázkou příkladu dobré praxe z *Mateřské školy se speciálními třídami Duha*. Tato školka využívá při komunikaci s dětmi s OMJ pomůcky určené pro práci s dětmi s autismem. Zkušenosti s prací s dětmi s OMJ zde popisuje ředitelka, učitelka a speciální pedagožka. Za každou kapitolou je seznam literatury a užitečných odkazů, které Vám při práci s dětmi s OMJ mohou být inspirací.

Přejeme Vám příjemné čtení
Tým InBáze, z. s.

¹ *Analýza postavení migrantů a migrantek na území hl. m. Prahy* je dostupná ve formátu pdf na webu Metropole všech [online, cit. 10. 05. 2018]: <http://metropolevsech.eu/wp-content/uploads/2017/11/Anal%C3%BDza-postaven%C3%AD-migrant%C5%AF-a-migrantek-2017.pdf>

² Údaje o počtu dětí cizinců v MŠ za posledních několik let naleznete na webových stránkách ČSÚ [online, cit. 10. 05. 2018] pod odkazem: https://www.czso.cz/documents/11292/32508273/c04R41_2016.pdf/cc9ea770-817e-4779-8028-70e17b62cc3d?version=1.0

ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI
VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE

1. PRÁCE S INTERKULTURNÍMI TÉMATY

1. PRÁCE S INTERKULTURNÍMI TÉMATY

Mgr. Dana Moree, Dr.

Práce s interkulturními tématy má dva parametry. Jedním z nich je dobré **organizačně-pedagogické zvládnutí situace**, kdy se setkávají lidé, kteří mají různé – často od sebe velmi vzdálené – životní zkušenosti doprovázené i jazykovou odlišností. V této oblasti je potřeba mít kvalitní informace o tom, kde najít pomoc (např. pokud s rodiči neexistuje žádný společný jazyk), o tom, z jaké palety metod lze volit při práci s heterogenní třídou, a další informace, které pomohou zvládnout samotný proces učení.

Kromě sady těchto informací a zkušeností je však potřeba také trochu jinak **pracovat se sebou jako s profesionálem, který musí situaci zvládnout na lidské úrovni**. Chtě nechtě se tak blížíme k oblasti postojů, tedy k otázce, jestli jsem jako člověk v souladu s tím, že pracuji v heterogenní třídě, nebo nikoli. Jaké jsou mé osobnostní limity a předchozí zkušenosti. A i v případech, že tohle všechno funguje, potřebuje učitel schopnost poradit si se situacemi, které provokují větší mírou nejistoty, než jsme zvyklí v běžné praxi. A to od interpretace jednotlivých slov, výrazů tváře, gest, kulturních rozdílů ve vnímání běžných každodenních věcí přes to, jakou výbavu má mít dítě do školky, až po to, jestli je normální, že se při procházce zašpiní. Všechny tyto situace vyžadují určitou schopnost pracovat se sebou ve stresující situaci, schopnost dobře analyzovat, kde jsou zdroje případné nepohody, schopnost identifikovat kulturní rozdíl a najít strategii, která pomůže v jeho porozumění.

Na seminářích jsme toto všechno trénovali, pro potřeby této publikace si dovolíme přinést několik tipů na literaturu a webové stránky, které v tomto mohou pomoci. Pokusíme se pak vždy navrhnout nějaké česky psané zdroje vedle zahraničních tak, aby si čtenář mohl vybrat dle svého uvážení:

1. Náměty na publikace zaměřené na pochopení základních témat spojených s interkulturní komunikací

V následujícím seznamu jsou publikace, které mohou pomoci v pohledu na sledované téma z **teoretického hlediska**. Kniha *Nature of Prejudice* od **Gordona Allporta**, která vychází po druhé světové válce, reflektuje otázky týkající se toho, jak je možné, že lidský druh má potřebu rozdělovat se podle etnicity na různé skupiny, které mají ve společnosti různé šance.

Podobně se **Judith Howardová** v článku *Social Psychology of Identities* zamýšlí nad tím, jak jsou podobnosti a rozdíly mezi lidmi spojené s vnímáním v nejrůznějších kategoriích. A také nad tím, že se důležitost těchto kategorií za posledních několik desítek let změnila.

Uchopení těchto témat v konkrétním příběhu nabízí text *Not a Mormon; Confessions of a dangerous nomo* od **P. S. Gordona** – vysokoškolského pedagoga, který fakt, že je sám ze židovské rodiny, musí reflektovat až v momentě, kdy se ocitne mezi Mormony, kteří ho nutí zamýšlet se nad vrstvami jeho identity, které nikdy nevnímal jako podstatné. Konečně v češtině vydané knihy *Základy interkulturního soužití a Dobrodružství s kulturou* nabízí přehled všech výše zmíněných témat uspořádaných do určitého přehledu. Nabízí zároveň to, jak pracovat se sebou, tak, aby člověk bohatství kulturních rozdílů mohl dobře využít.

V poslední době napsal velmi dobrý přehledový text *Communication between cultures* **Larry Samovar**, který je uznávaný na mezinárodní úrovni. Lze v něm najít jak řadu teoretických vhledů, tak i velkou škálu nejrůznějších příkladů z různých zemí.

Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. Garden City, NY: Doubleday Anchor Books.

Gordon, P. S. (2005). *Not a Mormon; Confessions of a dangerous nomo*. *Cultural Studies*, 19, 423 – 429.

Howard J. A. (2000). *Social Psychology of Identities*. *Annual Review of Sociology*, 26, 367 – 393)

Moree, D. (2015). *Základy interkulturního soužití*. Praha: Portál.

Moree, D. & Bittl, K-H. (2007). *Dobrodružství s kulturou; transkulturní učení v česko-německé práci s mládeží*. Plzeň: Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže Tandem. ISBN 978-80-7043-566-3.

Samovar, L., A.; Porter, R., E.; McDaniel, E., R. & Roy, C., S. (2013). *Communication between cultures*. Wadsworth: Cengage Learning.

2. Náměty na konkrétní metody / práce s příběhem

Jedním ze způsobů, jak pracovat s kulturními rozdíly, je **práce s příběhem**. Na příkladech konkrétních situací lze totiž dobře vystihnout to, jak se kulturní rozdíly projevují v konkrétní interakci, v detailu, který nám umožňuje lepší pochopení jejich povahy.

Za tímto účelem vznikly i webové stránky www.czechkid.cz, která na příbězích deseti dětí nabízí celou škálu pedagogického využití. Stránky jsou rozdělené na tři části. Obsahují jednak profily dětí, dále pak cca 60 témat pro učitele, které jsou přehledem jednotlivých oblastí interkulturní práce. Každé téma je demonstrováno na tzv. dialogu, který mezi sebou děti vedou a který právě ukazuje pestrost interkulturních témat v detailu.

Jednou z metod, která stojí v tomto kontextu za zmínku a kterou jsme také během projektu využívali, je metoda divadla utlačovaných. Tu vymyslel v 70. letech Augusto Boal jako způsob práce se změnou a zplnomocněním ve velmi chudých oblastech Jižní Ameriky. V divadle vždy skupina lidí, kteří by rádi iniciovali nějakou změnu a kteří zažívají nějaký útlak, připraví krátké divadelní představení, které se pak hraje před diváky. Ti jsou pozvaní, aby poté vyměnili hlavního protagonistu, a zkusili nastolené situace vyřešit.

V České republice se práci s touto metodou věnuje několik organizací, v Praze můžeme nabídnout více informací na <http://www.dvenatreti.cz/>.

ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE

2. SPOLUPRÁCE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ S MATEŘSKÝMI ŠKOLAMI V OBLASTI INTEGRACE DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

2. SPOLUPRÁCE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ S MATEŘSKÝMI ŠKOLAMI V OBLASTI INTEGRACE DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Mgr. Jan Matěj Bejček a kol. InBáze

V této kapitole bychom chtěli přiblížit, jak mohou neziskové a jiné organizace pomoci učitelům z mateřských škol (MŠ) při práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem a jejich rodinami. Popíšeme možnosti využití služeb interkulturních pracovníků, individuální doučování češtiny pro děti s OMJ, kurzy češtiny jako druhého jazyka pro předškolní děti, multikulturní/interkulturní výukové programy pro předškolní děti a semináře pro učitele MŠ týkající se začleňování dětí s OMJ do MŠ.

Na závěr uvedeme přehled vybraných NNO, které, mimo výše uvedené služby, poskytují sociální a právní poradenství, psychosociální poradenství, psychologické poradenství pro děti a mládež či sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Přehled těchto služeb vybraných NNO uvádíme proto, aby učitelé mohli v případě potřeby předat rodičům dětí s OMJ potřebné informace a napomoci tak jejich snadnější integraci do české společnosti.

ODBORNÉ SLUŽBY VYBRANÝCH NNO V PRAZE

V hl. m. Praze působí poměrně široké spektrum organizací, které podporují migranty při integraci do majoritní společnosti a poskytují jim pomoc při řešení celé škály situací od zcela běžných záležitostí souvisejících s **bydlením, zaměstnáním, vzděláváním, sociálním zabezpečením, zdravotní péčí apod. až po složitější sociálně-právní problémy týkající se pobytu na území ČR, domácího násilí, pracovního vykořisťování, dluhů, exekucí a další.**

Vedle sociálních služeb tyto nevládní organizace realizují řadu dalších kulturně-komunitních či vzdělávacích nebo osvětových aktivit a participují ve větší či menší míře na lokální či celostátní koncepci integrace, včetně integrace osob s udělenou mezinárodní ochranou v rámci Státního integračního programu.¹

Výše zmíněné služby jsou zajištěny profesionálními pracovníky specializujícími se na problematiku integrace a migrace, a to v oborech sociální práce, práva, psychologie či pedagogiky. Většina těchto služeb je poskytována ambulantní formou, což znamená, že zájemci o poskytnutí služby či její klienti dochází na individuální konzultace za konkrétním pracovníkem do místa, v němž je služba poskytována. Obsahem služeb je pak především poradenství, asistence a u některých služeb i krátkodobá či dlouhodobá terapie zaměřená na překonání různých psychosociálních obtíží.

TIP 1

Pro vyhledání příslušné sociální služby a zjištění bližších informací je možné využít online registr poskytovatelů sociálních služeb skrze web: registr.mpsv.cz, kde lze velice snadno vyhledat požadovanou službu, ať už podle kraje, okresu, obce, cílové skupiny (např. rodiny s dětmi, azylanti a imigranti, osoby se zdravotním postižením atd.), věkové kategorie klientů, či druhu služby.

TIP 2

Praktické informace pro cizince lze nalézt na webových stránkách Metropole všech (<http://metropolevsech.eu/cs/>), která slouží jako rozcestník nejdůležitějších informací a kontaktů na organizace, úřady a jejich odbory, aby umožnila co nejlepší informovanost migrantů při řešení jejich každodenních situací a orientaci ve městě. Zároveň webová stránka poskytuje i informace o kurzech češtiny, kulturních akcích a možnostech podílet se na veřejném životě.

Poměrně často se klienti-cizinci na nevládní organizace obrací při řešení nejrůznějších situací ve vztahu k dalším institucím, mezi něž v poslední době stále častěji spadá i jednání se **školskými zařízeními (MŠ, ZŠ, SŠ, ale i poradenská pracoviště)** v souvislosti s předškolní a školní docházkou svých dětí. Typicky se jedná o situace, kdy rodiče **z důvodu jazykové či sociokulturní bariéry (nebo v kombinaci obou) zcela nerozumí vzdělávacímu systému v**

¹ Informace o Státním integračním programu a organizacích, které se na jeho realizaci podílejí, jsou dostupné online na webu: <http://www.integracni-program.cz>

ČR či potřebují pomoci při komunikaci se školou nebo jejími konkrétními pracovníky (učitelé/učitelky, vedení školy). Není neobvyklé, pokud se namísto klienta na příslušnou organizaci obrátí **přímo dotyčná škola či školské zařízení** např. v souvislosti s tím, že potřebuje pomoc při řešení konkrétní situace, ať už ve vztahu k dítěti cizinci, či k jeho rodičům.

Pracovníci organizací poskytující sociální služby cizincům jsou k **dispozici pro případná jednání se školami a rodiči dětí – cizinců**, a to nejen na půdě svých poraden, ale i **přímo v daných školkách a školách**, kdy cílem těchto jednání je zjistit konkrétní problém a poskytnout adekvátní podporu a pomoc při jeho řešení oběma stranám. V případě jazykové bariéry je samozřejmě možné na takové setkání zajistit přítomnost **interkulturního pracovníka** s kompetencí v požadovaném jazyce (typicky ruský, ukrajinský, vietnamský, arabský, mongolský, španělský, anglický či čínský jazyk).

TIP 3

Pro navázání klientů-cizinců na danou organizaci či spolupráci v rámci řešení konkrétní situace se jako efektivní ukazuje pozvat pracovníky služby přímo do školy či školského zařízení namísto „pouhého“ předání kontaktu. V takovém případě je potřeba společnou schůzku naplánovat s dostatečným časovým předstihem s ohledem na často naplněnou kapacitu těchto organizací a informovat o tom potenciálního klienta (typicky rodiče dítěte-cizince, které školu či školské zařízení navštěvuje).

INTERKULTURNÍ PRÁCE

Podstatou interkulturní práce je pomáhat překonávat jazykové a sociokulturní bariéry mezi migranty, majoritní společností a veřejnými institucemi (školy, školy, úřady, zdravotnická zařízení aj.) a přispívat tak k vzájemnému porozumění a harmonickému soužití všech, kteří dlouhodobě žijí v ČR.²

Smyslem této práce není pouhé tlumočení, ale komplexní zprostředkování komunikace mezi migranty, úřady a majoritní společností, včetně tzv. „kulturního překladu“ a základního poradenství.

Interkulturní práci poskytují převážně pracovníci s vlastní zkušeností z migrace, kteří v České republice dlouhodobě žijí, orientují se v systému ČR i zvyklostech v zemi původu, mají jazykové kompetence jak ve svém rodném, tak v českém a případně i dalším jazyce. Jsou proškoleni v problematice týkající se integrace cizinců (mají přehled o sociálním systému, podmínkách zaměstnávání, vzdělávání, zdravotní péče, pobytu cizince v ČR atd.) a metodách práce s klientem.

Vznik interkulturní práce v ČR

Interkulturní práce jakožto profese je v českém prostředí poměrně čerstvou novinkou, která se však poměrně dynamicky rozvíjí a institucionalizuje. Interkulturní práce se pohybuje na pomezí **sociální práce, tlumočení a asistence (základní poradenství)**. Tuto formu přímé práce s klienty-cizinci, tehdy nazvanou jako „interkulturní asistence“, začal v roce 2007 rozvíjet především Klub Hanoi (dnes SEA-Liaison), který se specializuje zejména na vietnamskou menšinu. Jako první nevládní organizace vytvořil vzdělávací modul pro česko-vietnamské interkulturní asistenty akreditovaný MŠMT. Poté následovalo několik dalších vzdělávacích kurzů interkulturní asistence, které kromě výše zmíněného Klubu Hanoi realizovala Poradna pro Integraci (PPI). Teprve díky úspěšnému projektu organizace InBáze, z. s., „Formování profese sociokulturní mediátor – inspirace portugalským modelem“, který probíhal v letech 2012–2014, byl realizován první komplexní vzdělávací kurz³ pro interkulturní pracovníky a pracovníce zaměřený na odborné kompetence, a to jak z hlediska poradenství, metod práce s klienty, tak i tlumočení.⁴ V rámci jmenovaného projektu vyšla rovněž publikace s názvem Formování profese interkulturní pracovník/pracovnice: Zahraniční zkušenosti, praxe a vzdělávání v ČR (2014)⁵ a **slovník pro interkulturní práci** v sedmi jazykových variantách (česko-ruský, česko-vietnamský, česko-arabský, česko-mongolský, česko-čínský, česko-španělský a česko-anglický. Slovník pro interkulturní práci je dostupný ke stažení ve formátu pdf nebo v podobě webové aplikace na webu Asociace pro interkulturní práci, z. s.).⁶

² Asociace pro interkulturní práci, z. s.: *Workshopy o interkulturní práci*. [online] aktualizováno 2018 [cit. dne 9. 04. 2018]

Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/metodika-workshopy-o-interkulturni-praci/>

³ Kurz s názvem „Kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách se zaměřením na asistenci a poradenství migrantům“ proběhl v rozsahu 250 hodin včetně praxe a praktických nácviků a po jeho ukončení získali jeho absolventi kvalifikaci pracovníka v sociálních službách podle zák. č. 108/2006 Sb., O sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Srov. MPSV: *Formování profese interkulturní pracovník/ce v České republice*. [online, cit. 08. 04. 2018]

Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/ukoncene-projekty/projekti_formovani_prof

⁵ Publikace je dostupná ve formátu pdf verzi ke stažení na webu Asociace pro interkulturní práci, z. s.:

<http://interkulturniprace.cz/co-je-interkulturni-prace/publikace-o-interkulturni-praci/>.

⁶ <http://interkulturniprace.cz/pro-interkulturni-pracovniky/slovník-pro-interkulturni-praci/>.

V současnosti existuje již několik organizací,⁷ které rozvíjejí interkulturní práci, například formou zaměstnávání cizinců – profesionálů v projektových pozicích tlumočnicků, interkulturních asistentů, integračních pracovníků, konzultantů apod. Zároveň byla profese interkulturního pracovníka zavedena do Národní soustavy kvalifikací (NSK)⁸ a Národní soustavy povolání (NSP)⁹ v roce 2015.¹⁰ Profese je v tomto ohledu jasně popsána z hlediska náplně a kompetencí, přičemž nelze vyloučit, že v následující době bude tato profese zahrnuta do zákona o sociálních službách, k čemuž budou i zajištěny odpovídající vzdělávací a kvalifikační kurzy.¹¹

SLUŽBY INTERKULTURNÍCH PRACOVNÍKŮ V PRAZE

V Praze služby interkulturních pracovníků poskytuje v různé míře zatím jen malé množství nestátních neziskových organizací (NNO), a to převážně díky realizaci projektů financovaných z různých zdrojů (např. operační programy či dotace na sociální služby hl. m. Prahy, Národní program azylového migračního a integračního fondu – „AMIF“ a další). Tyto projekty jsou **v čase různě obměňovány v souvislosti s aktuálními výzvami, což má přirozeně značný vliv na kontinuitu poskytovaných služeb a jejich rozsah včetně jednotlivých jazykových dispozic.** V rámci udržení potřebné návaznosti se však v obecné rovině daří zachovávat služby interkulturních pracovníků pro **rusky, ukrajinsky, vietnamsky, arabsky, mongolsky a španělsky** mluvící cizince. Seznam neziskových organizací, které nabízejí služby interkulturních pracovníků, viz kapitola: Seznam neziskových organizací zabývajících se integrací cizinců.

Služby interkulturních pracovníků jsou v rámci NNO poskytovány **bezplatně** a jsou určeny jak samotným **migrantům**, tak i **institucím**, které s těmito klienty spolupracují. Mezi tyto instituce patří mateřské školky, základní a střední školy, školská zařízení, městské části, úřady práce, zdravotnická zařízení a další. V následující kapitole se zaměříme na spolupráci interkulturního pracovníka s MŠ.

INTERKULTURNÍ PRÁCE V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Protože počet **dětí s odlišným mateřským jazykem (OMJ) v mateřských školách (MŠ)** v ČR stále vzrůstá, je logické, že poptávka po službách interkulturních pracovníků v souvislosti s mateřskými školkami také stále roste. Neziskové organizace evidují zvýšený zájem o služby zejména ze strany rodičů těchto dětí. Zájem o služby interkulturních pracovníků však začíná růst i ze strany personálu mateřských školek. Učitelé se stále častěji setkávají s tím, že se s rodiči dětí s OMJ kvůli kulturní či jazykové bariéře nedomluví a dochází tak k různým nedorozuměním.

Cílem interkulturní práce v mateřských školkách je **usnadnění komunikace** mezi pedagogickými pracovníky, rodiči a dětmi s odlišným mateřským jazykem a **podpora personálu školek při začleňování** těchto dětí **do českého vzdělávacího systému a výuky.**

V mateřských školách může interkulturní pracovník nabídnout/zprostředkovat například tyto služby:

- asistenci při jednání školky s rodinou migrantů
- tlumočení během osobních setkání nebo v naléhavých situacích po telefonu, překlad emailové komunikace
- pomoc vysvětlit rodičům dětí fungování každodenního chodu školky (např. informace ohledně harmonogramu školního roku, stravování, podpory dětí s odlišným mateřským jazykem – výuka češtiny jako druhého jazyka, práva a povinnosti dětí a rodičů)
- tlumočení během zápisu nových dětí do školky
- tlumočení během třídních schůzek
- zprostředkování informací týkajících se významných akcí během školního roku (besídky, oslavy svátků) rodičům
- překlad interních dokumentů určených rodičům na nástěnkách nebo v emailové komunikaci (např. shrnutí školního řádu, důležité informace pro rodiče, harmonogram školního roku, informace o prázdninách a dnech volna, práva a povinnosti rodičů)

⁷ Například Správa uprchlických zařízení, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Charita Česká republika a dal.

⁸ Informace o kvalifikaci Interkulturního pracovníka jsou dostupné na webu NSK (kód 75-020-R):

https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1151-Interkulturni_pracovnik

⁹ Informace a charakteristika profese interkulturního pracovníka je dostupná na webu NSP:

<http://katalog.nsp.cz/p/interkulturni-pracovnik/102750.html>.

¹⁰ Srov. Asociace pro interkulturní práci, z. s.: *Interkulturní práce v České republice*. [online] aktualizováno 2018 [cit. dne 09. 04. 2018]

Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/co-je-interkulturni-prace/ip-v-ceske-republice/>

¹¹ Srov. Praha Metropole všech: *Interkulturní pracovníci a komunitní tlumočení*. [online] aktualizováno 2018 [cit. dne 09. 04. 2018]

Dostupné z: <http://metropolevsech.eu/cs/sluzby-pro-migranty/interkulturni-pracovnici-a-komunitni-tlumocnici/>

- pomoc rodině dětí s OMJ s orientací v českém prostředí a v případě potřeby zprostředkování kontaktu na sociálního pracovníka nebo právníka či na některou z neziskových organizací zabývajících se integrací cizinců (seznam organizací – viz níže).

Pro lepší představu spolupráce interkulturního pracovníka s personálem MŠ a rodiči dětí s OMJ uvádíme několik kazuistik. Vybrali jsme kazuistiky interkulturních pracovníků z neziskové organizace InBáze, z. s. a Integrovaného centra Praha Integrovaného centra Praha, o.p.s. (ICP). (Obsáhlejší seznam organizací nabízejících služby interkulturních pracovníků na území hl. m. Praha viz kapitola *Seznam organizací zabývajících se integrací cizinců.*)

Příklad interkulturní práce v MŠ

Kazuistika 1: „Vyloučení ze školky“

Na interkulturní pracovníci z neziskové organizace InBáze, z. s., pro **arabsky mluvící komunitu** se obrátila klientka-maminka s prosbou asistence při **komunikaci s mateřskou školou (MŠ)**, do níž docházel její syn. Klientka od učitelky z MŠ dostala k podepsání písemný dokument, kterému kvůli **nedostatečné znalosti českého jazyka nerozuměla**. Poprosila tedy

o překlad svou kamarádku, která jí obsah dokumentu přeložila. Maminka zjistila, že v dokumentu se píše o vyloučení jejího syna z MŠ. Klientka odmítla dokument podepsat. Z důvodu **jazykové bariéry** však nemohla od personálu školky zjistit bližší informace o případu jejího syna a důvodech, kvůli kterým syna chtěli vyloučit. Při setkání s interkulturní pracovníci klientka uvedla, že se domnívá, že důvodem vyloučení jejího syna je **diskriminační chování** učitelek. Po předchozí domluvě s klientkou kontaktovala interkulturní pracovníce vedení MŠ a požádala o společné setkání ředitelky, klientky-maminky a třídní učitelky. Ředitelka MŠ tento návrh uvítala.

Na společném setkání vyšlo najevo, že chování syna klientky je dlouhodobě velmi problematické – časté agresivní chování vůči ostatním dětem, nerespektování učitelek, odmítání se zapojit do společných aktivit či narušování průběhu dne. Přestože se učitelky snažily rodiče opakovaně na tyto problémy upozornit, komunikace s rodinou byla z důvodu jazykové bariéry velmi náročná.

Díky **přítomnosti interkulturní pracovníce** během schůzky v MŠ vznikl vhodný prostor k tomu, aby se učitelky mohly klientky v klidu zeptat na chování jejího syna doma (mimo MŠ) a na další důležité informace. Zároveň klientka získala od učitelek přehled o denním pobytu syna v MŠ, o kterém dříve nic nevěděla. Z vyjádření učitelek vyplynulo, že agresivní chování jejího syna mohlo být částečně způsobeno frustrací kvůli náročné komunikaci s vrstevníky z důvodu nedostatečné znalosti českého jazyka. Ředitelka na společném setkání doporučila klientce konzultaci s dětským psychologem, jehož hodnocení by mohla MŠ použít pro **žádost o přidělení asistenta pro syna v MŠ**. Na základě následné dohody se klientka poté se synem skutečně objednala k dětskému psychologovi a začala s ním intenzivně spolupracovat. Zároveň syn začal docházet na **individuální doučování češtiny**, které mu zprostředkoval interkulturní pracovník. Situace se postupně začala uklidňovat. Personál školky i klientka-maminka věděli, že v případě potřeby mohou interkulturního pracovníka opět kontaktovat. Jak se během spolupráce maminky, školky a interkulturního pracovníka ukázalo, většina nedorozumění mezi maminkou a personálem školky pramenila z nedorozumění způsobeného zejména jazykovou bariérou. Díky vzájemné spolupráci personálu školky, maminky a interkulturního pracovníka nakonec **k vyloučení syna klientky z MŠ nedošlo**.

Kazuistika 2: „České“ jídlo mi nechutná

Zástupkyně ředitelky jedné pražské MŠ kontaktovala **interkulturní pracovníci** z ICP, o.p.s. s prosbou o **tlumočení a asistenci** na jejich schůzce s **rodiči dětí s vietnamským původem** (4 rodiny). První schůzka měla **informační charakter** a byla společná pro všechny rodiny. V rámci této schůzky předával personál školky prostřednictvím interkulturního pracovníka rodičům veškeré informace týkající se školního řádu a chodu školky. Následující schůzky proběhly zvláště s jedním či oběma rodiči každého dítěte. Na schůzkách se předávaly **informace ohledně adaptace** a chování dětí ve školce. U dětí ze tří rodin proběhla adaptace bez problémů. U čtvrté rodiny učitelky vyzorovaly, že dítě – holčička je často neklidná. Během schůzky nakonec vyplynulo, že holčička má ve školce **problém se stravováním**. Doma říkala, že jí „české“ jídlo nechutná, a po návratu ze školky měla obvykle velký hlad. Personál školky se o této skutečnosti dozvěděl až na schůzce a navrhl, že by rodina mohla holčičce připravit doma „vietnamský oběd“, který by si dívka nosila do školky, aby nehladověla. Školka jí bude nadále nabízet „české“ svačinky. Rodina jí od té doby do školky připravuje předem „krabičkové obědy“. Paní učitelky dávají holčičce „české“ svačinky, aby si postupně zvykla i na českou stravu. Zároveň jí i doma rodina občas dělá „české jídlo“. Po pár měsících holčička začala „české jídlo“ lépe snášet. Díky schůzkám za přítomnosti interkulturního pracovníka paní učitelky a rodiče společně zjistili, v čem je problém, a dokázali ho ke spokojenosti všech vyřešit.

Kazuistika 3: Komplexní podpora ze strany interkulturní pracovníce

Paní **vietnamského původu** kontaktovala interkulturní pracovníci pro vietnamskou komunitu z neziskové organizace InBáze z. s. Paní potřebovala s interkulturní pracovnící **řešit komplexně několik problémů najednou**. První problém byl spojen s **povolením k pobytu** dětí v ČR, druhý s finančním zajištěním rodiny a třetí se **zajištěním předškolní docházky a hlídáním dětí**. Všechny problémy byly umocněny tím, že klientka uměla jen základy češtiny. Zatímco pobytovou situaci jejích dětí se podařilo úspěšně vyřešit pomocí právníka, ke kterému klientku objednala interkulturní pracovníce, finanční situace paní se den ode dne zhoršovala. Paní v době kontaktování pracovníce žila sama se svými třemi dětmi. Otec dětí jí finančně nepříspěval. Na své živobytí si paní vydělávala jako OSVČ v malé prodejně se zeleninou. Protože se potřebovala starat o své malé děti, najala si do prodejny pomocnou sílu. S postupem času zjistila, že jí dotyčná osoba vykrádá zboží, proto začala v prodejně pracovat sama. Potřebovala proto zajistit hlídání pro své tři děti. Nejstaršímu synovi bylo v té době skoro 5 let, a ještě nechodil do MŠ. Klientka oslovila interkulturní pracovníci, zda by jí nepomohla **se zápisem syna do MŠ**, protože nevěděla, jak zápis v ČR probíhá. Interkulturní pracovníce brzy zjistila, že první termín zápisu do MŠ poblíž bydliště klientka nestihla, zjistila tedy, kdy se koná druhý termín, a s klientkou na zápis došla osobně. MŠ však jejího syna odmítla z důvodu plné kapacity a z důvodu „spádovosti“ pod jinou městskou část (vzhledem k místu trvalého bydliště). Interkulturní pracovníce zjistila prostřednictvím odboru školství příslušné městské části, kde je pro syna klientky spádová školka. Interkulturní pracovníce následně kontaktovala doporučenou MŠ, kam syna paní přijali. Interkulturní pracovníce byla následně po celou dobu jednání s MŠ v pozici prostředníka a sloužila jako podpora pro obě strany. V rámci asistence pomohla paní s přípravou dokumentů nezbytných pro úspěšný zápis, zašla s klientkou osobně na zápis a pohovor s paní ředitelkou, pomohla klientce při nákupu pomůcek a asistovala při první rodičovské schůzce v MŠ. Interkulturní pracovníce byla v kontaktu i se sousedkou paní, která měla ve stejné školce děti. Sousedka prostřednictvím interkulturní pracovníce informovala paní o různých akcích ve školce. Další dvě děti byly s klientkou v prodejně, nebo je občas hlídala chůva.

V prvních několika měsících docházky do MŠ interkulturní pracovníce řešila s personálem školky různé situace jako pozdní vyzvedávání syna ze školky nebo nošení nevhodných věcí do školky. Po vzájemném vysvětlení situace mezi personálem školky a klientkou prostřednictvím interkulturní pracovníce se nakonec vždy vše vyřešilo. Po půl roce poskytování služby si paní a chlapec na režim ve školce zvykli a vše již probíhalo bez dalších komplikací. V dalším školním roce byly do MŠ přijaty i obě mladší děti klientky.

Pracovní situace je dnes u klientky stabilní, přes den jsou všechny děti v MŠ a klientka může být v práci. Interkulturní pracovníce s rodinou nadále spolupracuje. V současné době se již řeší docházka nejstaršího syna do ZŠ včetně např. zápisů na různé zájmové kroužky a kurzy češtiny pro děti cizince.

SLUŽBY KOMUNITNÍCH TLUMOČNÍKŮ

Vedle interkulturní práce, která je více orientována na poradenství a asistenci, lze pro kompenzaci jazykové a kulturní bariéry při jednání s migranty využít i služby **komunitních tlumočnicků**. Komunitní tlumočníci jsou profesionální pracovníci, kteří prošli odbornou přípravou v tlumočení a zároveň dokáží v případě potřeby vystoupit z tlumočnické role a vysvětlit některá specifika a předejít potenciálnímu konfliktu.

Komunitní tlumočníci ovládající plynule český jazyk poskytují tlumočení z/do svého rodného či jiného cizího jazyka, který velmi dobře ovládají. Spolu s tlumočením současně zprostředkovávají porozumění v souvislosti s kulturním kontextem tlumočené situace a napomáhají tak cizincům při orientaci v realitách České republiky. Obsahem práce komunitního tlumočnicka je tedy nejen **kompenzace či překonávání jazykové odlišnosti**, ale také **práce s kulturními rozdíly**, které komunikaci mezi majoritou a cizinci velmi často ztěžují.

Komunitní tlumočníci v některých případech spolupracují s některými organizacemi, které pracují s cizinci a pomáhají jim při integraci do majoritní společnosti. Jejich služby tak mohou být v určitých případech hrazeny např. ze státních dotací či grantů. Obecně jsou však služby komunitních tlumočnicků **zpoplatněny**.

Seznam komunitních tlumočnicků a kontakty na ně jsou dostupné online na oficiálním webu organizace META, o. p. s. (<http://www.meta-ops.cz/kontakty-na-komunitni-tlumocniky>). **Jednotlivé jazykové dispozice obsahují anglický, ruský, ukrajinský, mongolský, vietnamský, arabský, španělský, rumunský a bulharský jazyk.**¹²

KURZY ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA PRO PŘEDŠKOLNÍ DĚTI A INDIVIDUÁLNÍ DOUČOVÁNÍ

Na území hlavního města Prahy mají dlouhodobou zkušenost s kurzy češtiny a individuálním doučováním pro cizince různí poskytovatelé – neziskové organizace pracující s migranty jako např. **Centrum pro integraci cizinců, o. p. s., Poradna pro integraci, z. ú. InBáze, z. s., META, o. p. s., Člověk v tísni – programy sociální integrace, My.Aktivita,**

¹² Srov. *Metropole všech: Interkulturní pracovníci a komunitní tlumočení*. [online] aktualizováno 2018 [cit. dne 12. 04. 2018] Dostupné z: <http://metropolevsech.eu/cs/sluzby-pro-migranty/interkulturni-pracovnici-a-komunitni-tlumocnici/>; META, o.p.s.: *Kontakty na komunitní tlumočníky*. [online] aktualizováno 2018 [cit. dne 12. 04. 2018] Dostupné z: <http://www.meta-ops.cz/kontakty-na-komunitni-tlumocniky>

o. p. s. nebo ICP, o. p. s. Praha či jednotlivé **městské části**. V nabídce mají různé typy kurzů jak pro děti, tak pro dospělé. Některé kurzy jsou zdarma, jiné jsou zpoplatněné. Kurzy bývají též zacíleny na různé úrovně (začátečníci, mírně pokročilí či pokročilí). Některé z výše jmenovaných organizací nabízejí také individuální doučování formou setkávání s dobrovolníkem přímo v rodinách či v prostorách neziskových organizací.

Aktuální nabídka konkrétních kurzů či možností doučování je dostupná na webových stránkách jednotlivých organizací. Níže v kapitole *Seznam organizací zabývajících se integrací cizinců* uvádíme základní přehled organizací poskytujících kurzy češtiny.

MULTIKULTURNÍ/INTERKULTURNÍ VÝUKOVÉ PROGRAMY PRO DĚTI MŠ

V rámci hlavního města Prahy působí různé neziskové a jiné organizace, které se zabývají multikulturní/interkulturní výchovou předškolních dětí. Mezi tyto organizace patří zejména **InBáze, z. s.** (konkrétně vzdělávací programy „Bedýnky příběhů“), **Člověk v tísni – Varianty** (zvláště metoda Persona Dolls aj.), **Adra** (interaktivní programy pro MŠ), **My.Aktivty, o. p. s.** (interaktivní divadelní představení pro děti v MŠ, které přibližuje problematiku integrace cizinců).

Tyto výukové programy mají za cíl upozornit na úskalí černobílého vnímání světa, rozvíjet u dětí sociální a občanské kompetence, podněcovat v dětech schopnost uvažovat nejen o sobě, ale i o druhých, podpořit děti, aby se stavěly proti předsudkům a diskriminaci, rozvíjet vstřícnost při setkávání se s odlišností, poznávat jiné kultury.

Aktuální přehled výukových programů je dostupný na webových stránkách jednotlivých organizací. Níže v kapitole *Seznam organizací zabývajících se integrací cizinců* uvádíme základní přehled organizací poskytujících multikulturní/interkulturní výukové programy.

PODPORA UČITELŮ PŘI ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ DO MŠ

V hl. m. Praze působí několik organizací, které se zabývají podporou a vzděláváním pedagogů v oblasti začleňování předškolních dětí s OMJ do MŠ. Podpora probíhá zejména formou vzdělávacích aktivit, poradenství a metodické podpory, asistence na školách a tvorby vzdělávacích materiálů. Těmito činnostmi se zabývají zejména tyto organizace – **Meta, o. p. s., InBáze, z. s., Člověk v tísni – Varianty**.

Aktuální přehled programů pro učitele MŠ je dostupný na webových stránkách jednotlivých organizací. Níže v kapitole *Seznam organizací zabývajících se integrací cizinců* uvádíme základní přehled organizací poskytujících programy pro učitele.

SEZNAM ORGANIZACÍ ZABÝVAJÍCÍCH SE INTEGRACÍ CIZINCŮ

Níže uvádíme kontakty a popis několika vybraných expertních organizací působících na území hl. m. Prahy, které se zabývají integrací cizinců na různých úrovních, přičemž některé nabízí služby, které se dají využít při podpoře a spolupráci NNO a školských zařízení (MŠ, ZŠ, SŠ). Mezi tyto služby patří zejména služby **interkulturních pracovníků** (v různé míře, kapacitě a jazykové dispozici), **kurzy češtiny, individuální doučování češtiny jako druhého jazyka pro děti a mládež, multikulturní/interkulturní programy a výukové programy pro děti z MŠ, programy podpory učitelů MŠ při začleňování dětí s OMJ aj.** Další služby, které tyto organizace poskytují, uvádíme pro případné předání informací rodičům dětí cizinců, kteří mohou některou ze služeb potřebovat a učitelé jim mohou potřebné informace předat.

InBáze, z. s.

InBáze (dříve známá jako InBáze Berkat, o. s.) je nestátní nezisková organizace se sídlem na pražských Vinohradech, která od roku 2006 poskytuje bezplatnou pomoc při integraci cizinců všech pobytových statusů žijících zejména na území hl. m. Prahy.

InBáze je od roku 2008 registrovaným poskytovatelem sociálních služeb v souladu se zákonem o sociálních službách (ZSS), konkrétně: „*odborného sociálního poradenství*“ a „*sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi*“. Tyto služby zahrnují bezplatnou sociální, právní, psychosociální a „*nově*“ od roku 2016 i psychologickou pomoc a případnou asistenci při řešení ať už běžných, či závažnějších situací, s nimiž cizinci do InBáze přicházejí.

Uvedené služby InBáze částečně poskytuje – v kancelářích na Praze 4 v areálu tržnice SAPA a na Praze 12 – Modřany (Sofijské náměstí) – spolu s dalšími organizacemi (*Sdružení pro integraci a migraci, z. s., Poradna pro integraci, z. ú. a Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s.*) v rámci spolupráce na projektu Integračního centra Praha, o. p. s., a to se

zaměřením na cílovou skupinu státních příslušníků třetích zemí.

V současné době organizace realizuje kromě **sociální práce** celou škálu dalších vzájemně provázaných služeb a aktivit pro téměř všechny cílové skupiny cizinců (děti a mládež, rodiny s dětmi, senioři a další), mezi něž patří pravidelné kluby pro děti a mládež, mentoring, jednodenní či víkendové výlety a akce, komunitní aktivity, **interkulturní práce**¹³, **vzdělávací programy pro děti a mládež včetně workshopů pro mateřské a základní školy** (např. interaktivní „Bedýnky příběhů“), **kurzy češtiny**, individuální **doučování ČJ a dalších předmětů** (zejména v rámci povinné školní docházky) skrze akreditovanou dobrovolnickou službu, **akreditované semináře pro pedagogy** se zaměřením na práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem a mnoho dalších. Součástí InBáze je i úspěšný sociální podnik „Ethnocatering“.

Adresa: Legerova 357/50, 120 00 Praha 2 – Vinohrady
Kontakt: tel.: +420 739 037 353; e-mail: info@inbaze.cz
Web: www.inbaze.cz
Facebook:
<https://www.facebook.com/InBaze>
<https://www.facebook.com/inbazeinterkulturni>

Společnost pro příležitosti mladých migrantů – META, o. p. s.

Organizace META od roku 2004 poskytuje **podporu ve vzdělávání** a pracovní integraci cizincům v České republice, zároveň také nabízí **podporu pedagogům a školám při řešení specifických problémů a potřeb u dětí s odlišným mateřským jazykem (OMJ)**.

META je registrovaným poskytovatelem sociální služby „*odborné sociální poradenství*“ podle ZSS, které je zaměřeno na oblast vzdělávání a zaměstnanosti, a dále organizuje kurzy českého jazyka včetně doučování pro děti s OMJ. Pro pedagogické pracovníky **nabízí vzdělávací semináře na objednávku, poradenství a metodickou podporu, metodické a výukové materiály či kvalifikační kurzy určené pro asistenty pedagoga**.

META dlouhodobě vytváří informační webový portál „*inkluzivní škola*“¹⁴. Na svém webu (www.meta-ops.cz) dále nabízí ke stažení řadu odborných publikací a metodických či výukových materiálů týkajících se předškolního, základního i středního vzdělávání.

Adresa: Ječná 17, 120 00 Praha 2
Kontakt: tel.: +420 773 304 464, +420 222 521 446; e-mail: info@meta-ops.cz
Web: <http://www.meta-ops.cz>
Facebook: <https://www.facebook.com/metapromigranty/>

Sdružení pro integraci a migraci, z. s. (SIMI)

Sdružení pro integraci a migraci (dále také „SIMI“), dříve známé jako „Poradna pro uprchlíky“, je lidskoprávní nezisková organizace se sídlem na pomezí pražského Žižkova a Vinohrad, nedaleko linky metra A – Flora. Již od roku 1992 poskytuje podporu cizincům žijícím v České republice skrze bezplatné **sociálně-právní služby** a dále prostřednictvím celé řady realizovaných projektů věnujících se tématu integrace a migrace, rovných práv apod. Řadí se mezi jednu z nejstarších organizací se zaměřením na tematiku migrace a integrace.

SIMI je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb na území hl. m. Prahy, podle platného ZSS konkrétně služby „*odborné sociální poradenství*“, v rámci níž poskytuje cizincům bez rozdílu pobytového statusu bezplatné **sociální, právní a psychosociální poradenství**.

V kanceláři na Praze 13 (kancelář nedaleko metra B – Lužiny) poskytují tyto služby spolu s dalšími organizacemi (InBáze, z. s., Poradna pro integraci, z. ú. a Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s.) i v rámci spolupráce na projektu Integrovaného centra Praha, o. p. s. cílové skupině státních příslušníků třetích zemí.

Kromě výše uvedeného SIMI poskytuje i bezplatné služby **interkulturních pracovníků**, a to se zaměřením na asistenci při jednání se školami a školskými zařízeními. Dále organizace realizuje **vzdělávací programy pro učitele** zaměřené na problematiku migrace a interkulturní práce, **osvětové besedy a kreativní workshopy** pro žáky ZŠ a SŠ.

Adresa: Baranova 1026/33, 130 00 Praha 3 – Žižkov
Kontakt: tel.: +420 224 224 379; e-mail: poradna@refug.cz
Web: www.migrace.cz
Facebook: <https://www.facebook.com/SIMIporadna/>

¹³ V rámci projektu „Komunitní centrum InBáze 2020“ realizovaného do 31. 12. 2018 a v předpokládaném navazujícím projektu „Komunitní centrum InBáze 2020 II.“ na období od 1. 1. 2019 do 31. 8. 2020 jsou služby interkulturních pracovníků poskytovány v ruském, arabském, španělském a portugalském jazyce.

¹⁴ Informační portál pro rodiče dětí s OMJ a pedagogy „inkluzivní škola“ je dostupný na: <http://www.inkluzivniskola.cz>.

Člověk v tísni, o. p. s.

Člověk v tísni, Vzdělávací program – Varianty

Vzdělávací program – Varianty je součástí neziskové organizace Člověk v tísni. Svou činnost Varianty zahájily v roce 2001 mediální kampaní *Be Kind to Your Local Nazi*, na kterou navazují zaváděním **principů interkulturního vzdělávání do všech stupňů vzdělávacího systému (MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ)**. Impulsem k založení programu Varianty bylo zlepšení vztahů mezi menšinami a většinovou společností. Od roku 2002 organizují kurzy pro učitele v oblasti **interkulturního vzdělávání** společně s organizacemi z dalších šesti zemí (Rakousko, Velká Británie, Malta, Polsko, Slovensko a Thajsko), dále Varianty realizují mezinárodní program **Světová škola**, který podporuje učitele mateřských, základních a středních škol ve výuce o aktuálních **globálních tématech**.

Od roku 2013 se Varianty soustředí také na **předškolní vzdělávání**, zejména na podporu pedagogů mateřských škol. Zároveň přinášejí do českého prostředí výukovou metodu práce s panenkami **Persona Dolls**.

Člověk v tísni, o. p. s., Vzdělávací program Varianty

Adresa: Šafaříkova 635/24, 120 00 Praha 2

Kontakt: tel: +420 226 200 467; email: varianty@clovekvtsni.cz

Web: www.varianty.cz

Facebook: <https://www.facebook.com/VariantyCZ>

Člověk v tísni – Programy sociální integrace

Programy sociální integrace člověka v tísni působí v sedmi krajích České republiky. Pražská pobočka funguje již od roku 1999. Více než deset let poskytuje klientům **poradenství, terénní sociální práci, vzdělávací programy a další služby**. Velkou část klientů tvoří děti a mladí lidé. V rámci projektu Člověk mezi lidmi se programy začaly věnovat vzdělávání a **integraci znevýhodněných dětí cizinců, menšin a dětí ohrožených sociálním vyloučením** s cílem zvýšit jejich budoucí úspěšnost na trhu práce. Pro nejmenší se provozuje **předškolní klub**, ve kterém se děti připravují na úspěšný vstup na základní školu. V rámci programu probíhá **individuální a skupinové doučování češtiny jako druhého jazyka, ale i jiných předmětů**.

Adresa: Náměstí 14. října 3, Praha 5, Smíchov

Vítkova 154/24, Praha 8

Kontakt: 257 215 629

Web: www.clovekvtsni.cz

Centrum pro integraci cizinců, o. p. s. (CIC)

Posláním Centra pro integraci cizinců je napomáhat imigrantům v procesu integrace do české společnosti, a to především prostřednictvím **sociálních služeb, pracovního poradenství, vzdělávacích (např. kurzy češtiny pro cizince jak pro děti, tak pro dospělé včetně online kurzů) i dalších aktivit**. Tyto služby se centrum snaží rozvíjet v souladu s potřebami imigrantů. Centrum pro integraci cizinců se snaží ovlivňovat celkové společenské a legislativní prostředí tak, aby bylo pro imigranty přístupnější, spravedlivější a více podporovalo jejich společenskou participaci a integraci.

Adresa: Pernerova 32/10, 186 00, Praha 8 (centrála)

Kontakt: e-mail: info@cicpraha.org

Web: www.cicpraha.org

Poradna pro integraci, z. ú. (PPI)

Poradna pro integraci (dále jen „PPI“) je nestátní nezisková organizace působící v hl. m. Praze a v Ústí nad Labem. Od roku 1997 poskytuje pomoc a podporu cizincům žijícím v České republice.

V rámci hl. m. Prahy je PPI registrovaným poskytovatelem sociálních služeb podle platného ZSS, konkrétně: „*odborného sociálního poradenství*“ a „*sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi*“, v rámci nichž poskytuje bezplatné **sociální, právní a psychosociální poradenství**.

Uvedené služby PPI částečně poskytuje spolu s dalšími organizacemi (*Sdružení pro integraci a migraci, z. s., InBáze, z. s. a Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s.*) v rámci spolupráce na projektu Integračního centra Praha, o. p. s., a to se zaměřením na cílovou skupinu státních příslušníků třetích zemí. Pro tyto služby funguje kancelář na Praze 4 nedaleko linky metra C – Pankrác.

PPI kromě služeb sociální práce poskytuje i služby **interkulturních pracovníků**, a to konkrétně pro **španělsky**,

portugalsky a rusky mluvící cizince. Dále realizuje pravidelné zpoplatněné **kurzy nejen českého jazyka**, ale také **kurzy angličtiny, italštiny, ruštiny a španělštiny určené dětem**, dospělým i firmám v rámci sociálního podniku „Centrum Czech In“.

Adresa: Opletalova 921/6, 110 00 Praha 1
Kontakt: tel.: +420 603 281 269; e-mail: praha@p-p-i.cz
Web: www.p-p-i.cz
Facebook: <https://www.facebook.com/Poradnapointegraci/>

Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. (OPU)

Organizace pro pomoc uprchlíkům (dále také „OPU“) je v zásadě nejstarší organizací zabývající se pomocí cizincům v České republice. Její hlavní činností je poskytování bezplatného právního a sociálního poradenství jak cizincům, tak i žadatelům o mezinárodní ochranu. V rámci České republiky působí v celkem pěti regionech (Praha, Brno, Hradec Králové, Plzeň a Ostrava).

OPU je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb „*odborné sociální poradenství*“, „*sociální rehabilitace*“, „*terénní programy*“ a „*dům na půl cesty*“ podle ZSS. Kromě těchto služeb se věnuje práci se žadateli o mezinárodní ochranu v zařízeních Správy uprchlických zařízení (pobytová a integrační azylová střediska, detence) i **vzdělávacím aktivitám** či pomoci nezletilým cizincům bez doprovodu.

Centrála OPU a kancelář v Praze
Adresa: Kovářská 939/4, 190 00 Praha 9
Kontakt: tel.: +420 730 158 779, +420 739 413 983; e-mail: opu@opu.cz
Web: www.opu.cz
Facebook: <https://www.facebook.com/organizacepropomocuprchlikum/>

Integrační centrum Praha, z. s. (ICP)

Integrační centrum Praha (dále také „ICP“) je nestátní neziskovou organizací založenou v roce 2012 Magistrátem hl. m. Prahy spadající do sítě krajských integračních center¹⁵, jejichž cílem je podpora a pomoc cizincům žijícím v České republice při integraci do majoritní společnosti.

ICP poskytuje v rámci na sebe navazujících projektů odborné sociální a právní poradenství skrze partnerské organizace InBáze, z. s., Poradna pro integraci, z. ú., Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. a Sdružení pro integraci a migraci, z. s. na pobočkách na Praze 1 (nedaleko I. P. Pavlova), Praze 4 (Pankrác, SAPA), Praze 12 (Modřany), Praze 13 (Lužiny) a Praze 14 (Černý most).¹⁶ Na každé z uvedených poboček působí sociální pracovník a právník partnerské organizace a integrační pracovník ICP specializovaný pro vybranou komunitu cizinců a s jazykovou kompetencí buď v ruském, arabském, vietnamském či mongolském jazyce, jehož hlavní náplní je především terénní práce a informování o dostupných službách v lokalitě dané pobočky.

Spolu s poradenstvím poskytuje ICP bezplatné služby **interkulturních pracovníků**, které jsou vedle projektů zaměřených na integraci státních příslušníků třetích zemí finančně podporovány i Magistrátem hlavního města Prahy. Základní poradenství a asistence jsou interkulturními pracovníky ICP poskytovány v **ruském, ukrajinském, vietnamském, arabském, mongolském a čínském jazyce**.¹⁷

Kromě uvedených služeb ICP realizuje **vzdělávací kurzy, včetně kurzů českého jazyka pro cizince**, integrační akce a workshopy pro veřejnost. Rovněž je spoluorganizátorem pravidelné regionální platformy na pražském magistrátu a podílí se na aktualizaci koncepce integrace cizinců v hl. m. Praze.

Sídlo organizace a informační centrum ICP

Adresa: Žitná 1574/51, 110 00 Praha 1
Kontakt: tel.: +420 252 543 846; e-mail: info@icpraha.com
Web: <http://www.icpraha.com>
Facebook: <https://www.facebook.com/ICPraha/>

¹⁵ Integrační centra (nebo též „Centra na podporu integrace cizinců“ či „CPIC“) se nachází v každém kraji České republiky kromě Středočeského. Devět z nich spadá organizačně pod Správu uprchlických zařízení, zbývající čtyři mají různé zřizovatele. Bližší informace o integračních centrech a jejich činnostech jsou dostupné online na webu: <http://www.integracnicentra.cz>.

¹⁶ ICP není registrovaným poskytovatelem sociálních služeb podle zák. č. 108/2006 Sb., O sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, poradenské služby poskytuje skrze partnerské organizace, které registrovanými poskytovateli těchto služeb naopak jsou a s nimiž má uzavřenou Partnerskou smlouvu o této spolupráci. Tato organizačně provozní skutečnost nemá hlubší vliv na obsah poskytovaných služeb, nicméně z hlediska cílové skupiny projektu ICP jsou tyto služby určeny pouze státním příslušníkům třetích zemí v režimu dlouhodobého pobytu (vízum nad 90 dnů, dlouhodobý pobyt, přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU), trvalého pobytu či v režimu přiznaného statusu uprchlíka v rámci mezinárodní ochrany (azyl nebo doplňková ochrana). Služby naopak nejsou určeny cizincům, kteří jsou občany EU a cizincům v režimu krátkodobého pobytu (vízum do 90 dnů).

¹⁷ Rozsah jazykových kompetencí interkulturních pracovníků se může v čase měnit, s ohledem na aktuálně realizované projekty a na situaci z hlediska financování této služby.

Pobočka ICP Praha 4 – Pankrác (PPI)

Adresa: Hvězdova 1594/19, 140 00 Praha 4 – Nusle
Kontakt: +420 775 771 944; e-mail: praha4@icpraha.com
Web: <http://www.icpraha.com/praha-4/>

Pobočka ICP Praha 4 – SAPA¹⁸ (InBáze)

Adresa: Libušská 319/126, 142 00 Praha 4 (hlavní budova SAPY, 6. patro)
Kontakt: +420 774 466 837
Web: <http://www.icpraha.com/sapa/>

Pobočka ICP Praha 12 – Modřany (InBáze)

Adresa: Sofijské nám. 3400/6, 143 00 Praha 12 – Modřany
Kontakt: tel.: +420 774 791 202; e-mail: praha12@icpraha.com
Web: <http://www.icpraha.com/praha-12/>

Pobočka ICP Praha 13 (SIMI)

Adresa: Zázvorkova 2007/6, 155 00 Praha 13 – Lužiny
Kontakt: tel.: +420 775 564 654; e-mail: praha13@icpraha.com
Web: <http://www.icpraha.com/praha-13/>

Pobočka Praha 14 (OPU)

Adresa: Bratří Venclíků 1072/6, 198 00 Praha 14 – Černý Most
Kontakt: tel.: +420 225 295 515, +420 775 553 188; e-mail: praha14@icpraha.com
Web: <http://www.icpraha.com/praha-14/>

My.Aktivita o. p. s.

Nezisková organizace My.Aktivita o. p. s. vznikla v roce 2011. Základní osy činnosti My.Aktivita o. p. s. tvoří podpora „pro-rodinných“ aktivit, pořádání různých vzdělávacích, sportovních či kulturních akcí.

Pro mateřské školy může být inspirativní **interaktivní loutkové představení „Náš nový kamarád“**, které přibližuje dětem **problematiku integrace cizinců v nové zemi a kultuře z pohledu cizince**. Součástí aktivity je také **metodická příručka pro pedagogy**. Příručka je pomůckou pro učitele, jejichž třídy toto představení zhlédly. Shrnuje základní informace o multikulturní výchově ve školách, cíle předškolního vzdělávání v tomto směru a klíčové kompetence. Přibližuje multikulturní výchovu jako součást jednotlivých vzdělávacích oblastí RVP PV a nabízí náměty a návody na mnoho aktivit a her s dětmi. Obsahuje také přílohy – pracovní listy pro společnou práci dětí a pedagogů. Toto loutkové představení nabízí pražským MŠ organizace zdarma.

Pro děti s OMJ realizuje organizace kurzy češtiny.

Adresa: Nad Ohradou 17 (v areálu Pražačka), 130 00 Praha 3
Kontakt: tel.: (+420) 777 851 386 (recepce)
Web: www.myaktivita.cz

ADRA (Adventist Development and Relief Agency)

ADRA je mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi.

Nabízí programy pro děti v mateřských školách, které jsou zaměřeny na poznávání podobností a odlišností, rozšiřování povědomí o okolním světě, příběhy ze života v rozvojové zemi. Jsou určeny pro děti v předškolním věku (5–6 let).

Programová řada „Výlety do světa“ je zaměřena na poznávání různých regionů světa. Děti se prostřednictvím her, hudby a fotografií seznámí s konkrétní zemí v Africe či Asii a životem jejích obyvatel. Cílem programů je vytvořit povědomí o existenci rozmanitých kultur a upevnit předpoklady pro interkulturní porozumění.

Adresa: Markova 600/6, 158 00 Praha 5
Kontakt: tel.: +420 734 795 306; e-mail: adra@adra.cz
Facebook: <https://www.facebook.com/pg/ADRACzechRepublic/photos/>

¹⁸ Pobočka v areálu vietnamské tržnice SAPA je orientována primárně na vietnamsky mluvící cizince.

PŘEHLED SLUŽEB VYBRANÝCH PRAŽSKÝCH NNO¹⁹

	InBáze	SIMI	PPI	ICP	OPU	META	ČvT – Varianty/ PSI	My.Aktivita	CIC	ADRA
Interkulturní práce/komunitní tlumočení	X ¹	X ²	X ³	X ⁴		X				
Kurzy českého jazyka	X		X ⁵	X	X	X	X	X	X	
Individuální doučování českého jazyka pro děti a mládež	X		X			X	X	X	X	
Multikulturní výukové programy pro děti a mládež	X	X				X	X	X		X
Semináře pro pedagogy týkající se začleňování dětí s OMJ do MŠ/ZŠ	X	X				X	X			
Právní poradenství	X	X	X	X ⁶	X					
Sociální poradenství	X	X	X	X	X	X			X	
Psychosociální poradenství	X	X	X							
Psychologické poradenství pro děti a mládež	X									
Sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi	X		X						X	

¹ Služby interkulturních pracovníků InBáze, z. s. jsou poskytovány v rámci projektu „Komunitní centrum InBáze 2020“, financovaného z Operačního programu Praha – Pól růstu (OP PPR). Projekt končí k 31. 12. 2018. V období od 1. 1. 2019 – 31. 8. 2020 se očekává návaznost služeb v rámci již podaného projektu „Komunitní centrum InBáze 2020 II“. Služby interkulturních pracovníků jsou poskytovány v ruském, arabském, vietnamském, španělském a portugalském jazyce. Aktuální informace o realizovaných projektech a službách jsou dostupné online na <http://www.inbaze.cz>.

² Služby interkulturních pracovníků SIMI jsou poskytovány v rámci projektu „Crossing Borders“ financovaného z Operačního programu Praha – Pól růstu (OP PPR). Projekt probíhá v období 1. 11. 2016 – 30. 6. 2018 a je zaměřen na zajištění podpory a asistence v rámci školských zařízení na území hl. m. Prahy. Aktuální informace o realizovaných projektech a službách jsou dostupné online na <http://www.migrace.com>.

³ Služby interkulturních pracovníků PPI jsou poskytovány v rámci registrované sociální služby „Odborné sociální poradenství“ ve španělském, portugalském a ruském jazyce. Aktuální informace o realizovaných projektech a službách jsou dostupné online na <http://p-p-i.cz>.

⁴ Služby interkulturních pracovníků ICP jsou poskytovány v rámci projektu „Integrační centrum Praha VI“ (navazujícího na předchozí projekty „Integrační centrum Praha I.-V.“), financovaného z Národního programu azylového migračního a integračního fondu. Projekt probíhá v období 1. 7. 2016 – 30. 6. 2019 a předpokládá se, že v následujícím období od 1. 7. 2019 bude pokračovat návazným projektem dále. Služba je rovněž podpořena finančními prostředky z Magistrátu hl. m. Prahy. Služby jsou určeny převážně státním příslušníkům třetích zemí a jsou poskytovány v ruském, ukrajinském, vietnamském, arabském, mongolském a čínském jazyce. Aktuální informace o realizovaných projektech a službách jsou dostupné online na <http://www.icpraha.com>.

⁵ Kurzy organizované Poradnou pro integraci, z. ú. jsou realizované v rámci sociálního podniku „Centrum Czech In“ a jsou zpoplatněné. Aktuální informace o kurzech, jejich trvání a ceně jsou dostupné na webových stránkách organizace: <http://p-p-i.cz/kurzy-jazyku-praha/>.

⁶ Poradenské služby sociálních pracovníků a právníků jsou v rámci projektů ICP poskytovány skrze partnerské organizace, které jsou registrovanými poskytovateli sociálních služeb podle zák. č. 108/2006 Sb., O sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Užitečné internetové odkazy:

www.metropolevsech.eu

<http://www.meta-ops.cz/kontakty-na-komunitni-tlumocniky> –
Meta, o.p.s. – kontakty na komunitní tlumočníky

<http://metropolevsech.eu/cs/sluzby-pro-migranty/interkulturni-pracovnici-a-komunitni-tlumocnici/> –
Metropole všech – kontakty na interkulturní pracovníky a komunitní tlumočníky

<http://interkulturniprace.cz/co-je-interkulturni-prace/ip-v-ceske-republice/> –
publikace o interkulturní práci

<http://interkulturniprace.cz/pro-interkulturni-pracovniky/slovník-pro-interkulturni-praci/> –
slovník pro interkulturní práci

¹⁹ Uvedený přehled je orientační a obsahuje nejčastěji požadované či nejvíce frekventované služby. Kompletní a aktuální výčet služeb u jmenovaných organizací je k nalezení na jejich webových stránkách.

ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI
VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE

3. PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ DO MŠ MEZI DOMY, PRAHA 4 – PÍSNICE

„ZDRAVĚ A HRAVĚ SE UČÍME POZNÁVAT SVĚT KOLEM NÁS“

3. PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ DO MŠ MEZI DOMY, PRAHA 4 – PÍSNICE

„Zdravě a hravě se učíme poznávat svět kolem nás“

3.1 ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ V MŠ MEZI DOMY Z POHLEDU ŘEDITELKY

Mgr. Ivana Gerlašinská
ředitelka Mateřské školy Mezi Domy

Naše mateřská škola se nachází uprostřed sídliště Písnice, nedaleko pražské tržnice Sapa. Tržnice je často označována za „Malý Vietnam“ či „Malou Hanoj“ a setkáváte se tady s Vietnamci, kteří si zde zachovávají kus své rodné země.

Vyšší procento dětí s odlišným mateřským jazykem, dále jen OMJ, v mateřské škole je tedy logické. Kapacita školy je 137 dětí, počet tříd pět. Čtyři třídy jsou se sportovním zaměřením, jedna třída pak s programem Montessori. Čtyři třídy jsou na hlavní budově a jedna na detašovaném pracovišti v budově Klubu Junior asi 5 minut chůze vzdálené od budovy hlavní. Škola disponuje vlastní jídelnou, prádelnou a rozlehlou zahradou. V dané lokalitě jsme největší mateřskou školou.

Každý školní rok přichází k zápisu nové děti s OMJ. Zatím se nám daří tyto děti rovnoměrně rozložit ve všech třídách. Zpravidla bývá na třídě 4–6 dětí s jazykovou bariérou. Kousek od nás je ale dvoutrídni mateřská škola, která již dosahuje téměř 50 % dětí s OMJ.

Personální podpora

Nejlepším řešením je personální podpora. Asistent pedagoga se v takovýchto třídách stává nutností.

Komunikace s dětmi, které nehovoří česky je obtížná – dítě nechápe, co se po něm žádá, často je vyčleněné z dětského kolektivu z důvodu absence společného jazyka. Dítě je v tomto období velmi zranitelné, ohrožené. Mohou se dostavit pocity osamělosti, nepochopení, diskriminace. Ohrožená je rovněž bezpečnost dětí. Chceme-li kvalitně vzdělávat, musíme k tomu mít vytvořené podmínky. Máte-li třídu 28 dětí, mezi nimi několik, které vám nerozumí, nemůžete tam být sám. Jde o zdraví vaše i svěřených dětí.

Asistent pedagoga ale není v mateřské škole samozřejmostí.

Jak jsem již zmínila, v běžné mateřské škole v ČR bývá na jednu třídu zapsáno až 28 dětí, o třídu se starají dvě paní učitelky. Jejich pracovní doba se překrývá max. 2,5 hodiny během dne. Práce je to velmi náročná a dělat ji rozhodně nemůže každý. Nejoblíbenějším učitelem bývá ten, který dokáže dát pravidla, má erudované nároky, ale současně má děti rád. Počítá s nimi. Děti cítí jistotu a lásku.

Před více než půl stoletím byla vyřčena tato slova: „*Nejraději bych napsal, že pro mateřské školy bychom měli mít nejlepší učitelky ze všech školských kategorií a školských stupňů, třebaže se tento požadavek může zdát přemrštěný. Ale není přemrštěný, jestliže pochopíme, jak velký, odpovědný a obtížný úkol svěřujeme učitelkám mateřských škol.*

Pokazí-li něco učitel u žáka desetiletého, dvanáctiletého, lze to ještě napravit. Ale počíná-li si nemoudře vychovatelka dítěte ve věku předškolním, nikdo nikdy již nenapraví chyby, jichž se dopustila.¹

Nároky na učitele se jednoznačně zvyšují na všech stupních vzdělávání. Tlak je veliký a stát nám jaksí zapomíná pomáhat. Dokud budou školy financované dle počtu žáků, nemůžeme se divit ředitelům škol, že se snaží mít třídy plné. Reforma financování regionálního školství by měla přijít v roce 2019. Uvidíme tedy, zda a v jaké podobě reforma proběhne.

V roce 2013 vyhlásilo MŠMT Rozvojový program na podporu asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Program byl vyhlašován na období leden až srpen a poté na období září až prosinec kalendářního roku.

¹ VRÁNA, S. *Česká mateřská škola do nového údobí*. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1946, s.41.

Bývalá paní ředitelka Mateřské školy Mezi Domy do tohoto programu vstoupila. Požádala o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga a škole byly poté přiděleny finanční prostředky, právě z důvodu vyššího procenta dětí s OMJ.

S financemi to ale nebylo jednoduché. Na jeden celý úvazek byla dotace 7 180,- Kč + zákonné odvody. Bylo více než jisté, že sehnat asistenta pedagoga bude za těchto podmínek obtížné. Naštěstí mateřské škole pomohla MČ Praha Libuš. Plat asistentů pedagoga začal být dofinancován z projektů MV ČR na podporu integrace.

Postupně se nám v letech 2013–2017 povedlo obsadit všech 5 tříd kvalitními asistenty pedagoga. Doba byla dobrodružná. Programy byly vždy vyhlášené na poslední chvíli, vždy na určité období a jako ředitelka školy jsem měla stále dokola obavy, zda finanční prostředky budou, zda systém výuky, který se nám podařilo vybudovat, bude pokračovat.

Asi nejvypjatější situace byla s příchodem inkluze. Na jaře roku 2016 nikdo netušil, jak od 1. 9. 2016, kdy nastupoval v platnost nový zákon, bude vše fungovat.

Snažila jsem se kontaktovat Pedagogicko-psychologickou poradnu, zda by mi mohla pomoci. Věděla jsem, že Rozvojový program MŠMT mám do srpna 2016, nikdo mi nebyl schopný odpovědět na otázku, zda se bude program vyhlášovat dále na období září až prosinec 2016. Nakonec to dopadlo dobře. Program se na poslední chvíli vyhlásil, mně se trochu ulevilo a pracovníci pedagogicko-psychologických poraden se na podzim 2016 začali školit, jak postupovat s inkluzí.

V prosinci 2016 se situace opakovala. Opět na poslední chvíli byl Rozvojový program MŠMT vyhlášen na období leden až srpen 2017. Byla to obrovská úleva.

Na jaře 2017 se nám na společné schůzce rodičů našich dětí s OMJ, zástupců Pedagogicko-psychologické poradny a vedení MŠ podařilo rodiče přesvědčit, jak důležitá je jejich spolupráce s poradnou. Rodiče souhlasili s vyšetřením svých dětí, Pedagogicko-psychologická poradna poté mohla vystavit takzvaná podpůrná opatření, v našem případě personální, a financování asistentů přestalo být tak dobrodružné. Od 1. 9. 2017 škola podpůrná opatření vykazuje prostřednictvím výkazu R 44-99. Díky inkluzi se nám tak v tomto směru ulevilo.

A jak to u nás chodí?

Na začátku školního roku je u nových dětí vždy nejdůležitější adaptace na jiné sociokulturní prostředí. Asistent dbá na to, aby se každé dítě cítilo dobře, bylo v bezpečí. Postupně se snaží o začlenění do třídy, zažití a upevnění pravidel ve třídě. Přicházejí další a další dovednosti, při kterých je asistent vždy nablízku a ochoten pomoci.

U dětí, které zvládnou adaptaci, je pak důležitý jazykový rozvoj. Asistent s dětmi pracuje individuálně a ve skupinkách. Utvzuje a rozvíjí slovní zásobu. Pro úspěšný start dítěte na základní škole je důležitá každodenní mravenčí práce ve škole mateřské. Všestranný rozvoj dětí je důležitým cílem každé mateřské školy.

Více se o tom, jak to u nás chodí, dozvíte v následujícím příspěvku naší asistentky pedagoga pro děti s OMJ Šárky Schejbalové, která s těmito dětmi v naší mateřské škole pracuje již od roku 2014.

3.2 ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ V MŠ MEZI DOMY Z POHLEDU ASISTENTKY PEDAGOGA

Šárka Schejbalová
asistentka pedagoga pro děti s OMJ v MŠ Mezi Domy

DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM (OMJ)

Jak již bylo řečeno výše, naše MŠ leží v těsné blízkosti obchodního centra Sapa, které je provozováno a vlastněno převážně vietnamskou, zčásti čínskou komunitou. Tento fakt se následně odráží i v počtu dětí s odlišným mateřským jazykem v naší mateřské škole.

Českou majoritu doplňují děti převážně vietnamské národnosti, kromě nich navštěvují naši školu i děti původem z Číny, Ukrajiny, Slovenska. V každé třídě máme pravidelně kolem 4–6 dětí s OMJ, z nichž každé potřebuje jinou formu podpory pro začlenění do majoritního kolektivu. Jazyková vybavenost dětí se pohybuje na různé úrovni. To znamená, že k nám přicházejí jak děti, které se již s češtinou ve svém životě setkaly (např. rodiče či příbuzní jazyk ovládají, mají staršího sourozence navštěvujícího české školy atp.), tak děti, které s českým jazykem přijdou prvně do kontaktu právě až v rámci docházky do naší mateřské školy.

Právě různá úroveň znalosti jazyka se odráží i v různých potřebách jednoho každého dítěte pro úspěšnou adaptaci po nástupu do mateřské školy. Vysoké zastoupení dětí s odlišným mateřským jazykem není pro naši mateřskou školu novinkou, je to jev dlouhodobý. Díky této skutečnosti máme poměrně značnou a dlouholetou praxi se začleňováním dětí s OMJ do majoritního kolektivu. Již před lety bylo nutné přistoupit k řešení této situace konstruktivně a co nejvýhodněji pro všechny strany – zajistit odbornou a silnou podporu pro děti stran jejich integrace, resp. inkluze, a současně podporu pro učitele a jejich práci s dětmi v předškolním vzdělávání tak, aby ani jedno neprobíhalo na úkor druhého, tzn. aby učitel měl podmínky pro plnění RVP PV i v situaci, kdy mu část třídy kvůli jazykové nevybavenosti nerozumí, a aby touto situací netrpěly ani děti, ani úroveň vzdělávacího procesu.

SYSTÉM PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ PRO ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ V NAŠÍ MŠ

Právě potřeba zajistit kvalitní začleňování dětí s OMJ do majoritního kolektivu vedla k zavedení **pozice asistenta pedagoga** na naší mateřské škole. Jak již bylo zmíněno, začátky nebyly pro tehdejší vedení jednoduché kvůli náročnému procesu získávání finančních prostředků z rozvojových programů MŠMT, které byly vypisovány pouze na určitá období a neustále se do nich školy musely znovu přihlašovat. Tyto složité procesy odpadly po zavedení inkluzivního vzdělávání, které s sebou přineslo nový problém – když už je možné mít na škole asistenta pedagoga, většinou není, kdo by tuto funkci vykonával, poptávka masivně překračuje nabídku.

Asistent pedagoga

V naší mateřské škole má každá třída svého **kmenového asistenta pedagoga**. Tato situace je výhodná pro všechny strany – děti jsou zvyklé na dalšího stálého pedagogického pracovníka, učitel a asistent jsou sebraní ve společné práci a předškolní vzdělávání tak probíhá na vysoké úrovni. Ve spolupráci s třídními učitelkami pomáhá asistent pedagoga dětem s OMJ a podporuje je při jejich začleňování do kolektivu. V naší mateřské škole jsou asistenti přítomni během celého dopoledního bloku a částečně i během odpoledne dle osobního pracovního úvazku.

Adaptace na prostředí mateřské školy je náročná pro všechny děti. Je to nová zkušenost plná nových vjemů a pravidel, které dítě musí vstřebat a osvojit si je tak, aby mu přechod do předškolního zařízení nepůsobil stres a nevyvolal v něm negativní vztah k tomuto prostředí. O to náročnější je vstup do mateřské školy pro děti, které neovládají jazyk, jímž se zde hovoří. Dobré je si uvědomit, že změna prostředí ovlivňuje i dospělého člověka, každý na tuto situaci reaguje různě a má různou dobu adaptace. Pokud člověk navíc nerozumí jazyku, je pro něj tato situace velmi vypjatá. Jsou děti, které se bez větších problémů zapojují do kolektivu, aniž by hlavní jazyk jako komunikační prostředek potřebovaly – používají v komunikaci pantomimu, ukazují, co potřebují, vodí paní učitelku za ruku, aby jí něco ukázaly. A stejně tak jsou děti, které při nástupu do mateřské školy, v níž se užívá jiného jazyka než jejich mateřského, zažijí tzv. **kulturní šok**. Znamená to, že se najednou dostanou do prostředí, v němž nikomu nerozumí, nikdo nerozumí jim a současně zde mají provádět věci, kterým třeba také nerozumí – sezení u stolu, použití příboru, změny činností, společné cvičení, odchod na vycházku, odpolední spaní atd. Co víc, někdy i celý kolektiv vypadá úplně jinak, než jak vypadá jeho rodina. Jak se liší dítě od dítěte, liší se i jejich reakce na tuto skutečnost. Některé děti se bez problému zapojují, jiné dítě může například přestat mluvit (mutismus), další dítě pouze pozoruje a nezapojuje se. V nejtěžších případech adaptace se děti vůči okolí začnou chovat agresivně. V každém případě je důležité, aby dítě v adaptaci netrpělo, vidělo zájem ze strany učitele i rodiny. Právě s rodiči je důležité v tuto chvíli pracovat, vyjasnit si, co se v mateřské škole děje během dne, jak dítě na tyto situace reaguje, jak mu můžou rodiče pomoci nástup do mateřské školy zvládat lépe.

Asistent pedagoga pomáhá k hladšímu průběhu tohoto procesu. Denně je přítomen ve třídě a dopomáhá učitelům k tomu, aby vzdělávací proces probíhal komfortně pro všechny zúčastněné strany. V praxi to zahrnuje poměrně různorodou škálu činností, které tento člověk vykonává ve spolupráci s učitelem. Vždy je na prvním místě bezpečnost dětí. Asistent pomáhá dětem při orientaci v prostorách třídy, dopomáhá jim při výtvarných činnostech nebo při zapojování se do společných aktivit od pohybových her, cvičení, zpívání až po správné stolování, podporuje je při překonávání prvotního ostychu. Současně dětem pomáhá **s osvojením druhého jazyka**, v tomto případě češtiny, jako základního komunikačního prvku.

To v naší mateřské škole znamená, že v rámci **jazykových chvil** během dopoledního programu s dětmi procvičuje český jazyk, učí je novou slovní zásobu většinou související s daným týdenním tématem třídy. Vše probíhá po dohodě s třídním učitelem prostřednictvím her, práce s demonstračními obrázky, prohlížením knih, zpíváním písní. Nesmírně důležitá je v tomto procesu názornost, na základě které dítě vidí a lépe tak pochopí, o čem se v dané chvíli hovoří, co se učí. Tyto jazykové chvíle probíhají během dopoledne, asistent si bere děti do klidnější části třídy a zde probíhá výuka. Pro učení a jeho názornost se dá využít prakticky vše, co v dané třídě máte k dispozici – knihy, demonstrační obrázky, loutky, figurky, hrací kostky, hračky, hry (oblékání panenky, lotta, vkládačky...), hudební nástroje, výtvarné potřeby, pracovní listy (jejich využití uplatňovat pouze občas jako doplňkové, rozhodně na něm nestavět výuku jazyka). S těmito předměty poté hrajeme hry, používáme je při tvoření atp.

výše zmíněná organizace.

Metoda pracuje s mnoha specifickými zásadami, díky nimž by osvojování majoritního jazyka mělo být intenzivnější, efektivnější a ucelené. Z mnoha vybírám pouze několik příkladů: důležitá je specifická **vyučovací atmosféra** – vždy ve stejný den, ve stejnou hodinu v jedné místnosti, **užívání spisovné češtiny, užívání gestikulace a mimiky**, děti by měly nové vjemy poznávat všemi smysly, neustálé **opakování** výroků, které se děti mají naučit, v kolektivu i v pozici jednotlivce, citlivé opravování chyb formou parafrázování a **přednesení správné varianty**, každé dítě se musí dostat na řadu v roli mluvčího, mění se prostředí – pohybové aktivity se střídají s klidnější prací v kruhu nebo při práci s pracovními listy, učitel neustále komentuje a ptá se, děti odpovídají. Důraz je kladen na **spolupráci dětí s rodiči** při vypracovávání domácích úkolů ve formě originálních pracovních listů – mateřský jazyk je kladen na úroveň majoritního, **rodiče neučí své dítě česky** (to zajišťuje rodilý mluvčí češtiny, v tomto případě lektor), ale **hovoří s ním na dané téma v mateřském jazyce**. Nejdůležitějším faktorem při výuce je neustálé opakování a **chválení dětí** za jejich správné používání jazyka.

Koncept projektu KIKUS je založen na třech základních postupech:

1. zacílená jazyková podpora v malých skupinách,
2. fixování naučeného při běžných aktivitách v mateřské škole,
3. podpora mateřského jazyka za pomoci rodiny.

KIKUS metoda má své vlastní **obrázkové karty a pracovní listy**, ovšem aktivity, výběr nových slovíček, téma lekcí, přípravu lekcí a její dokumentaci připravuje lektor na základě vlastní invence, fantazie, znalostí a dovedností. Já jako lektor této metody používám prakticky vše, co mám k dispozici v mateřské škole i z osobních zdrojů – knihy, demonstrační obrázky, hudební nástroje, výtvarné a psací potřeby, plastové figurky členů rodiny, háčkované loutky, reálné nádoby či potraviny, hrací kostky atp.

Obrázek 3 – Hry přátelství

Pro více informací si dovoluji odkázat na webové stránky organizace

www.meta-ops.cz a www.inkluzivniskola.cz, případně přímo na článek zaměřený na testování metody KIKUS v naší mateřské škole ve školním roce 2016/17 <http://www.inkluzivniskola.cz/content/kikus-vyuka-druheho-jazyka>.

Kartičky lze zakoupit přes německý jazykový portál Hueber nebo v českém e-shopu Levné učebnice. Materiál obsahuje celkem 480 karet: 240 barevných + 240 černobílých kartiček s obrázky k tématům (oblečení, části těla, zvířata, dopravní prostředky, nábytek atd.), dále obrázky znázorňující slovesa, přídavná jména, předložky, počet, tvary a další.

Hry přátelství

Každoročně v červnu se zabýváme tématem cestování, různých národů a zemí, různých jazyků a zvyklostí. Povídáme si a na mapách ukazujeme, ve které zemi žijeme, ze které země pocházejí naši spolužáci ve třídě. Do aktivit zapojujeme i rodiče a vždy je žádáme, aby donesli do mateřské školy na ukázkou něco typického pro jejich kulturu. Rodiče bývají

velmi rádi, že je žádáme o spolupráci, protože právě oni jsou v dané oblasti odborníky – pocházejí z té dané země, znají kulturu, zvyky, protože se v nich narodili. Do školky nám na ukázkou nosí vlajky, knihy, hudbu, oblečení, fotografie věcí typických pro svou mateřskou zemi.

Vyvrcholením pak bývají Hry přátelství. Každoročně se celá mateřská škola na nedalekém hřišti sejde, rozdělí do družstev a soutěží v různých sportovních disciplínách. Současně společně ochutnáváme občerstvení, které pro nás zajišťují rodiče – často jsou v této oblasti mnohem aktivnější rodiče dětí s OMJ. Na konci soutěžního dopoledne dostanou všechny děti diplom a medaili. Hry jsou u dětí hodně oblíbené, často se do nich zapojují i sami rodiče.

Obrázek 3 – Hry přátelství

Obrázek 4 – Hry přátelství

SPOLUPRÁCE S RODIČI DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Spolupráce a **komunikace s rodiči** dětí je jednou z nejdůležitějších složek celého procesu začlenění dítěte do majoritního kolektivu nejen v mateřské škole. Pokud získáte na svou stranu rodiče, máte prakticky vyhráno, neboť děti jsou většinou ochotné se na vás navázat velmi rychle. U rodičů může zdrženlivost či neochota komunikace pramenit z různých zdrojů – neovládají jazyk majority nebo jej naopak částečně ovládají, ale bojí se ho používat (mají předchozí negativní zkušenost ze situace, kdy jazykem chtěli hovořit, ale protistrana je ignorovala, zesměšnila atp.) nebo se jenom stydí jím hovořit na veřejnosti, nejsou si jistí, zda to zvládnou. Velmi silný vliv má také zkušenost se **systemem vzdělávání v jejich rodné zemi** – ne všude jsou stejné podmínky a pravidla jako v systému školství ČR. Má-li člověk zkušenost ze své rodné země, může předpokládat, že to v nové zemi funguje obdobně a podle toho se také chová. A je na nás jako odbornících, abychom jim poskytli zkušenost novou a snažili se jim vysvětlit, jak a co funguje v českém školství. V této otázce si dovoluji doporučit přehled systémů vzdělávání v zahraničí, který vytvořila organizace META, o. p. s a nese název *Jaká je škola u mě doma* (viz portál www.inkluzivniskola.cz a www.meta-ops.cz).

Současně to není jediná publikace, jistě je možné spoustu informací sehnat i na internetu. Vyžaduje to sice práci navíc, ale je to poměrně zajímavá oblast nových znalostí. Já jsem si díky podobnému hledání a zjišťování informací na toto téma hodně rozšířila obzory a ujasnila si dost věcí a dnes již vím, jak s rodiči komunikovat lépe, co je potřeba jim vysvětlit, co je pro ně zcela nové.

Někdy si myslíme, že nám rodiče dělají věci „naschvál“ – schválně něco nepřinesou, schválně nemají to a ono, schválně nechodí včas, schválně nechodí na besídky. V tu chvíli můžeme buď zaujmout negativní postoj (příkrost v hovoru, generalizace, špatný náhled na celou komunitu, uraženost) a věc neřešit s obhajobou „jim je to stejně jedno“, nebo ustát situaci díky své profesionalitě a řešit ji, byť je to někdy náročné. Důležitá je vzájemná komunikace a neustálé opakování. Vždy by nám mělo jít hlavně o dobro a spokojenost dítěte – a pokud je spokojené dítě, bývá spokojený i rodič a naopak.

V naší mateřské škole jsme díky zkušenostem poměrně připravení na různé situace, ale s každým nově přichozím dítětem nás často překvapí nějaká nová věc. A tu je nutno řešit, osvětlit, vysvětlit, porozumět jí z naší strany a snažit se získat porozumění i ze strany rodičů. Nebojme se komunikovat, vysvětlovat, radit a ukázat rodičům, že je považujeme za rovnocenné partnery i v začleňování jejich dítěte do majoritního kolektivu. Vyplácí se udělat první krok, my jsme profesionálové a rodiče na své straně potřebujeme.

Na začátku každého školního roku k nám pravidelně několikrát týdně dochází **ověření tlumočníci**, které získáváme díky **spolupráci se zastupitelstvem městské části (je možno využít tlumočení i přes NNO, pozn.)**. V prvních dnech se snažíme s rodiči vyplnit všechny potřebné formuláře, zajistit z jejich strany vybavení dítěte od kartáčku na zuby po pláštěnku, zjistit úroveň znalosti českého jazyka u rodičů i dítěte, předchozí zkušenosti s jazykem či předškolním vzděláváním. Tato spolupráce a pomoc hned na počátku roku se velmi osvědčila – rodiče vědí, co a proč podepisují, co je důležité pro adaptaci dítěte, jaké věci musí mít dítě zajištěny, jak funguje denní režim třídy, mateřské školy atd. Spolupráci s tlumočníky využíváme i během roku – pokud je třeba konzultovat něco závažnějšího s rodiči či potřeba přeložit důležitý dokument ohledně akcí školy a třídy.

Na každé třídě mají učitelé a asistenti k dispozici malé **kartičky s obrázky, českým i cizojazyčným překladem** pro běžnou komunikaci během roku – např. obrázek pláštěnky, u kterého je přeloženo, aby ji rodiče pro dítě zajistili. Dále jsou zde přeloženy i některé otázky týkající se zdraví či chování dítěte (má horečku, má kašel a nesmí do školy, rád si modeluje, odmítá jídlo atp.).

Obrázek 5 – kartičky pro komunikaci s rodiči

Dále využíváme **překladače na telefonu** – většina rodičů, kteří neovládají češtinu, zná někoho, kdo tento jazyk dobře ovládá a může jim tedy danou věc přeložit. Někteří rodiče si informace z nástěnek vyfotí na telefon a nechají si je následně přeložit od přátel. Poměrně dobrý je také překladový slovník v telefonu.

Znáte-li mateřský jazyk dané rodiny, nebojte se ho prakticky používat. Samozřejmě není povinností učitele, aby se učil jazyk dané komunity. Lidé žijící v naší zemi by si měli jazyk osvojit alespoň na té úrovni,

aby dokázali řešit záležitosti ve škole, na úřadě atp. Tento stav by byl ideální, většinou v praxi ale nefunguje. Budme otevření dialogu a ukažme rodičům, že je i přes jazykové či kulturní bariéry bereme vážně, jako rovnocenné partnery, jimž jde hlavně o zájem dětí. Když se rodiče přestanou ostýchat, většinou se velmi rádi zapojují do aktivit třídy i školy, mnohdy svým zápalem předčí i rodiče české. A kdo ví, možná právě vy a váš otevřený přístup bude motivací pro rodiče, aby se naučili český jazyk, což je samozřejmě obohatí a otevře jim dveře k snadnějšímu začlenění do majority. U nás k takovým posunům došlo mnohokrát a je to velmi příjemná zkušenost. Za sebe si dovoluji napsat, že mně se podařila věc opačná – když jsem začala pracovat s vietnamskými dětmi, začala jsem se také více zabírat touto kulturou a nakonec jsem se začala učit i jazyk samotný. Jsem jasným důkazem toho, že obohacení bývají skutečně všichni, pokud si tu možnost vzájemně dají.

PŘÍKLADY ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ Z PRAXE

Adaptace dětí i jejich následná docházka do mateřské školy bývají někdy náročné více, někdy méně. Stejně je to ovšem s dětmi českými, problematická adaptace nebo zapojování se do chodu třídy rozhodně nejsou vyhrazeny pouze dětem s odlišným mateřským jazykem. Ovšem právě neznalost jazyka a majoritní kultury obecně mohou být často tím, co spustí v dítěti strach, úzkost, neochotu komunikace, agresivitu. Na nás jako profesionálech poté je celou situaci průběžně vyhodnocovat, konzultovat s rodiči a snažit se o spolupráci s nimi tak, aby si dítě zvyklo co možná nejdříve, strachy odbouralo a docházka do mateřské školy pro něj nebyla stresující a omezující ve vývoji.

Níže uvedené příklady jsou z mé praxe asistenta pedagoga v mateřské škole. Samozřejmě, že se ne vždy vše podaří tak, jak bychom si ideálně přáli. Pokud se ovšem podaří spolupráce s rodinou a dítě se přes prvotní problémy adaptuje dobře, je to výborná zpráva pro všechny zúčastněné. Jména dětí jsem změnila, nevypisuji všechny podrobnosti, ale rámcově kroky, které vedly ke stabilizaci chování dítěte a jeho postupnému začlenění.

1. TONY

Vietnamský chlapec přišel do mateřské školy jako tříletý s nulovou znalostí českého jazyka a s neznalostí komunity jako takové. Měl českou chuť již od raného dětství, evidentně tam však zcela nedošlo k napojení se na hlavní komunikační prvek. Byl plačtivý, do mateřské školy chodit nechtěl. Matka jeho negativní reakci na prostředí řešila tělesnými tresty. Chlapec nemluvil, odmítal se zapojovat do dění ve třídě, na děti byl agresivní. S rodiči byla sjednána konzultace, z jejich strany se však přístup moc nezměnil.

S nástupem asistenta pedagoga do třídy se chlapcovo chování po několika měsících začalo zlepšovat, začal používat některá slova, ranní příchody bývaly klidnější, díky čemuž se značně zklidnila i matka dítěte. Chlapec si zvykl na asistenta, měl v něm oporu a jistotu, k níž se upnul. Rodina začala mnohem lépe spolupracovat. Došlo ke změně chlapcovy české chůvy. Vše probíhalo v rámci měsíců a let.

Dnes chlapec ovládá jazyk na dobré úrovni a navštěvuje českou základní školu.

Matka se díky přátelství s novou chlapcovou chůvou začala učit česky a následně složila zkoušky z českého jazyka a získala trvalý pobyt v ČR.

2. MONIKA

Dívka se narodila v ČR, poté ji rodiče poslali na 5 let do Vietnamu. Po návratu zpátky do ČR nastoupila jako šestiletá k nám do mateřské školy s tím, že je nutné zajistit pro ni odklad školní docházky v základní škole, což rodiče učinili.

Jazyk neovládala vůbec, rodiče ho také neovládali. Požadavek na mateřskou školu byl jasný – naučit ji do zápisu na ZŠ česky.

Díky tomu, že dívka byla nesmírně zdatná, chytrá a oproti stejně starým dětem velmi samostatná, se jí skutečně v krátkém časovém horizontu podařilo osvojit si jazyk natolik, že mohla překládat svým rodičům a zvládla nástup na základní školu bez obtíží.

Vše bylo ovšem ovlivněno osobností této dívky a kladným přístupem rodiny.

Užitečné odkazy:

Literatura:

Čeština je i můj jazyk – sborník příspěvků literární a tvůrčí soutěže. META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2015. ISBN 978-80-906296-4-6.

Jaká je škola u mě doma. META, o. p. s. –

Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2015. ISBN 978-80-260-8167-8.

ČERNÍK, Jan a kol. S vietnamskými dětmi na českých školách. 1. vyd. Jinočany:

Nakladatelství H&H Vyšehradská, s. r. o., 2006, 222 s. ISBN 80-7319-055-9.

GJUROVÁ, Naděžda. Čeština jako cizí jazyk pro začínající školáky. Metodika pro učitele. 1. vyd.

Praha: Portál, 2011. 128 stran. ISBN 978-80-7367-837-1.

SLAVICKÁ, Binh, HLAVATÁ, Lucie. Praktická vietnamština. 1. vyd.

Praha: Fortuna, 2003. 320 stran. ISBN 80-7168-887-8.

ŠKODOVÁ, Svatava. DOMINO. Český jazyk pro malé cizince 1 – Pracovní sešit. 1. vyd.

Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2010. 92 stran. ISBN 978-80-7357-583-0.

Internetové odkazy:

<http://www.inkluzivniskola.cz/content/kikus-vyuka-druheho-jazyka>

www.sapatrip.cz – informace o zvycích, tradicích, náboženství, jménech, kuchyni; výlety po Sapě, festivaly – vlastně o všem, autoři patří k mladší generaci Vietnamců vyrůstajících v ČR

www.klubhanoi.cz – odkazy na literaturu, praktické informace pro Čechy i Vietnamce

www.info-dracek.cz – mezikulturní kurzy vaření, jazykové kurzy, rodinné výlety

www.meta-ops.cz

ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI
VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE

4. PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ V MATEŘSKÉ ŠKOLE SE SPECIÁLNÍMI TŘÍDAMI DUHA, PRAHA 5 – KOŠÍŘE

„KAŽDÉ DÍTĚ JE U NÁS VÍTÁNO“

*** 4. PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S OMJ V MATEŘSKÉ ŠKOLE SE SPECIÁLNÍMI TŘÍDAMI DUHA, PRAHA 5 – KOŠÍŘE „KAŽDÉ DÍTĚ JE U NÁS VÍTÁNO“

4.1 FUNGOVÁNÍ INKLUZE V MŠ DUHA

Mgr. Ludmila Mašková
ředitelka Mateřské školy se speciálními třídami DUHA v Praze 5

Naše mateřská škola se již delší dobu (mnoho let před rokem 2016) snaží nastavit **inkluzivní přístup ke vzdělávání**, přičemž tato naše snaha zahrnuje nejen děti, ale i jejich rodiče a celý kolektiv mateřské školy. Inkluzi chápeme jako snahu o to, aby se člověk s určitým postižením nebo jinou potřebou podpory již narodil do společnosti, která ho automaticky přijímá a přizpůsobuje se mu.

Tato snaha začíná tím, že odlišnost vůbec připustíme a že naše vzdělávací postupy budou stavět na respektování těchto odlišností. Podmínkou úspěšné integrace a inkluze je kvalitní **kommunikace na všech úrovních**, protože odmítání inkluze často pramení ze strachu ze změny, strachu z odpovědnosti či nepochopení. Náš strach je překážkou, kterou musíme překonat.

V tomto procesu je důležitá ochota a připravenost všech zainteresovaných – rodičů znevýhodněného dítěte, dítěte samotného, učitelek, asistentek pedagoga, ostatních zaměstnanců školy i rodičů spolužáků. Proto je třeba vytvořit **podpůrný tým, který se dále vzdělává a společně řeší vzniklé problémy**. Zásadní podmínkou je, že integraci si musí přát rodič dítěte a že inkluzivní vzdělávání nepůsobí škodu při péči o ostatní děti.

Zcela nutná je **úzká spolupráce s odborníky, časté konzultace s rodiči, zajištění odpovídajících materiálně-technických pomůcek a podmínek, nastavení dostatečného financování a hlavně zajištění kvalitní personální podpory**. V neposlední řadě je nezbytné zrevidovat administraci společného vzdělávání, protože z dlouhodobého hlediska je stávající systém neudržitelný.

Jak jsme začínali

Budova naší mateřské školy byla postavena jako jesle Zdravotnického zařízení Smíchov v roce 1981, o několik let později zde začal působit rehabilitační stacionář. V roce 1994 přešla budova včetně zaměstnanců pod tehdejší školský úřad a do objektu se navíc s veškerým personálem přemístila Mateřská škola Nepomucká. Tím došlo přirozenou cestou k integraci zdravých a zdravotně postižených dětí a postupně zde bylo vybudováno první integrované zařízení v Praze 5, mateřská škola se speciálními třídami. Pro nás, kdo jsme tehdy tuto problematiku neznali, šlo jednoznačně o velkou výzvu, jak zajistit v naší mateřské škole adekvátní péči všem dětem. Z počátku naše práce nevyhnutelně stála na metodě pokus-omyl, postupně se ale naše zkušenosti stabilizovaly a v současné době ověřujeme model, který jsme si sami vytvořili a který je podle našeho názoru správný a vyhovující.

O co nám jde

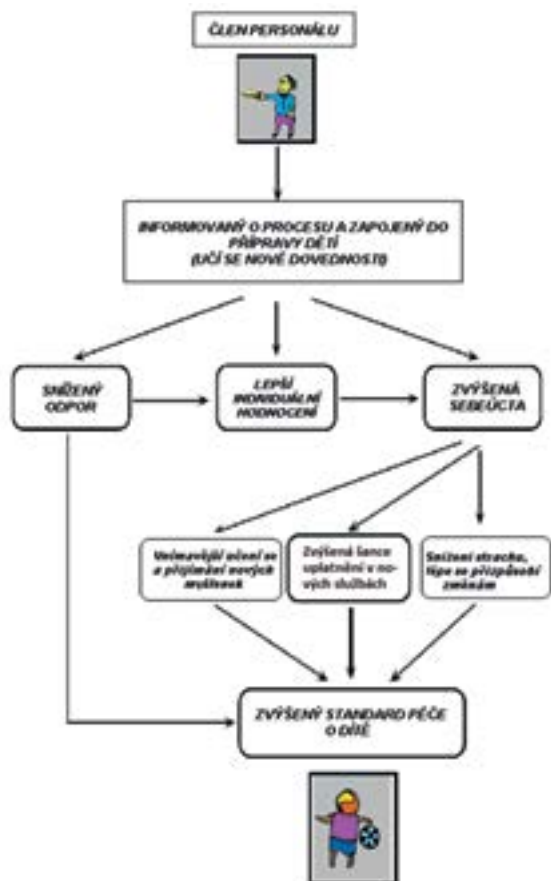
Naše snažení směřuje k tomu, aby děti, které mateřskou školu opouštějí, byly osobnosti pokud možno jedinečné, s ohledem na svůj věk a individuální možnosti co nejvíce samostatné, sebevědomé a sebejisté, s vlastním rozumem, schopné dívat se kolem sebe, uvažovat, tvořivě přemýšlet a jednat. Chceme tedy mít z „našich“ dětí jedince odvážné i zodpovědné, ochotné nejen přijímat, ale také dávat, schopné se dále rozvíjet, učit se všemu, co budou v životě potřebovat, a aktivně čelit problémům, jež život přináší. Dítě tráví v mateřské škole zpravidla velkou část dne, a proto chceme, aby u nás byly děti maximálně šťastné, svobodné a spokojené.

Úzce spolupracujeme s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, s místně příslušnou základní školou, pediatrem, klinickým logopedem a pedagogickými školami, jejichž studentky u nás praktikují. Celkem je v naší mateřské škole sedm tříd, ve kterých se vzdělává 143 dětí. Máme tři třídy běžné s 28 dětmi, dvěma učitelkami a asistentkou pedagoga, dvě třídy běžné s 20 dětmi, dvěma učitelkami a jednou až dvěma asistentkami a dvě třídy zřízené podle §16, odstavce 9 školského zákona. Z těchto dvou tříd je jedna určena dětem s poruchami autistického spektra, v této třídě je osm dětí, dvě učitelky a dvě asistentky, ve druhé třídě se vzdělává 11 dětí s kombinovanými vadami, o které se starají dvě učitelky a dvě asistentky.

Náš tým je stabilní, velmi profesionální a jeho velkou předností je vzájemná soudržnost, spolupráce a přátelské

vzájemné vztahy. Na naše zaměstnance klademe vysoké nároky, které souvisí s péčí o děti s různou mírou potřeby podpůrných opatření, ve zvýšené míře jsou nutné pravidelné konzultace s rodiči i odborníky. V neposlední řadě klademe důraz na pravidelné další vzdělávání pedagogů.

Pracujeme s metou, k níž by se každá naše učitelka měla co nejvíce přiblížit a kterou jsme nazvali **připravená učitelka**. Taková učitelka je odpovědná za vzdělávání **všech dětí**, přijímá skutečnost, že pracuje s dětmi různých schopností a že je to tak v pořádku, je lidsky zralá, dále se vzdělává, promýšlí důsledky svého pedagogického jednání a přijímá inkluzivní pedagogické kompetence a je přesvědčena o jejich správnosti.

Obr. 1 – Informovaný učitel

Obr. 2 – Neinformovaný učitel

Vzdělávací program

Náš vzdělávací program Človíček a šest barev duhy stojí na těchto principech:

- **Akceptujeme** – ve své práci akceptujeme všestranný rozvoj dítěte, který vychází z upřímných a vlídných vztahů mezi učitelkou a dětmi i mezi dětmi samotnými; uspokojujeme nejen fyzické, ale také psychické potřeby dítěte, které vzcházejí z dětského vývoje, konkrétních situací, citových stavů dítěte i zájmů celé skupiny.
- **Vytváříme** – snažíme se vytvářet a pěstovat celý soubor pozitivních společenských vztahů – připravenost pomáhat druhým, ohleduplnost, trpělivost a porozumění, přičemž dbáme na to, aby se tyto schopnosti nevytvářely jen živelně, vzájemným soužitím, ale aby byly systematicky pěstovány a upevňovány; děti učíme nejen prosazovat svůj názor, ale i respektovat druhé.
- **Podporujeme** – klademe důraz na aktivní účast dítěte, která je založena na smyslovém vnímání, prožitkovém a interaktivním učení; vzděláváme ve skupinách nebo individuálně; všechny činnosti obsahují herní prvky a prvky kreativity bez zbytečného memorování a nabízení hotových poznatků; zároveň dětem necháváme dostatek času i prostoru pro spontánní hru, relaxační a odpočinkové činnosti.
- **Integrujeme** – vedle tříd běžných zajišťujeme péči i dětem ve třídách zřízených dle §16, odst. 9 školského zákona, v nichž pracujeme s dětmi podle individuálních vzdělávacích plánů, které zpracovává speciální pedagog v těsné spolupráci s učitelkami a dalšími odborníky; vedle běžných aktivit poskytujeme řadu speciálně pedagogických činností, které umožňují optimální rozvoj osobnosti a dosažení co nejvyšší možné úrovně vzdělání a co největší samostatnosti; ve spolupráci s dětským psychologem, klinickým logopedem a speciálním pedagogem uplatňujeme důsledně individuální přístup.
- **Vzděláváme** – ve třídách pracujeme v rámci projektů, jejichž témata v každé třídě plánujeme postupně podle školního vzdělávacího programu a aktuální potřeby; součástí našeho vzdělávacího programu je hipoterapie, canisterapie a práce s prvky metody Son-Rise program.

S kým spolupracujeme

Velkou pozornost věnujeme **spolupráci se zainteresovanými partnery, jako jsou například školská poradenská zařízení, neziskové organizace v neposlední řadě rodiče**. Je to náročná a mnohdy vysilující práce, proto jsou naši zaměstnanci motivováni v tom smyslu, že jde o aktivitu z dlouhodobého hlediska přínosnou pro všechny zúčastněné. Naštěstí má náš kolektiv k těmto aktivitám pozitivní přístup a hlavně má podnětné nápady.

Nejtěsnější a nejdůležitější je **spolupráce s rodiči**. Vedle běžné komunikace nabízíme pravidelné třídní **individuální konzultace** a kulturně společenské akce. Do těchto akcí se snažíme kromě rodičů aktivně zapojit i **prarodiče**. Pro rodiče dětí se zdravotním postižením alespoň dvakrát ročně pořádáme odborný seminář s přednáškou a workshopem, k němuž se samozřejmě mohou připojit všichni rodiče našich dětí.

Z povahy našeho předškolního zařízení je pro nás nezastupitelná i spolupráce se **školskými poradenskými zařízeními**. Tato zařízení pro nás zpracovávají odborné posudky, děti na pracoviště docházejí na odborná vyšetření. Pravidelně k nám několikrát ročně docházejí **specialisté na „náhledy“ do tříd**, protože dítě se může chovat jinak v prostředí centra a jinak v domovském prostředí mateřské školy. Tito specialisté nám také pomáhají při **zpracování individuálních vzdělávacích plánů**.

Velice často nás oslovují studentky různých typů škol, které u nás chtějí vykonávat praxi. Všem nemůžeme z kapacitních důvodů vyhovět, ale snažíme se praxi umožnit co nejvíce studentům.

Dále pravidelně spolupracujeme s organizací **Člověk v tísní**, vzdělávací semináře pro děti a mezinárodní reciproční seminář ve městech Edinet a Leova v Moldavské republice pro nás organizovala společnost **ADRA**. Konzultujeme také s Národním centrem pro autismus a Centrem terapie autismu. V rámci našeho projektu TOLERANCE uskutečňujeme vzájemná setkávání s rukodělnými dílničkami se seniory z **Domova pro seniory Palata**. Sdružení **META nám pomáhalo zajistit asistenta pedagoga pro děti s odlišným mateřským jazykem**, využíváme i služeb InBáze pro pomoc migrantům a jejich rodinám.

A co děti s odlišným mateřským jazykem?

V posledních letech vznikla zvýšená potřeba věnovat se **dětem s odlišným mateřským jazykem**, popř. **dětem z bilingvního rodinného prostředí**. Hledali jsme možnosti dalšího vzdělávání pedagogů v této oblasti, protože nám to přišlo prioritní. Navázali jsme spolupráci s organizací **META, o. p. s.**, která je neziskovou organizací podporující cizince ve vzdělávání. Po získání dotačního programu od Magistrátu hl. města Prahy se **všichni naši pedagogičtí pracovníci proškolili v jejich základním i navazujícím vzdělávacím programu pro mateřské školy**. Bylo to velice časově a organizačně náročné, semináře probíhaly i během víkendů ale pro „start“ to bylo potřebné. V průběhu let došlo k několika personálním změnám, ale všichni nově nastoupivší pedagogové prošli také tímto vzděláváním.

Dlouhodobě zajišťujeme dětem s OMJ **individuální jazykové chvíle s asistentem pedagoga**, kterého hradíme z dotačního programu MHMP. Tento dotační program bude k 31. 8. 2018 ukončen a nahrazen jinou alternativou (podpůrná opatření, Operační program Praha – Pól růstu ČR, Šablony pro mateřské školy).

V loňském roce nám na výuku češtiny pro cizince poskytl krátkodobě prostředky zřizovatel.

Z druhé strany se snažíme do pomoci dětem s OMJ zapojit ostatní spolužáky, všichni se společně účastní vzdělávacích workshopů, které se této problematice věnují. Skvělé zkušenosti máme s projekty InBáze, z. s. – **Bedýnky příběhů**, využíváme i **Panenky s osobností** neboli **Persona Dolls**, které jsou výukovou metodou pomáhající učitelkám mluvit s dětmi o tématech, která se špatně vysvětlují. Učí, jak reagovat na předsudky a odlišnosti.

Postupně se snažíme o **vytvoření užšího týmu, který se bude zaměřovat na práci s dětmi s OMJ a naši pedagogové budou vědět, kdo jim je schopen ihned poskytnout radu a pomoc**. Tento tým se zatím krystalizuje, dále se vzdělává, odborně pomáhá pedagogům z jiných mateřských škol, prezentuje a předává zkušenosti, inspiraci hledá v jiných zemích na odborných stážích. Stáže je možné zajistit účastí mateřské školy v Operačním programu Praha – Pól růstu ČR. Z mého pohledu ředitelky se pokusím o stručné shrnutí, jak zajistit péči dětem s OMJ:

- Mít v pracovním týmu **pedagogy, které problematika zajímá**, chtějí se dále vzdělávat a poskytují podporu ostatním pedagogům v mateřské škole
- Najít způsob, jak zajistit **finanční prostředky**, a ty účelně využít.

Zajištění dalších finančních prostředků znamená vyhledávat možnosti, které nabízí zřizovatel, kraj, ministerstvo, strukturální fondy a aktivně se do těchto projektů zapojit. Jde o časově a organizačně náročné aktivity, ale bez těchto prostředků není realizace možná. V závěru uvedu odkazy, kde můžete vyhlášené výzvy najít.

Poslední dva roky

Celý tento text mě vedl k zamyšlení, zda a co se vlastně za poslední dva roky, od zavedení novely školského zákona změnilo. Vzhledem k tomu, že integrace byla pro nás vždy samozřejmostí, jsem se já a moje kolegyně snažily být hlavně nápomocny okolním mateřským školám. Více jsme informovali rodiče o změnách formou **přednášek, seminářů a víkendových workshopů**, mnozí rodiče díky tomuto sdílení navázali bližší vztahy, více si navzájem předávají informace. Pedagogové jsou otevřenější k odbornému vzdělávání, více vyhledávají informace, o kterých jsou schopni zasvěceně diskutovat. Umí poradit zákonným zástupcům nebo je odkázat na jinou pracovníci, která jim dokáže pomoci. Nebojí se odborné znalosti a zkušenosti předávat dalším kolegyním v rámci pedagogického sdílení zkušeností nebo prezentovat v neziskových organizacích.

Obrovským způsobem narostla **administrativa**, která je mnohdy dublovaná, takže stále řešíme „nezapomenout na informovaný souhlas na to a to a ještě to... Z běžných mezilidských vztahů se vytrácí zdravý rozum a schopnost „si to jen tak říct“.

Je pravda, že financování podpůrných opatření od zavedení změn funguje, finanční prostředky jsou nám pravidelně zasílány v navrhované výši, ale to s sebou opět nese neúměrnou administrativní zátěž ve formě průběžného celoročního vstupování do zahajovacích výkazů a vykazování změn. Kdyby to ale znamenalo jistotu financování, všechno zvládneme. Bohužel výše rozpočtu na rok 2018 nám nedává žádnou jistotu, že finančně a personálně pokryjeme potřeby mateřské školy. Jsem skeptická k celkovému financování školství, kdy jsou veřejnosti předkládány informace o navyšování platů a zajištění financování inkluze, ale navrhovaný rozpočet na rok 2018 tomu vůbec neodpovídá.

Novinky školského zákona by měly být aplikovány individuálně, s citem a ohledem na dítě. Ne vždy je vřazení do běžného školství pro dítě přínosné, domnívám se, že náš model běžné třídy a třídy zřízené dle §16, odst. 9 ŠZ je právě nastaven pro potřeby dětí s potřebou podpůrných opatření. Jsou děti, kterým je a bude dobře právě ve „specce“, pedagogové jsou vystudovaní speciální pedagogové, tak proč je násilím tlačit někam, kde nezažijí úspěch a jedinečnost.

Kdybych mohla něco změnit, tak bych si přála, aby přicházelo do praxe co nejvíce kvalitních a zapálených pedagogů, kteří by měli jistotu odpovídajícího finančního ohodnocení. Financování od státu by mělo být jasné, průhledné a předvídatelné. Ředitelé by měli výraznou část finančních prostředků pro vynikající a aktivní zaměstnance na nenárokové složky mzdy.

Co by mě pomohlo?

I já jsem za poslední roky musela projít různými vzdělávacími semináři, diskutovala jsem s mnohými kolegyněmi a zjistila jsem, že mám to štěstí a pracuji ve skvělém týmu, který má neuvěřitelné nápady, je maximálně vstřícný a osvědčený. Jediný zaměstnanec, který by pomohl jistě každému v ředitelském postu ve školství a zatím chybí, je administrativní pracovník.

A na závěr moje přání nejen do budoucna:

I nadále nabízet takový servis, aby k nám rodiče své děti rádi a s důvěrou dávali, aby děti byly šťastné a v rámci svých možností dosáhly maxima. To vše za pomoci našeho skvělého týmu. KAŽDÉ DÍTĚ JE U NÁS VÍTÁNO.

Ale až čas prověří, zda předškolní vzdělávání zůstane nadále společnou milou povinností a radostí ze vzájemné spolupráce rodiny a školy, nebo se těžiště na mateřskou školu přesune a rodina se stane jejím náročným klientem.

Kontakt: Mateřská škola se speciálními třídami DUHA
Adresa: Praha 5 – Košíře, Trojdílná 1117, Praha 5 – Košíře
Web: www.skolkaduha.cz
skolka.duha@seznam.cz
maskova@skolkaduha.cz

KDE HLEDAT FINANČNÍ PROSTŘEDKY:
U zřizovatele – městské části
www.penizeproprahu.cz
www.praha.eu
www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1

Užitečné odkazy:
www.clovekvtsisni.cz
www.inbaze.cz
www.adra.cz
www.inkluzivniskola.cz

4.2 PRÁCE S DĚTMI S OMJ V MŠ DUHA Z POHLEDU UČITELKY

Mgr. Petra Solarová. Učitelka Mateřské školy se speciálními třídami DUHA v Praze 5

Filosofie přístupu k výchovně vzdělávacím činnostem s dětmi OMJ

Veškerá naše profesní činnost směřující k dítěti sleduje především jeho duševní, emoční a fyzickou konformitu. V práci s dětmi OMJ tomu není jinak. Jak už bylo řečeno v úvodu, **všichni pedagogičtí zaměstnanci naší školy prošli školeními zabývajícími se touto problematikou**, měli možnost si během těchto školení prožít jistý stres přicházející v průběhu různých cvičení, během nichž nerozumíme mluvenému slovu toho druhého. Také se naučili empaticky se vžít do jeho pocitu osamělosti a bezradnosti, pocitu nesounáležitosti a jisté frustrace z toho, že se těžko adaptujete na prostředí, kterému nerozumíte a které na vás klade velké nároky v nabuzení vnitřní motivace to zvládnout. Záleží na každém učiteli, nakolik je ochoten se angažovat, nabízet dítěti porozumění pomocí své kreativity a pomůcek, které si sám vytvoří (fotky, malování obrázků, lišt denního režimu – více níže).

Z naší praxe při začleňování dětí s OMJ do MŠ vyplynula tato preventivní opatření:

- V první fázi je **pro učitele a dítě prioritou navázání důvěrného vztahu** (učitel by měl respektovat adaptační období dítěte, co nejvíce navázat vztah s jeho rodiči, všimnout si klimatu ve třídě – zajistit prevenci patologických jevů v sociálním chování, mělo by dojít k vybrání patronů z řad pedagogů a dětí ve třídě).
- **Vzbuzení zájmu dítěte s OMJ o češtinu** – používání pasivní slovní zásoby (motivace dítěte vnímat signály, piktogramy označující specifická místa (toalety, koupelny, šatny, jídelna apod.) a činnosti (hygiena, stravování, cvičení, hra apod.)
- **Zajistit výuku češtiny jako druhého jazyka** (jak v rámci výuky, tak formou kurzů v MŠ / i mimoškolních kroužků)
- **Spolupráce s rodiči, osvětová činnost** (v naší škole např. tzv. „Drbárna“ – neformální setkávání s rodiči, večerní besedy s odborníky pro rodiče, multikulturní dny s možností aktivního zapojení rodičů cizinců atd).

Naše podpůrná opatření při začleňování dětí s OMJ:

- Praktické používání prosociální metody **Persona Dolls**
- Didaktické karty **Kikus** – 480 obrázkových karet na 80 listech k různým tématům (např. rodina, oblečení, zvířata, ale i předložky, číslovky, přídavná jména apod.)
- **Obrázkové slovníky pro děti s autismem** – používáme pro děti s autismem a osvědčily se nám i při práci s dětmi s OMJ. (R. Straussová, I. Roštárová, *Obrazový postup základních činností sebeobsluhy*, Apla Praha, Střední Čechy, o. s., 2012. Nebo: R. Straussová, M. Knotková, *Obrázkový slovník sociálních situací pro děti s poruchou autistického spektra*, Apla Praha, 2010. R. Straussová, M. Knotková, I. Mátllová, I. Roštárová, *Obrázkový slovník sociálních situací pro děti nejen s poruchou autistického spektra*, Centrum Terapie Autismu, Praha, 2017)
- **Lišty denního režimu¹ + piktogramy pro děti s autismem** – které pomáhají strukturovat denní režim a průběh dne. Stejně jako u předešlých pomůcek, využíváme lišty denního režimu a piktogramy při práci s dětmi s autismem a osvědčily se i při práci s dětmi s OMJ, (více o těchto pomůčkách najdete na odkazech www.skolka-klubicko.cz, www.klimesovahracky.cz).

Profesní klima mezi učitelem a asistentem pedagoga

Mezi pedagogickými pracovníky na jednotlivých třídách převládá profesní partnerský vztah. Pedagog dle potřeby citlivě deleguje konkrétní a aktuální cíle náplně práce asistentovi pedagoga. Péče o dítě s OMJ není výjimkou. Na základě vzájemné dohody si ujasní, které činnosti budou pro práci s tímto dítětem pro každého z nich stěžejní.

Z naší praxe vyplynula tato doporučení:

- **V adaptačním období** je hlavní kontaktní osobou pedagog – učitel (je v kontaktu i s rodiči dítěte). Učitel nastoluje i určité rituály provázející společenský život dětí v kolektivu ve třídě. Asistent je pouze v roli patrona – zástupce.
- Učitel, na základě svého uvážení, započne v období adaptace přesouvat fixaci dítěte ze své osoby na asistenta. Ten se mu stává silným **patronem a průvodcem aktivit** a života ve třídě.
- Pokud je dítě psychicky a emočně stabilizované, **zintenzivníme výuku pasivní slovní zásoby českého jazyka** (piktogramy, lišty denního režimu, zavedení krátkých individuálních chvil dítě – asistent, jejichž náplní je právě posílení zájmu učit se nový jazyk).
- Dle možností a dovedností dítěte plynule a zcela přirozeně přecházíme k **praktickému používání** pasivní slovní zásoby dítěte.

Naše užitečné tipy pro spolupráci učitele a asistenta pedagoga:

¹ Na lištu denního režimu jsou v časové posloupnosti umístěny symboly všech činností, které bude dítě provádět či se jich bude účastnit. Více na www.skolka-klubicko.cz/system-strukturovaneho-uceni-for-auti

- I. Uzlová, Asistence lidem s postižením a znevýhodněním. Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Portál 2010
- Školení pro učitele se zaměřením na práci s dětmi s OMJ: Meta, InBáze, Člověk v tísni – Varianty
- Metodická podpora – portál Inkluzivní škola, Meta o. p. s., NIDV
- Kamarádi – časopis pro vícejazyčné děti a multikulturní výchovu (www.kamaradi.eu).

Problematika naplnění Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

Pokud je dítě s OMJ ve věku nejméně 5 let, je jeho docházka do MŠ, stejně jako u ostatních pětiletých dětí, povinná a vztahují se na něj stejné požadavky a cíle kurikula Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). To trápí pedagogickou veřejnost, protože není jasně dáno, **jaké dovednosti v českém jazyce mají děti s OMJ ovládat, v jakém rozsahu a míře kvality**. Učitelé usilují o to, aby byly naplněny všechny předpoklady k úspěšnému přijetí dítěte s OMJ do školní docházky, což vyvíjí na učitele obrovský tlak. A to zejména z pohledu metodologie výuky češtiny jako druhého jazyka. Tento fakt je zintenzivněn v situaci, kdy dítě s OMJ zahájí svou školní docházku do MŠ teprve ve svých 5 letech. U těchto dětí se celý proces osvojování českého jazyka musí natolik zrychlit a zintenzivnit, aby během jednoho roku zvládli minimální kritéria k přijetí a k úspěšnému zahájení základní školní docházky.

Z naší praxe při naplňování RVP PV vyplynula tato doporučení:

- Zvolit si pedagoga/gy, kteří budou se zájmem vyučovat český jazyk děti s OMJ.
- Vybraní pedagogové by měli absolvovat vzdělávací kurzy, jejichž náplní bude vyučování češtiny jako druhého jazyka. Tyto kurzy by měly pedagogům poskytnout metodickou podporu v tom, jak a v jaké jazykové posloupnosti češtinu vyučovat.
- Otevřít na vaší škole kroužek češtiny.
- Spolupracovat s rodiči, dělat osvětovou činnost – naše školní projekty.

Posloupnost jazykových dovedností:

1. Jednotné / množné číslo
2. Skloňování (1. – 4. pád)
3. Předložky (dětem splývají se slovy)
4. Časování sloves (skákat – skáče – skáčou atd.)
5. Tvorba věty (skládání obrázků, obrázkové čtení)
6. Přídavná jména
7. Tvorba otázky / odpovědi
8. Rody / ten, ta, to
9. Gramatické propojení se slovní zásobou v tématech

Tipy na hry na procvičování jazykových dovedností

Hra na procvičování sloves (infinitiv, časování):

Pomůcky: např. **karty KIKUS** s dějem, činností (např. skákání, běhání), klobouk

Cíl: procvičování sloves

Hra: Děti chodí do kruhu, uprostřed je klobouk s kartičkami Kikus (s dějem, činností) a učitelka zpívá: „Děti, co budeme dělat, tralalalala?“ Osloví jedno z dětí, např.: „Mirko, co budeme dělat, tralalalala?“ Po dokončení nápěvu dítě vybere kartu z klobouku. Dle karty dítě odpoví, např.: „Skáčeme, skáčeme, tralalalala, skáčeme, skáčeme, tralalalala.“ Můžeme se ptát: „Co jsme dělali?“ – Skákali, skákali, tralalalala.“

Hra na procvičování číslovek, skloňování, anatomie těla, názvosloví (jedno oko, pět rukou aj.):

Pomůcky: fixa, kostka, obrázky těla (např. obrázky Kikus), velký papír, klobouk

Cíl: procvičit počítání, skloňování (jedno oko, pět rukou atd.)

Hra – Malování příšery: uvedeme děj. Vyprávíme si o tom, že jsme byli na výletě a potkali jsme příšeru. Vytáhneme si z klobouku obrázek s částí těla (např. okem) a hodíme si kostkou, kolik očí bude příšera mít. Pak říkáme: Příšera má např. 5 očí. Počítáme: Já mám 2 oči, příšera má 5 očí. Stejně pokračujeme s dalšími částmi těla. Nakonec rekapitulujeme celou příšeru.

Naše podpůrná opatření při naplňování RVP PV:

- Znění RVP PV, školský zákon, zákon o SPC – děti s OMJ
- Logopedická podpora (speciální pedagogové – logopedi, logopedická prevence) – několik pedagogů bylo proškoleno v problematice logopedické prevence
- Kniha – Mgr. Milena Kmentová – Hudební hry při výuce českého jazyka dětí s OMJ – (Metodický materiál pro výuku dětí s OMJ v MŠ, NIDV, 2016)
- Využívat metodické kurzy, které nabízí např. Meta, o. p. s., InBáze, z. s., Člověk v tísni – Varianty
- Karty Kikus, metodika Kikus (více viz <http://www.inkluzivniskola.cz/content/kikus>)
- Kniha Žvanda a Melivo – zaměřuje se na cvičení na rozvoj slovní zásoby (E. Stará, M. Starý, Žvanda a Melivo, Euromedia Group k. s. – Knižní klub v Praze, 2008).

Vytváření vstřícného sociálního prostředí pro adaptaci dítěte s OMJ v MŠ

Jak postupovat v adaptačním období

- Při komunikaci s dítětem je potřeba mluvit pomalu, zřetelně a v klidné atmosféře.
- Je potřeba sjednotit slovník pojmů a povelů všech pracovníků na třídě.
- Respektovat, že dítě nerozumí.
- Vždy se musíme dítěti dívat do očí, sledovat, jestli nás dítě sleduje a naslouchá.
- Při běžné komunikaci používat vhodné obrázky (situační obrázky – upevňuje senzomotorické vnímání, urychluje porozumění).
- Dle možností opakovat s dítětem, co se dělo během řízených činností – pomocí obrázků tak upevňovat pasivní slovní zásobu.
- Být dítěti oporou a partnerem.
- Každé dítě je jiné, každé bude potřebovat jinou míru pomoci.
- Plynulé a nenásilné užívání dovedností pasivní slovní zásoby v praktické rovině.
- Posilování motivace užívat český jazyk.

Život dítěte s OMJ v kmenové třídě MŠ

Nezapomeňme, že cizojazyčné dítě používá pro verbální porozumění a sociální orientaci především **zrakovou percepci**. Proto se mu snažíme v co největší míře usnadnit tento proces **pomocí schematických obrázků – piktoqramů, obrázků** předmětů a situačních obrázků. Je potřeba mu v maximální míře co nejvíce **vizuálně strukturovat čas a děj**. Na základě naší praxe jsme si vytvořili databázi obrázkových karet určených do konkrétních prostředí a pro konkrétní situace.

Obr. 1 a 2 – obrázky vhodné pro komunikaci s dětmi s OMJ, které využíváme v MŠ Duha

Zrakovou percepci dítěte je nutné podpořit sjednoceným slovníkem co možná nejvíce pojmů a povelů. Při **verbalizaci**, jako je pozdrav, informace o nějaké činnosti aj., doporučujeme, aby všichni pracovníci ve třídě používali **stejně slovní tvary**.

Pro lepší představu uvádím několik příkladů:

1. Situace ve třídě:

- ujasnit povely ke změně činností (např. zvonění zvonečkem)
- používat stejný název činností (cvičit, udělat kruh, jít na zahradu, odpočinek apod.)
- používat ustálené slovní tvary např.:
 - po obědě / ne „po o“
 - po spaní / ne odpoledne
 - záchod / toaleta
- používat stejný pozdrav/povely:
 - Dobrý den, pojd' dál
 - Umýt ruce
 - Jít na záchod
 - Jít se napít

Z naší praxe doporučujeme:

- fotografie koutků, místností (např. prostor pro pitný režim, stoleček připravený pro volné kreslení, pracovní stoleček pro ruční práce)
- fotografie, obrázky dle vlastního uvážení, které vám mohou usnadnit komunikaci s dítětem s OMJ
- školní řád, denní režim školy a třídy v angličtině či v jiném jazyce vyvěšen v šatně

2. Situace v šatně:

V šatně je velmi živé a hlučné prostředí. To může dítě značně znejistit a znervózit. Obrázky na skřínce by mu mohly pomoci se zkoncentrovat a navodit jistou strukturu činností, které jsou nutné k samostatné sebeobsluze, při řešení konfliktů, když např. něco nejde při převlékání, aby měli odvahu požádat o pomoc – a uměli ji konkretizovat.

Je dobré, aby učitelé používali jednotný slovník při pojmenování činností/věcí:

- přezuvky / bačkory
- oblečení / převlékání
- oblečení venkovní, vnitřní, rezervní – kalhoty, bunda, sukně, triko apod.

Z naší praxe doporučujeme:

- pexeso ze značek, které užíváme v šatně k označování osobních skříněk
- obrázkové karty oblečení, obuvi (např. didaktické karty Infra <https://www.infracz.cz/didakticke-karty/>, karty Kikus aj.)

3. Situace v koupelně:

Hygienické návyky a sebeobsluha je nedílnou součástí adaptace dítěte ve třídě a dětském kolektivu. Abychom předešli jistým frustracím z nedorozumění z nežádoucích projevů (pomocování, pokakání, náhlé odchody), používáme stejné postupy při komunikaci s dítětem jako v již výše zmíněných situacích:

Při komunikaci používáme ustálený slovník, např.:

- umyvadlo – mýdlo – ručník
- záchod – papír (toaletní papír)
- čůrat – kakat – verbální signál pomoci k očištění („Hotovo!“)
- umývání rukou – Mýt ruce!
- čištění zubů – Čistit zuby!

Z naší praxe doporučujeme:

- karty Kikus
- obrázkový slovník sociálních situací pro děti s poruchou autistického spektra

4. Situace stolování:

Každé dítě má své stravovací zvyklosti a návyky. To nelze opominout ani v souvislosti jiného etnika. Proto postupujeme velmi citlivě a empaticky. Každé jídlo chápeme jako slavnost, společenskou událost, čas na zklidnění, jakousi relaxaci.

Porozumění lze opět podpořit sjednocenou verbalizací, vhodným obrazovým materiálem:

- příbor (vidlička, nůž, lžíce)
- pití (mléko, šťáva, džus, čaj, kakao aj.)
- ubrousek
- talíř, hrneček
- vozík
- úklid nádobí a zbytků jídla
- polévka – druhé jídlo

Z naší praxe doporučujeme:

- fotografie jídel, obrázky

5. Sociální dovednosti v interakci s dětským kolektivem a učitelem:

Všechny předešlé situace vyžadují sociální dovednosti a jistou osobní odvalu a vnitřní motivaci se je naučit, osvojit si je. Z hlediska vývojové psychologie musíme respektovat, že každé dítě je jedinečné a bez individualizovaného a angažovaného učitelského přístupu nelze podpořit zdravé a nenásilné posilování a zrání osobnosti dítěte. Tím spíše u dítěte s OMJ. Zdravému psychickému a emočnímu vývoji dítěte napomůžeme, pokud na dítě budeme mluvit klidným hlasem, budeme s ním udržovat oční kontakt a chválit jej za každou novou dovednost, kterou jsme se mu snažili předat.

Doporučujeme naučit dítě verbalizovat tyto sociální dovednosti:

- Já nerozumím.
- Prosím.
- Půjč mi...
- Potřebuji...
- Potřebuji smrkat.
- Mám žízeň.
- Potřebuji na WC.
- To se mi nelíbí.
- Děkuji.
- Ano – ne.

Z naší praxe doporučujeme:

- metoda Persona Dolls
- obrázkový slovník sociálních dovedností pro děti s poruchou autistického spektra
- dramatické hry s loutkou
- spolupráce s rodiči (zahradní slavnosti, tematické tvořivé dílny, školní akce, kdy zveme rodiče, aby se zapojili do života dětí v MŠ v rámci jednoho dne apod.)
- využívání překladatelských služeb neziskových organizací
- využívání tlumočnicků
- tvorba vlastních školních projektů zaměřených na multikulturní výchovu (multikulturní týden)
- spolupráce s Metou o. p. s., InBázi (Bedýnky příběhů, Ethnocatering), Člověkem v tísní (projekt K.O.Z.A.- Kooperace, Otevřenost, Zájem, Adaptace; cílem je vyrovnání přístupu ke vzdělávání dětí z jiných sociokulturních podmínek)
- podpora studia angličtiny jako forma DVPP všech pedagogických pracovníků (např. nabídka NIDV kurzů výuky cizích jazyků pro učitele, více viz <http://www.nidv.cz/jazykove-vzdelavani>)

Užitečné odkazy:

Literatura:

Uzlová, I. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním. Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Praha: Portál, 2010.

Kmentová, M. Hudební hry při výuce českého jazyka dětí s OMJ. Metodický materiál pro výuku dětí s OMJ v MŠ, NIDV, 2016.

Stará, E., Starý, M. Žvanda a Melivo. Praha: Euromedia Group k. s., 2008.

Straussová, R., Roštárová, I. Obrazový postup základních činností sebeobsluhy, Praha: Apla, Střední Čechy, o. s., 2012.

Straussová, R., Knotková, M. Obrazkový slovník sociálních situací pro děti s poruchou autistického spektra, Praha: Apla, Střední Čechy, o. s., 2010.

Straussová, R., Knotková, M., Mátlová, I., Roštárová, I. Obrazkový slovník sociálních situací pro děti nejen s poruchou autistického spektra, Praha: Centrum Terapie Autismu, 2017.

Internetové odkazy:

<https://www.varianty.cz/projekty/57-persona-dolls-panenky-s-osobnosti-prosocialni-metoda-persona-dolls>
<http://www.inkluzivniskola.cz/content/kikus> didaktické karty a metodika KIKUS
www.skolka-klubicko.cz
www.klimesovahracky.cz

www.inkluzivniskola.cz
www.meta-ops.cz – Meta o.p.s. – společnost pro příležitosti mladých migrantů
www.nidv.cz - NIDV – Národní institut dalšího vzdělávání
www.kamaradi.eu - Kamarádi – časopis pro vícejazyčné děti a multikulturní výchovu
<https://www.infracz.cz/didakticke-karty/>
https://www.meta-ops.cz/sites/default/files/meta_deti_s_omj_v_ms_metodika.pdf – metodika „Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách“, vydala Meta, o.p.s.
www.praha12.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=80112&id_dokumenty=32366 – MŠ Srdíčko, Praha 12, Metodika integrace dítěte s OMJ
<https://www.youtube.com/watch?v=niC9WL1emVM> – PUTOVÁNÍ S CARLY – Pohádka k práci se skupinou dětí (odlišnost)
<http://www.inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/putovani-s-carly> – PUTOVÁNÍ S CARLY – publikace ke stažení

4.3 PRÁCE S DĚTMI S OMJ V MŠ DUHA Z POHLEDU SPECIÁLNÍ PEDAGOŽKY/ LOGOPEDKY

Mgr. Martina Skleničková

speciální pedagožka a logopedka Mateřské školy se speciálními třídami DUHA v Praze 5

V Mateřské škole se speciálními třídami DUHA v Praze Košířích pracuji jako speciální pedagožka již sedmý rok.

Jak již bylo zmiňováno v kapitole 3.1. od Mgr. Ludmily Maškové, ředitelky MŠ, naše školka má mnohaleté zkušenosti s integrací. Ve školce máme pět běžných tříd s integrací a dvě třídy speciální – jednu pro děti s poruchami autistického spektra a jednu třídu pro děti s kombinovanými vadami. V každé třídě máme **na plný úvazek minimálně jednu asistentku pedagoga**. Při práci s dětmi s OMJ se ukázal vyšší počet pedagogických pracovníků na třídě, a tedy i možnost během běžného dne pracovat s dětmi s OMJ individuálně, velice výhodný. Považuji totiž za nezbytně nutné pracovat s dětmi s OMJ nejen **skupinově** – ve třídě, ale i **individuálně**. Práce ve třídě by vlastně měla přímo navazovat na individuální přípravu.

Je samozřejmě velmi těžké dát jeden fungující návod, jak s dětmi s OMJ pracovat; děti s OMJ nejsou homogenní skupina. Jejich potřeby jsou odlišné v každém věku i stupni jazykového rozvoje. Je důležité tedy pracovat **v úzké spolupráci s rodiči**. To, co pomáhá vždy, je vstřícný postoj, inkluzivní přístup, porozumění, vědomí a přesvědčení, že dvojjazyčnost je výhoda, dále skutečně reflektivní přístup a víra, že opravdu každé dítě je důležité a stojí za to mu věnovat čas. Každé dítě je individualita s odlišnými předpoklady, možnostmi a dovednostmi, s odlišnou zkušeností, zázemím a schopnostmi, a proto by mělo být také samozřejmostí dnešního vzdělávání tyto jednotlivosti a odlišnosti podporovat a rozvíjet na jejich základě každé dítě.

Důležité principy, které je nutné dodržovat při práci s dětmi s OMJ:

- Čeština by neměla nahradit mateřský jazyk; měla by **být vyučována jako druhý jazyk, který rozvíjí již získané jazykové dovednosti v rodném jazyce**.
- Děti se v novém jazyce naučí plynule mluvit po dvou až třech letech, ale až **pět i více let trvá než je možné je srovnávat s vrstevníky, co se týče teoretického jazyka používaného ve škole**.
- Děti s OMJ jsou stejně schopné jako jejich vrstevníci, proto by mělo být jejich **učivo stejně podnětné**.
- **Přidaná vizuální podpora je pro tyto děti zásadní**, používání ilustrací a názorných předmětů podpoří a pozvedne také způsob učení českých dětí.
- Mnoho dětí prochází tzv. „**tichým obdobím**“ při osvojování nového jazyka, což může trvat i několik měsíců, ale nejedná se o nic neobvyklého. Neznamená to, že by děti nerozuměly nebo se jazyk neučily, pouze nemluví.
- **Porozumění přichází vždy dříve než mluvení samotné**, proto je důležité děti nenutit mluvit, dokud si nebudou jisté. Nicméně je důležité, aby dospělí neustále na děti mluvili, ptali se jich a dávali jim příležitost k formulaci odpovědí a mluvení.
- Dospělí i děti by měli **pozitivně reagovat na neverbální komunikaci dětí s OMJ**. Poté, co si zvyknou, naposlouchají a prozkoumají prostředí, zkouší používat své dosavadní znalosti slov a frází, které z kontextu pochytily. Když začnou opakovat jednotlivá slova a fráze, přidávat se ke známým písničkám, básničkám a příběhům, citlivě jejich pokusy povzbuzujte a chvalte².

² Inkluzivní škola.cz.: Principy práce s dětmi s OMJ, [online] [cit. dne 13. 04. 2018]

Dostupné z: <http://new.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/principy-prace-s-detmi-s-omj>

Mým hlavním oborem je **logopedie** a při práci s dětmi s OMJ vycházím ze své praxe. **Používám materiály (knihy, obrázky, pracovní listy), se kterými pracuji i u dětí s vývojovou dysfázií a dalšími logopedickými vadami.** Nezaměřuji se ale jen na oblast obličeje a rtů. Využívám všechny činitele, které jsou vývojově i funkčně spjaty s vývojem řeči. Můžeme mezi ně zařadit především hrubou i jemnou motoriku, rytmus a melodii.

Ráda bych zde uvedla několik praktických návodů, jak s dětmi v jednotlivých oblastech pracovat.

JEMNÁ MOTORIKA

- Začínám trháním papíru – dítě prostě jen „rozcupuje“ papír, nebo mačkáním papíru (vzniklými koulemi se koulujeme, trefujeme do koše atd.). Pak se snažíme vytrhat nějaký obrázek – dostatečně velký – to už je složitější. Dítě pracuje oběma rukama. Palce u sebe a drobnými pohyby se snažíme obrázek vytrhat.
- Plastelína – lépe nějaká měkká, eventuálně doma vyrobená plastelína (základem je sůl a potravinářské barvivo – je spousta návodů na internetu). V rámci terapie je možné plastelínu s dětmi vyrobit (jsou vařené i nevařené recepty na plastelínu, já používám ty nevařené). Už jen se „patlat“ v plastelíně je pro ručičky velice užitečné. Uděláme kuličku, uválíme hada, toho rozdělíme na dvě poloviny a každou polovinu vezmeme do jedné ruky, lokty opřeme o stůl a snažíme se v rukou vyválet kuličky. Pokud to nejde oběma rukama dohromady, tak nejdříve válíme jednu, pak druhou.
- Písek – pískovnička – někdy stačí i na plechu nasypaná hrubá mouka, děti do ní kreslí prstem. Já ve školce nejraději používám „kinetický písek“ viz <http://www.lucerny.cz/lucerny/eshop/18-1-DETSKE-HRACKY/0/5/2589-TEKUTY-KINETICKY-PISEK-500g?gclid=CN38peyFrssCfcTnwgodDqgJtQ>. Písek je příjemný na ruce, takže i děti, kterým vadí dotýkat se různých materiálů, mají písek rády. Některé děti si s pískem jen hrají, přehrabují ho. Je to prima procvičení jemné motoriky. Práce s pískem se mi osvědčila i u dětí nemluvicích – u hry s pískem začínají úžasné verbalizovat, vokalizovat. **OPRAVDU DOPORUČUJI POŘÍDIT DO VŠECH ŠKOLEK A PŘEDŠKOLEK.** Ke hře s pískem většinou nepoužívám žádné bábovičky. Myslím, že pro rozvoj fantazie je lepší dát dítěti písek a třeba jen pozorovat, jak si s pískem hraje. Dál si v písku zahrabáváme ručičky a dítě má pak za úkol zvednout z písku jednotlivé prstíčky. Zahrabávám dětem také různé předměty, ony je hledají a pojmenují. Nebo díly z vkládačky – dítě najde v písku díl z vkládačky a vloží ho pak do příslušného políčka na desce. Z písku se dají stavět různé hrady, koule, krájet ho atd.
- Ráda používám různé materiály – dám do bedničky třeba fazole, nebo mám bedničku s cukrem krystal, ale vhodná je i voda s bublinkami – děti se jen přehrabují, nebo jim dám lžice a mističku atd.
- Pak je tu samozřejmě práce s nůžkami – jsou různé nůžky na učení stříhání – nůžky pro dvojí držení, nůžky, které se zafixují na stůl, a dítě jen jednou rukou nůžky ovládá. Je dobré začít stříhat nejdříve rovné čáry, pak jednoduché obrazce, pak těžší.
- Navlékání korálek, navlékání dřevěných obrazců na trn, různé mozaiky – existují různé velikosti – větší pro nejmenší děti, menší hříbečky do mozaiky pro větší děti. Různé vkládačky, puzzle atd.

GRAFOMOTORIKA

- Rozcvičit ručičky – kroužíme rukou v rameni v obou směrech, pak v lokti, v zápěstí. Protřepat dlaně. Děláme „světýlka“ – dlaně seřeveme v pěst a pak dlaně otevřeme, jednou s prsty u sebe, jednou s prsty od sebe. Ruce dáme dlaněmi dolů a palec dáváme dolů pod dlaně a nahoru. Opět protřepeme. Palec se dotýká střídavě ostatních prstů a zas nazpátek. Ruce dáme dlaněmi k sobě – tedy asi 5 cm od sebe. Učitelka říká, jaké prsty mají děti spojit – spojte malíčky, pak spojte palce, pak ukazováčky. Jaké prsty zůstaly nespojené? Postavení palce proti všem prstům – dalekohled, solení, drobení, přibližování a oddalování prstů obou rukou, postupné dotyky stejných prstů na obou rukou, spojení palce a ukazováčku – trhání jahod, kývání ukazováčkem vlevo, vpravo – váha, kývání ukazováčkem – pojd' sem.
- Ráda používám obyčejné houbičky na nádobí rozstřížené na dvě nebo tři části. Každé dítě dostane kousek ustrížené houbičky. Nejdříve si řekneme, kde má houbička rohy, kde strany, kde hrany. Řekneme si, která je nejdelší, největší, nejmenší atd. Pak má dítě za úkol chytil houbičku dle instrukce – např. palec se dotýká jakékoliv hrany, prostředníček jakékoliv strany a malíček jakékoliv rohu.
- Práce s pískovničkou – špetkový úchop – uděláme bábovku a pocukrujeme.
- S dětmi také procvičuji tvary. Nejdříve daný tvar nějak zobrazím – ráda používám obyčejný toaletní papír, z kterého udělám na zemi daný tvar, a děti po něm chodí. Pak – pokud je nás hodně – děti udělají nějaký tvar samy ze sebe – např. si stoupají do kruhu, do oblouku atd. Poté daný tvar můžeme z něčeho vymodelovat, nebo ho obtahovat prstem, pak znova obtahovat prstem, ale poslepu.
- Kreslíme na tabuli – jednoduché tvary, pro rozcvičení rukou.
- Sedáme ke stolu – čmáráme, kreslíme prstovými barvami, pak opět třeba vodou a prstem nebo houbičkou. Nebo jen otiskáváme houbičky různých tvarů. Poté s tužkou – dbáme na správný úchop (tzv. letadélko). Je dobré si s tužkou nejdříve trochu hrát – „ručkuje“ prsty po tužce sem a tam, tužkou „driblujeme“ o stůl nebo o zem (držíte tužku, pustíte ji, ona se odrazí od stolu atd.).
- Co děti milují – uděláme dvojice a jeden druhému kreslí na záda – při tom můžeme trénovat i prostorovou orientaci – nahoru na záda nakreslete vlnovku, vpravo nakreslíme..., vlevo... dolů..., doprostřed...

OROMOTORIKA

• Základ správné výslovnosti je uvolnění mluvidel, procvičení obličejových svalů. Jde především o základní pohyby jazyka, které mohou paní učitelky dělat – tedy vypláznout jazyk, dávat ho nahoru k nosu, dolů k bradě, olíznout horní a spodní ret, „spočítat“ jazýčkem horní zoubky a spodní zoubky, děláme ještěrku – rychle vyplazujeme jazyk, koníka, čertíka, mračíme se a pusu roztahujeme do úsměvu, krčíme nos, krabatíme čelo, jazykem (jako štětkou) natíráme horní patro sem a tam, nafukujeme tváře atd.

FONEMATICKÝ SLUCH

- Hry na délku tónů – používám flétnu a hlavně „frkačku“: krátký tón – znázorní ho malá kostička – krychlička, dlouhý tón – znázorní ho dřívko ve tvaru kvádrů. Děti pak samy znázorňují podle toho, jak hrají na flétnu, frkačku. Pak přejdeme na slova např. „máma“ – zdůrazní délku, zahrají na frkačku, děti mají za úkol slovo vyskládat pomocí dřevěných kostek.
- Hry na výšku tónu – vysoký tón – děti se zvednou na špičky, nízký tón – děti si sednou na „bobek“.
- Jsou slova (neexistující) stejná, nebo jiná? Např. cký – ský je to stejné, nebo jiné? Cek – cek, ček – cek atd.
- Uvědomování rýmů – rýmují se daná slova, nebo ne?
- Produkce – vymýšlení rýmů.
- Analýza slov na slabiky – vytleskávání slov např. dě-da.
- Syntéza slabik – budu ti říkat slabiky a ty je poskládáš do slova – ka-še, ho-ra, ta-nec...
- Izolace první slabiky.
- Vynechávání slabiky – řeknu ti slovo a slabiku. Ty řekneš to stejné slovo, ale vynecháš v něm tuto slabiku. Řekneš slovo bez ní. Asi takhle: Já řeknu slovo děda a slabiku „dě“. Ty řekneš „da“. Když ve slově děda neřekneš „dě“, zůstane „da“. Co zůstane, když ve slově pero neřekneš „pe“? Zůstane „ro“.
- První písmenko ve slově.
- Syntéza hlásek např. r-a-k – co je to za slovo? Rak.
- Analýza slov na hlásky – robotíme – dítě mluví jako robot j-a-k s-e m-á-š.
- Vynechání hlásek – řeknu ti slovo a jednu hlásku z toho slova. Ty slovo zopakuješ, ale bez té hlásky. Např. když ve slově nos neřekneme písmenko „n“ co zůstane? „os“.

JAK MÁ PROBÍHAT VÝVOJ ŘEČI?

Vývoj řeči dítěte můžeme chronologicky rozdělit na předřečové období a období vlastního vývoje řeči.

- Prvním projevem dítěte je novorozenecký křik – reflexní činnost, která nenesé význam.
- Kolem 6. týdne hlas nabývá na rozsahu a intenzitě, tvrdý hlasový začátek je signálem nelibosti, měkký hlasový začátek značí spokojenost.
- Kolem 8. – 10. týdne začíná období broukání, které postupně přechází do období žvatlání. Dítě rozšiřuje repertoár zvuků, mění výšku a sílu hlasu. Jedná se o pudovou hru s mluvidly. Pudově si broukají i děti od narození neslyšící. U slyšících dětí se vyvíjí akusticko-fonační reflex.
- Od 6. měsíce mluvíme o stádiu napodobivého žvatlání – dítě napodobuje gestikulaci a výrazy obličejové a postupně se snaží napodobovat i zvuky. Napodobivě žvatlají již pouze děti slyšící.
- Kolem 9. měsíce nastává období rozumění řeči. Dítě postupně začíná spojovat předměty a situace se slovy, začíná reagovat na zvuk slova, na první pokyny a dotazy. Další vývoj řeči a myšlení záleží na tom, zda má dítě dost příležitostí komunikovat s dospělými – v podnětném prostředí prudce roste slovní zásoba, v nepodnětném prostředí se brzdí další vývoj.
- Období vlastního rozvoje řeči nastává většinou kolem 12. měsíce věku dítěte. Dítě již chápe význam slova a také ho dokáže vyslovit. Slovo obvykle rychle přibývá.
- Kolem 2. roku nastává období dvouslovných vět. Rozdíly mezi dětmi jsou v tomto věku velké. Ve věku do 2,5 let dítě tvoří jednoduché věty, vyptává se „Co je to?“, rozšiřuje se slovní zásoba (300 slov).
- Věk kolem 3 let se považuje za hranici tzv. období fyziologické nemluvnosti – do té doby má dítě nárok mluvit málo, kolem 3. roku by ale rozvoj řeči měl postupovat kupředu.
- Kolem 3,5 let věku dítě mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, ptá se otázkou „Proč?“, rozšiřuje se slovní zásoba (více jak 1000 slov). Začíná se tvořit verbální slovní paměť.
- Do 4,5 let se dokončuje gramatická stavba vět, dítě již chápe děj a umí ho vyprávět. Do 6,5 let dítě chápe složité děje, má již velkou slovní zásobu (2500–3000 slov), gramaticky zvládá jednoduchá souvětí.

JAK MÁ PROBÍHAT VÝVOJ VÝSLOVNOSTI?

Vývoj výslovnosti dítěte probíhá individuálně, obecně ale platí následující mezníky:

1. do 1 roku umí samohlásky A, E, I, O, U a souhlásky P, B, M, T, D, N a J;
2. do 2,5 let zvládá F, V, H, CH a dvojhlásky AU a OU; hlásky K, G jsou individuální – u někoho se daří hned, u někoho později, vždy ale do 6. roku věku;
3. ve 3 letech dítě obvykle začíná používat sykavky, často ale nepřesně – až na občasné chyby v diferenciaci by měly být korektní po 5. roce;
4. do 3,5 let dítě upevní T, D, N a umí BĚ, PĚ, VĚ, MĚ;
5. kolem 4. roku se automatizuje měkčení DĚ, TĚ, NĚ a vyvíjí se Č, Š, Ž;
6. hlásky L, R, Ř a sykavky C, S, Z se spontánně daří většinou po 5. roce věku, dítě je umí do 6 let;
7. ve věku 6,5 let dítě správně užívá všechny hlásky včetně kombinace sykavek Č, Š, Ž – C, S, Z

ADAPTACE DÍTĚTE S OMJ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Pro dobrou a pokud možno rychlou adaptaci dítěte s OMJ je důležité **mluvit jednoduchým jazykem, používat stejné obraty a slova** (je dobré, aby obě učitelky na třídě používaly pro jednotlivé pokyny stejné obraty – jdeme jíst, uklízet, mýt ruce atd., více viz kapitola kolegyně Petry Solarové). Je třeba dbát na **důkladnou výslovnost a artikulaci, stále si ověřovat porozumění, využívat názornost**. Někdy dobré adaptaci a komunikaci napomůže **dát prostor a možnost uplatnit dítěti jeho mateřský jazyk** (například v ranním kruhu se pozdravíme česky a pak mateřským jazykem daného dítěte, dítě s OMJ nás naučí jednoduchou říkanku ve svém rodném jazyce). Důležitou roli v komunikaci mají i neverbální prvky – slovní sdělení se tak stávají srozumitelnější.

Důležitou roli má i **komunikace s rodiči**, kteří by měli být pedagogovi partneři. Rodiče potřebují mít přístup k informacím o provozu a organizaci mateřské školy, o obsahu a průběhu docházky, o pokrocích a úspěších nebo obtížích jejich dítěte. Problémem však často bývá jazyková bariéra. I další faktory hrají svou roli. Například náboženství, kulturní odlišnosti, různý pohled na výchovu a vzdělávání. Z tohoto důvodu je potřeba zajistit s rodiči – cizinci **dlouhodobě srozumitelnou komunikaci**. Více informací o možnostech využití komunitních tlumočnicků či interkulturních pracovníků pro komunikaci školky s rodiči – cizinci se dozvíte v kapitole 2 *Spolupráce neziskových organizací s mateřskými školkami v oblasti integrace dětí s odlišným mateřským jazykem*.

ČEŠTINA JAKO DRUHÝ JAZYK

Pro děti s OMJ není výuka českého jazyka snadná, protože nemají pro český jazyk intuitivní cit tak jako pro svůj rodný jazyk. Problémy mají také s nepravidelnostmi v ČJ. **Výuka češtiny jako cizího jazyka je naprosto odlišná od výuky češtiny jako jazyka mateřského**. Při výuce je potřeba se zaměřit na propojení témat, slovní zásoby a gramatiky. Témata vybíráme podle toho, jak jsou pro děti praktická, jaké situace musí zvládat. Nejlépe je zařazovat témata týkající se každodenního života. Je vhodné zařadit užitečné fráze, aby se dítě mohlo zeptat, požádat o něco či poděkovat.

TIP 1 – Vhodná témata pro rozvoj češtiny – zvyšování aktivní slovní zásoby:

- seznamování
- představování
- pozdravy
- osobní zájmena
- sloveso být
- škola (školka)
- činnosti ve škole
- vysvětlení pojmu „kde?“, „kdy?“
- věci kolem nás
- jídlo
- pití
- nakupování
- orientace ve městě, ve škole/školce
- lékař
- nemoci
- zranění

TIP 2 – Na co je vhodné se zaměřit v gramatice:

- na prvním místě rozvoj aktivní a pasivní slovní zásoby (nejdříve v 1. pádě)
- časování sloves v přítomném čase
- minulý čas
- budoucí čas nedokonavých sloves
- pád jednotného čísla a rody podstatných jmen
- 4. pád jednotného čísla rodu ženského, mužského a středního neživotného
- pád množného čísla rodu ženského, středního a mužského neživotného
- 6. pád jednotného čísla

MOŽNOSTI JAZYKOVÉ VÝUKY DĚTÍ S OMJ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

- jazyková podpora v běžném dni (více viz kapitola: Práce s dětmi s OMJ v MŠ DUHA z pohledu učitelky)
- jazyková podpora individuální (v rámci běžného dne v mateřské škole)
- jazyková podpora v kurzu.

Individuální jazyková podpora (v rámci běžného dne)

Je dobré, pokud **individuální jazyková podpora probíhá v rámci individuálního vzdělávacího plánu**, který se vypracovává po ukončení adaptační fáze dítěte ve školce. Pedagog si zmapuje počáteční úroveň jazykových dovedností a poté si naplánuje, co chce konkrétně zlepšit stejně jako konkrétní činnosti, kterými lze zlepšení dosáhnout. Plán dává možnost kontroly a je i zpětnou vazbou pro učitele. Časový horizont plánování výuky je zpravidla na 2 měsíce dopředu. Více informací (a také vzor IVP) můžete najít na webových stránkách www.inkluzivniskola.cz.

Jazyková podpora v kurzu

V rámci pravidelných kurzů češtiny pro děti s OMJ, které probíhaly ve školním roce 2017/18 se lektorka tohoto kurzu – učitelka MŠ DUHA Veronika Oubrechtová – zaměřila na rozvoj komunikačních schopností, především na rozvoj slovní zásoby u dětí cizinců. Ve skupině bylo deset dětí. Skupinu tvořily děti ve věku od 3–7 let. Tento velký věkový rozsah se později ukázal jako velká deviza, protože starší děti ochotně pomáhaly dětem mladším. Velkou výhodou při práci s touto konkrétní skupinou bylo to, že se jednalo o děti ze Slovenska a Ukrajiny, které již měly základy češtiny. Témata byla zvolena tak, aby byla pro děti co nejvyužitelnější v běžné mluvě. Vždy je samozřejmě nutné přihlídnout ke schopnostem dítěte.

U všech dětí, se kterými pracovala, zaznamenala velký pokrok, a to především ve smyslu ztráty ostychu. Vzhledem k tomu, že s dětmi pracovala v malé skupince, jejíž členové byly tak říkajíc na jedné lodi, nedocházelo k tomu, že by se dítěti za jeho chybu někdo vysmíval. Velmi potěšujícím zjištěním bylo i to, že děti ze skupinky, se kterou pracovala, se začaly lépe zapojovat i v rámci své vlastní třídy.

JAZYKOVÁ DIAGNOSTIKA DĚTÍ S OMJ

Na začátku výuky češtiny jako druhého jazyka je velmi důležité zjistit detailně **současné jazykové znalosti a jazykové kompetence žáka s OMJ**. Při cílené diagnostice se znalosti a kompetence ukáží mnohem přesněji než při pouhém pozorování a prostém odhadu.

V rámci jazykové diagnostiky **testujeme porozumění i řečovou produkci**. Žádná komplexní jazyková diagnostika pro žáky s OMJ zatím nebyla vytvořena, dílčí nástroje již existují. Ty mohou posloužit alespoň jako inspirace pro vaši diagnostiku, která většinou musí být alespoň trochu ušita na míru konkrétnímu žákovi.

DIAGNOSTIKA ŘEČOVÉ ÚROVNĚ:

V rámci diagnostiky zjišťujeme:

- 1) základní porozumění při rozhovoru;
- 2) gramatickou správnost při vyjadřování: • časování sloves • skloňování podstatných jmen – 1. p., 4. p., 2. p, 7. p, 6. p.;
- 3) porozumění základním instrukcím.

TABULKU NA DIAGNOSTIKU MŮŽETE NALÉZT ZDE:

<http://katalogpo.upol.cz/metodika-identifikace-socialniho-znevyhodneni/priloha-c-1-materialy-pro-praci-s-zaky-s-odlisy-materskym-jazykem/>

TIP 3 – ROZVOJ ŘEČI A SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ:

Pojmenování osob, předmětů - Slova podřazená, nadřazená - Vytleskávání slov na slabiky, třídění slov podle počtu slabik - Popisování obrázku: co kdo dělá? (používání různých sloves, rozvoj časování sloves) - Určení významu podobně znějících slov: kapr x kopr, bota x nota, parník x perník atd. - Co nepatří do skupiny obrázků - Používání zvrtných sloves: obléká se, češe se, hraje si atd. - Pojmenování velkého a malého předmětu, tvoření zdobnělin: medvěd x medvídek atd. - Určení počáteční hlásky ve slovech - Které slovo ze skupiny začíná na: s, p, l, t, j, m atd. - Jsou vlastnosti věcí pravdivé? Např.: citrón je sladký, šiška je zelená atd. - Které obrázky patří k sobě a proč? Např.: kartáček a pasta atd. - Používání přídavných jmen – vlastnosti věcí: sladký i kyselý bonbon atd. - Tvoření množného čísla: jeden lev, dva lvi, hodně lvů atd. - Hledání slov, která se rýmují - Protiklady - Dosazování správného tvaru slova do textu (podle obrázků) - Tvoření ženského rodu podstatných jmen - Rozpoznání poslední hlásky slova (až po zvládnutí rozpoznání první hlásky slova) - K čemu slouží věci kolem nás, z čeho jsou vyrobené - Co by se stalo, kdyby... Např.: měl hrnc na dně díru, kdyby ve váze nebyla voda atd. - Co uděláme, když se stane, že... Např.: ztratíme rukavici, rozlijeme vodu atd. - Pojmenování pocitů, emocí, jak se cítíme - Hláskování slov: p-e-s - Časová posloupnost - Různé významy slov: koruna x koruna x koruna - Básničky s doplňováním slov, která se rýmují - V čem je obrázek nesmyslný? Co je na něm špatně? - Pojmenovávání obrázků, určování, které slovo je delší - Synonyma - Co znamenají přirovnání, pořekadla, přísloví.

INTERNETOVÉ ODKAZY:

www.pinterest.com – zadat heslo „vývojová dysfázie“

www.pinterest.com – heslo „básničky pro autisty“ – velké množství básniček, písniček podrobně rozkreslených. Dítě, které nerozumí a nemluví, může při čtení a zpívání alespoň odkazovat na příslušný obrázek a cítí se zařazené do kolektivu. Podobně i heslo „říkanky s pohybem“.

www.pinterest.com heslo „piktogramy“ (obrázky běžných předmětů a činností)

<https://www.varianty.cz/kurzy>

<https://www.varianty.cz/akce>

www.meta.cz

www.inkluzivniskola.cz

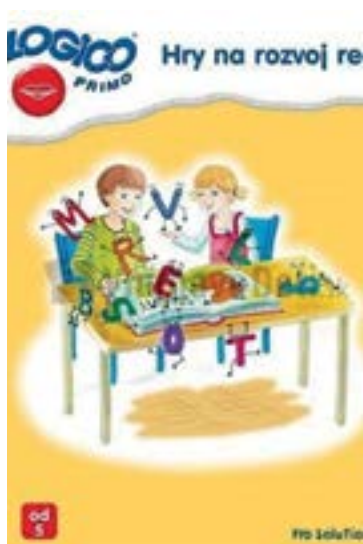
www.nidv.cz

www.inbaze.cz<http://www.soukroma-logopedie.cz/index.php?option=comcontent&view=article&id=17&Itemid=105>

<http://www.logopediebrno.eu/vyacutevoj-345e269i-a-vyacuteslovnosti.html>

Hodně užitečných informací lze nalézt také v diplomových, doktorandských a bakalářských pracích, které lze stáhnout z internetu. Stačí do googlu zadat heslo „Děti s OMJ, bakalářská (doktorandská, diplomová) práce a soubor stáhnout. Můžete zde nalézt i velké množství kazuistik dětí s OMJ.

Obr. 1 Hry vhodné na rozvoj řeči

ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI
VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE

5. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE ZE DVOU INKLUZIVNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL V BERLÍNĚ

MGR. BARBORA HANZALOVÁ, MGR. JANA REMENÁROVÁ, MA

V této kapitole představíme příklady dobré praxe ze dvou mateřských škol – Kita St. Johannis a Kita im Tam, které sídlí v multikulturních čtvrtích Berlína, Kreuzberg a Moabit. Obě školky jsou oceňované za inkluzivní přístup, zejména k dětem s odlišným mateřským jazykem, a jsou zapojeny do vládního programu modelových školek pro integraci a inkluzi. Nejprve krátce přiblížíme koncept vládního programu Berliner Modellkitas, poté se zaměříme na popis koncepcí obou výše zmiňovaných školek.

BERLINER MODELLKITAS – „BERLÍNSKÉ MODELOVÉ ŠKOLKY PRO INTEGRACI A INKLUZI DĚTÍ S UPRCHLICKOU ZKUŠENOSTÍ“¹

Projekt „**Berlínské modelové školky pro integraci a inkluzi dětí s uprchlickou zkušeností**“ byl vyvinut na podnět německé vlády v roce 2016. Byla to reakce na velkou uprchlickou krizi, která vrcholila v letech 2015–2016. Do Berlína přišlo tehdy asi 600 tis. uprchlíků, 30 % z nich bylo ve věku 1–6 let, tedy ve věku, kdy by měli navštěvovat mateřskou školu². Hlavní myšlenkou projektu bylo, že budou vybrány tzv. **modelové školky**, které již v době krize měly zkušenost s integrací dětí z uprchlických rodin. Tyto školky měly poskytovat rady a zprostředkovávat zkušenosti ostatním školkám, které se začleňováním dětí s uprchlickou minulostí nemají zkušenosti. Původně mělo být těchto školek 24, na každý berlínský okrsek 2, ale peníze bohužel stačily pouze na 8. **V současné chvíli je tedy 8 modelových školek** na 2873 berlínských školek. Např. paní ředitelka školky Kita im Tam, na kterou se zaměříme i v následujícím textu, je zodpovědná za předávání zkušeností pro 300 školek.

Celý projekt modelových školek zaštiťuje kancelář, která poskytuje všem osmi modelovým školkám různé materiály, odborníky v oboru, další vzdělávání a propojuje personál školek s dalšími institucemi za účelem rozvíjení a profesionalizace jejich práce.

Obr. č. 1 Informační brožura pro rodiče cizince v 6 jazykových mutacích, kterou používají všechny modelové školky.

V každé modelové školce jsou pracovní skupiny, v rámci nichž se kvalifikovaní pracovníci těchto školek schází, shromažďují znalosti, vyměňují si zkušenosti, vymýšlí strategie a poté zprostředkovávají zkušenosti dalším školkám.

Jedná se o nízkoprahovou službu, s tím, že pedagogové z ostatních školek se mohou přijít podívat, jak to v modelové školce funguje, mít dotazy ohledně toho, jak se řeší konkrétní problémy apod. Každá z osmi modelových školek je jiná – jinak velká, má jiné zřizovatele, každá si vyvinula své vlastní metody integrace/inkluze dětí s uprchlickou zkušeností.

Například Kita „**Stubs and Fridolin**“ využívá **hudební výchovu jako klíč k sociálnímu začlenění**. Zvláštní důraz je kladen na sociální projekt „**PANORAMA**“, v rámci něhož se všechny děti školky seznámí s klasickou hudbou a smyčcovými nástroji. Učitelé hudby, kteří je doprovázejí, jsou různých národností, čímž přispívají k tomu, že děti vnímají rozmanitost jako něco, co je normální. Tento projekt svým inkluzivním přístupem nabízí všem dětem bez rozdílu přístup k hudební výchově a tvoří tak základ pro rozvoj jejich osobnosti. V pátek se všechny děti scházejí na zkoušku orchestru. Učí se tím soustředit, věnovat pozornost sobě navzájem a komunikovat, převzít odpovědnost za svůj nástroj a hrát spolu. Na koncertech zažívají pozitivní reakce publika, což posiluje jejich soběstačnost a sebevědomí.

V Kitě „**Matt Lamb**“ probíhá na základě **divadelních projektů cílená jazyková podpora**. Děti společně vytváří kompletní divadelní představení – společně tvoří dialogy, scénografii, výběr kostýmů apod. Tímto jsou děti

¹ <http://www.integration-kitas.de/>

² Bohužel nejsou k dispozici údaje o tom, kolik z těchto dětí je v současné chvíli v Berlíně, kolik z nich dostalo ve školce místo a kolik by ještě místo ve školce potřebovalo. Zároveň se rodí děti nové, které sice nemají status uprchlíka, ale jsou z uprchlických rodin, jejich situace je tedy obdobná.

stimulovány ke komunikaci. Následuje pak prezentace před videokamerou. Scény jsou poté zpracovány společně v počítači. Účelem filmu je dát dětem příležitost podělit se o svůj příběh, zdokonalit se v jazyce, zároveň posílit své dovednosti a tím i sebevědomí. Další Kita např. natočila film o školce s arabskými titulky, díky čemuž rodiče porozumí tomu, jak to ve školce chodí.

Koncepty všech 8 školek jsou jiné, ale není to tak, že jeden koncept by byl lepší než druhý. Společné pro všechny modelové školky je to, že **přechází od integrace k inkluzi**, to znamená, že všechny děti by měly mít stejná práva a rovný přístup ke vzdělání. **Společné je také to, že školky kladou velký důraz na otevřenost a spolupráci s rodiči.** Vzhledem k tomu, že v Berlíně je nyní nedostatek pedagogických pracovníků, snaží se školky tento problém řešit např. zapojením tzv. StadtteilMutter, které na školkách dělají interkulturní práci (více viz níže), nebo tím, že každá školka je napojena na nějaké rodinné centrum, kde využívají sociální pracovníky. Ti řeší s rodinami např. otázky týkající se hledání práce, hledání bytu apod., tedy něco, co překračuje náplň pedagogických pracovníků ve školkách.

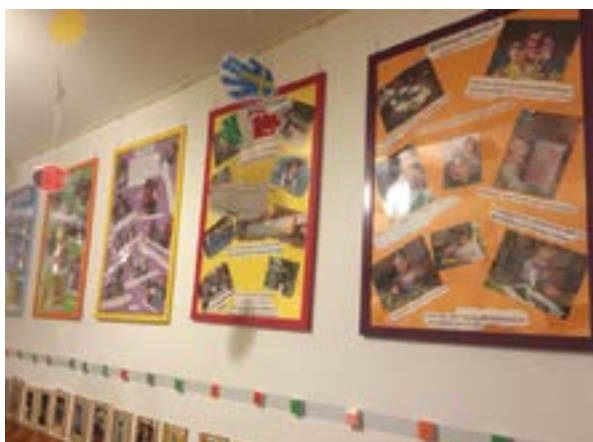
KITA ST. JOHANNIS „DĚTI Z JINÝCH KULTUR JSOU PRO NÁS OBOHACENÍ. PESTROST JE PRO NÁS POKLAD A PŘÍNOS.“

Evangelická školka „Kita St. Johannes“ je součástí projektu „Berlínské modelové školky pro integraci a inkluzi dětí s uprchlickou zkušeností“.

Obr. č. 2 Evangelický kostel St. Johannes, u kterého sídlí školka Kita St. Johannes.

Školka St. Johannes je mateřskou školou protestantské farnosti Tiergarten a nachází se ve čtvrti Moabit. Moabit je multikulturní rezidenční čtvrť severozápadně od centra Berlína. Školka sídlí ve dvoupatrové farní budově hned vedle protestantského kostela. Zajímavostí je, že v prostorách kostela sídlí také liberální mešita Ibn Rushd Goethe Moschee, ve které se ženy modlí bok po boku s muži a výslovně vítání jsou v ní i ateisté nebo homosexuálové. Mešita má ukazovat otevřenou a přívětivou tvář islámu. To, že protestantský kostel poskytuje prostory mešitě, ukazuje na toleranci a respekt, který se učitelé snaží předat dětem ve školce.

Obr. č. 3 Šatna s fotografiemi jednotlivých dětí označujících jejich skříňky. Nad skříňkami jsou fotky s oblíbenými činnostmi jednotlivých dětí.

V roce 2019 doprovázel ve školce tým 15 pedagogických pracovníků 75 dětí, různého původu, kultur a náboženství,

ve věku od jednoho roku do šesti let. Děti jsou ve **smíšených třídách**, což vychází z konceptu, že děti si mají navzájem pomáhat. Z celkového počtu dětí má 75 % dětí ve školce migrantskou zkušenost. Původ dětí ve školce je velmi rozmanitý, ve školce jsou děti z východní Evropy, předního východu, především z arabsky mluvících zemí či děti ze států Jižní Ameriky. Jsou zde i děti z bilingvních rodin, kdy jeden rodič je Němec a druhý cizinec, ale i děti, jejichž rodiče mají každý původ v jiné zemi. Je zde například dítě, které má maminku z Polska a otce z Řecka. Dítě mluví doma polsky a řecky, ve školce se učí německy.

Pestrost je pro školku poklad a přínos, berou je jako obohacení. Snaží se vždycky rodičům zdůraznit, že rodiče jsou součástí školky, že jsou jako partneři a že si váží jejich kultury a jejich jazyka. Tento přístup pomáhá, aby mohli společně navštěvovat školku děti různého původu.

Obr. č. 4 Nástěnka s dětskými pracemi na téma „Odkud pocházím, jaké jsou moje kořeny“.

Výhodou při komunikaci s rodiči cizinci je, že jedna pracovnice školky mluví sedmi jazyky - kurdsky, persky, turecky, arabsky, švédsky, anglicky, německy. Také mají velký počet dobrovolníků z různých zemí. Hodně pomáhá, že ve školce působí praktikanti, kteří ve školce načerpají praxi, know how a často jsou využíváni jako tlumočníci. V případě, že není ve školce nikdo, kdo by se dorozuměl jazykem rodičů, existuje v Berlíně úřad, u kterého je možné za 5 eur na hodinu objednat tlumočníka na daný jazyk.

Základ školky je křesťanský, ale **přístup školky multikulturní a multináboženský**. Snaží se tedy ve vzdělávání zohledňovat všechna náboženství. Jednou za měsíc se koná mše v kostele. Předtím probíhá formou čtení příběhů z Bible příprava na mši. Před obědem se říká krátká modlitba. Kdo nechce, modlit se nemusí. Někdy se před jídlem říkají verše z koránu, ale i jiného náboženství.

Jednou za měsíc až za šest týdnů chodí nejstarší děti do výše zmiňované mešity, která sídlí vedle školky. Duchovní z mešity chodí občas do školky a probírají se různé příběhy z koránu a jiná interkulturní témata. Slaví se ale i chanuka a probírají se židovská témata. Na některé aktivity jako na mši či do mešity nebo oslavu svátků jsou zvány všechny děti a rodiče, kteří jsou různého vyznání.

Každý pátek se koná společná **etnická snídaně**, které se mohou účastnit i rodiče a mohou na ni donést tradiční pokrmy, které jsou zvyklí připravovat v zemi původu. Děti se podílejí na přípravě jídla. Vždy jsou určeni dva pomocníci do kuchyně, kteří pomáhají s přípravou jídla, např. krájí ovoce, zeleninu, servírují jídlo ostatním dětem.

Obr. č. 5 Místnost, ve které děti připravují ostatním pokrmy, ergonomicky uzpůsobená výšce dětí.

Jazyková podpora

Školka spolupracuje s jazykovým centrem, logopedy a jinými odborníky. Federální ministerstvo pro rodinné záležitosti podporuje každodenní integrované jazykové vzdělávání ve školce jako nedílnou součást denní péče o děti.

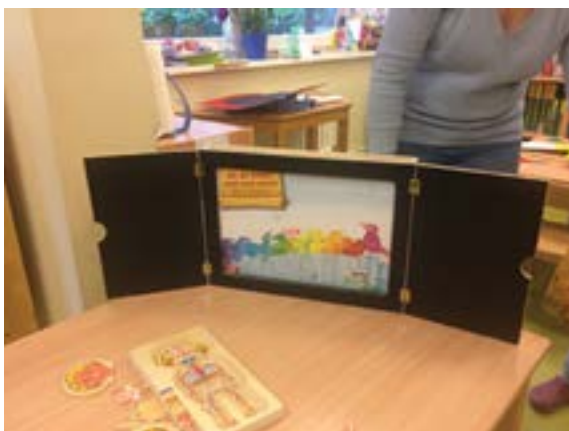
Ve školce probíhá program **MITsprache**³, který je zabudovaný do Berlínského vzdělávacího programu. Program je určený především pro předškoláky. Rok předtím, než nastoupí do školy, absolvují děti s migrantskou zkušeností test z němčiny. Na základě testu se diagnostikují děti, které potřebují jazykovou podporu. Děti jsou podpořeny formou výuky němčiny v malých skupinách, která probíhá 3x týdně po 1 hodině. Výuka navazuje pak dále v rámci školní docházky a probíhá několik let. Další diagnostický test probíhá těsně před nástupem dítěte do školy. Většina dětí, které projdou programem, jsou na tom po roce s němčinou velice dobře.

K výuce jazyka mají učitelé k dispozici jasně strukturovaný program. Podle potřeby aktuálně zařazují témata jako svátky, roční období atd. Zároveň používají maňásky. Jsou dva: jeden je hodná kočička „Mimi“ a druhý je zlý drak „Draco“. Prostřednictvím maňásků s dětmi lépe komunikují.

Jazykových podpor v rámci školky je více. Jedním z nich je i **tzv. zvukový program**. Děti se potřebují na začátku naučit vnímat různé zvuky. Například jak to zní, když si kousnu do mrkve, jak to zní, když si kousnu do sucharu. Postupně se naučí poslouchat, jak zní různé jazyky. To jim pak pomáhá i v budování dobré jazykové kompetence v němčině.

Ve školce se snaží děti naučit co nejlépe německy, ale nezakazuje se jim mluvit svým mateřským jazykem tak jako dříve, kdy byly tendence původní jazyk co nejvíce upozadit. Ukázalo se, že **když jsou děti podporovány v jejich mateřském jazyce, zvyšuje jim to sebevědomí a pomáhá i v rozvoji německého jazyka**.

Jazyková podpora probíhá i v rámci výuky ve třídě. Osvědčilo se např. **Kamishibai⁴ - tradiční forma japonského pouličního divadla** a vyprávění upravená pro předškolní děti. Jedná se o dřevěný rám divadélka, do kterého je možné zasunout jednotlivé barevné ilustrované karty. Děti tak mohou z karet vytvořit děj a vyprávět příběh ostatním dětem. Témata příběhů Kamishibai poskytují dětem základ pro rozvoj dovedností na všech úrovních.

Obr. č. 6 Ukázka Kamishibai - dřevěný rám divadélka, do kterého se zasouvají jednotlivé karty.

KITA IM TAM „V ROZMANITOSTI JE NAŠE SÍLA“

Kita im Tam je oceňovanou inkluzivní mateřskou školkou. V roce 2018 získala druhé místo v celonárodní soutěži o nejlépe fungující školku v Německu. Nachází se v centru Berlína na rozhraní lukrativní a chudé multikulturní čtvrti Kreuzberg. Pro tuto čtvrt' je charakteristická zvýšená míra nezaměstnanosti, vysoký počet lidí pobírajících sociální dávky, nižší úroveň dosaženého vzdělání a vysoký podíl obyvatel s migrantskou zkušeností. Děti navštěvující školku pocházejí z obou zmíněných čtvrtí.

³ Projekt MITsprache si stanovil za cíl umožnit sociálně znevýhodněným dětem a zejména dětem přistěhovaleckého původu rovný přístup ke vzdělání, a to prostřednictvím systematické výuky německého jazyka. Projekt se soustředí zejména na mladší děti a je zaměřen na plynulý přechod dětí ze školky do základní školy. Výuka jazyka v rámci projektu tedy probíhá od školky až po první roky na základní škole. Učitelé a pedagogičtí pracovníci škol, školní sociální pracovníci realizují program ve vybraných školách a střediscích pro děti. Nejdůležitějším úkolem je pomoci dětem aktivně se účastnit lekcí. Cílem je zabránit předčasnému ukončení školní docházky kvůli špatným jazykovým znalostem a položit základy pro úspěšnou integraci. Kromě výuky jazyka jsou také v rámci projektu podporovány sociální dovednosti dětí. Projekt je financován německou vládou. Zdroj: <https://www.berlin.de/ba-mitte/politik-und-verwaltung/sprachfoerderungszentrum/angebote/artikel.776913.php>.

⁴ V České republice je možné koupit dřevěné divadlo např. zde: https://www.nejlevnejsi-knihy.cz/kniha/kamishibai-holztheater.html?gclid=EAlaIqobChMI4rn-1rOl5AIVhuJ3Ch3a7whUEAQYAiABEglaQ_D_BwE. Je také možné naučit se využívat tuto metodu při práci s dětmi či objednat divadélko přímo do školky, více na odkazu zde: <https://www.pangurovypribeh.cz>.

Obr. č. 7 Budova školky Kita im Tam.

Dům, ve kterém se školka nachází, byl původně školou, před 5 lety byl přestavěn. Na jednom místě tak vzniklo **rodinné centrum, školka, tzv. Stadtteilmutter** (v překladu Matky ze sousedství), **sociální poradenství a rodinná kavárna**. Ideou bylo, aby se všechny tyto služby nacházely pod jednou střechou.

Obr. č. 8 Uvítací pozdrav „Vítejte“ v různých jazycích na chodbě u vstupu do budovy.

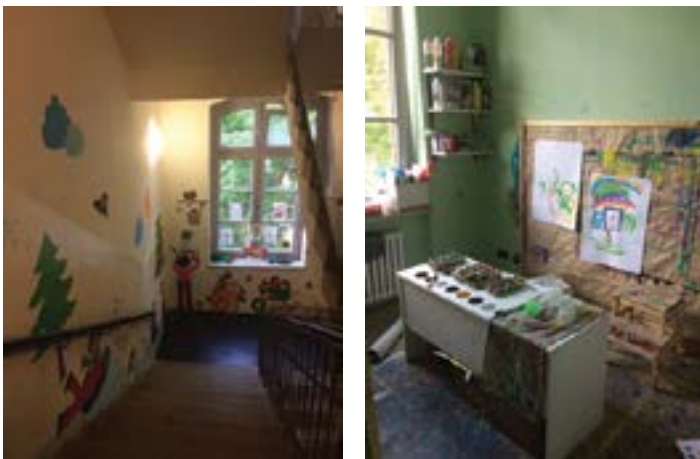
Školka Kita im Tam

Ve školce je místo pro 115 dětí. Samotná školka se nachází ve dvou patrech výše zmíněného domu. V jednom jsou děti od 0,5 do 3 let, ve druhém děti od 3 do 6 let. Menší děti jsou rozděleny do skupinek po 10, přičemž se o ně starají 2 až 3 vychovatelé. Starší děti jsou ve skupinách po 15. Ve školce bylo v roce 2018/2019 68 % dětí ne-německého původu, 17 dětí pocházelo z uprchlických rodin. Děti navštěvující školku pocházejí z 20 různých kultur. Multikulturní je také personál školky.

Zároveň je mezi zaměstnanci školy vyvážený poměr mezi muži a ženami. 50 % personálu jsou ženy a 50 % muži. Podle ředitelky školky Annett Neumann jsou muži učitelé dobrý vzor pro chlapce, proto se vysoký počet mužů učitelů snaží udržet. Je zde dohromady 36 zaměstnanců, z toho je 30 pedagogů. Ve škole pracují také tzv. asistenti integrace. Děti se žádnou nebo nízkou úrovní znalosti němčiny mají nárok na individuální podporu asistenta v rozmezí 10 hodin. Jsou zde věkově homogenní třídy.

Kromě vnitřních prostor má školka k dispozici dvě venkovní hřiště s lezeckou stěnou, houpačkami, vodním a fotbalovým hřištěm a pískovištěm. Školka má k dispozici také tělocvičnu.

Ve školce je výhradně vegetariánská kuchyně. Učitelé tak nemusí řešit případná omezení ve stravě daná náboženským vyznáním rodičů dětí. Šéfkuchař kuchyně používá sezónní a regionální produkty. V případě potravinových alergií může jídlo přizpůsobit potřebám dítěte.

Obr. č. 9 Prostory ve školce (nalevo výzdoba chodby, napravo výtvarný koutek).

Velký počet dětí a rodičů s různou národností, etnicitou a náboženstvím ve školce přináší pro personál školky mnoho výzev, a to hlavně co se týká jazykové bariéry a kulturních rozdílů. Personál školky se snaží o sladění těchto rozdílů a pochopení případných nedorozumění. V tom jim do velké míry pomáhají již výše zmiňované služby, které se v domě nacházejí. V následujícím textu budou více představeny.

Stadtteilmütter – tzv. Matky ze sousedství

Ve školce fungují tzv. **Stadtteilmütter**, v překladu „matky ze sousedství“. Berlín má 12 částí a jenom ve 3 částech fungují centra Stadtteilmütter. V Kreuzbergu, kde se školka nachází, je center 10 a jedno z nich je v této školce.

Jak fungují Stadtteilmütter – matky ze sousedství?

Stadtteilmütter – Matky ze sousedství je projekt zaměřený na podporu nově příchozích migrantských rodin, které mají malé děti do 12 let. Jde zejména o integraci matek migrantek prostřednictvím místních žen – těch matek migrantek, které ve čtvrti bydlí již delší dobu, mluví německy a orientují se ve fungování německých institucí. Než se místní ženy mohou stát Stadtteilmütter musí projít několikaměsíčním školením zaměřeným na to, jak poskytovat poradenství nově příchozím matkám, a to hlavně v oblasti vzdělávání a zdravotnictví. Poprvé byl projekt spuštěn v roce 2004 ve čtvrti Neukölln v Berlíně. Tehdy bylo vyškoleny 12 matek z turecké komunity. Projekt se osvědčil a dnes funguje přes 70 center Stadtteilmütter, ve kterých pracují ženy z různých kultur⁵.

Výhodou žen, které se stanou Stadtteilmütter, je, že mohou mluvit s nově příchozími matkami v jejich rodném jazyce, zároveň jim mohou vysvětlit, jak funguje vzdělávací systém v Německu, jak mají vyplnit přihlášku do školy či školky, jak funguje zdravotnický systém, jak si mají najít dětského doktora atd. Mohou s nově příchozími matkami mluvit o soukromých záležitostech a obavách. V neposlední řadě jim Stadtteilmütter mohou předat osobní zkušenosti s migrací a adaptací v nové zemi. Nově příchozí matky si snáze vytváří důvěru k Stadtteilmütter než k sociálním pracovníkům německého původu.

Centra Stadtteilmütter se většinou otevírají ve čtvrtích, kde počet obyvatel ne-německého původu dosahuje téměř polovinu. Momentálně se nejčastěji jedná o migranty z Turecka, arabsky mluvících zemí, Rumunska a Bulharska.

Ve školce jsou momentálně **zaměstnány tři Stadtteilmütter**. Působí ve Familiencafé – rodinné kavárně školky a na malý úvazek pracují s dětmi během výuky. Jejich úkolem je také působit jako interkulturní mediátor mezi rodinami, pedagogickým sborem a vzdělávacími institucemi. Řeší také problematické nebo kritické situace. Rodiče se automaticky na tyto maminky v případě potřeby obracují. Momentálně ve školce nastavili systém, že vždy v úterý ráno a ve čtvrtek odpoledne je v kavárně přítomna jedna ze Stadtteilmütter. Když rodiče v úterý ráno děti odevzdávají, nebo třeba ve čtvrtek vyzvedávají, mohou si se Stadtteilmütter popovídat a zeptat se, jak se dítě během dne mělo, co dělalo, zda má dítě kamarády, co jedlo atd. Ředitelka školy vnímá prostor k neformální konverzaci za velmi důležitý. „Víme, že aby vše fungovalo, je důležité mít dobrý vztah s rodiči a získat si jejich důvěru. Ta se buduje nejen pedagogickou profesionalitou, ale i prostřednictvím neformálních rozhovorů u dveří při předávání dětí ráno či odpoledne.“

⁵ Zdroj: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/germany/neighbourhood-mothers-neukolln-stadtteilmutter-neukolln-integrating-immigrant-mothers-via-local-women

Stadtteilmütter mají na starost i tzv. **bilderbuchkino – pohádkové knižní kino**. Bilderbuchkino funguje následovně. Nejdříve se naskenuje vybraná pohádková knížka. Poté se ve třídě promítá na zeď a v různých jazycích se vypráví děj. Stejná knížka je dětem promítána 4x za měsíc a ukázka je pokaždé v jiném jazyce. Poslední představení vyprávějí děti samy. Pro personál je to reflexe toho, co si děti z příběhu odnesly, a zároveň se děti aktivně zapojují. Děj knížky provází děti celý měsíc, nejen v rámci promítání, ale i během jiných činností. Například když se promítala pohádka O kamenné polévce, kde zvířátka vařila polévku, děti zkusily polévku s vychovatelem uvařit atd. Zároveň mají děti knížku během dne kdykoliv k dispozici a mohou se na ni podívat.

Bilderbuchkino funguje jako opravdové kino, děti musí za vstup „zaplatit“. Když se například promítala zmiňovaná pohádka o polévce z kamene, děti musely přinést kamínek jako vstupenku. Aby byla umocněna atmosféra kina, dostanou děti k promítání popcorn.

Pomocí bilderbuchkino se snaží personál školky zprostředkovat dětem to, jak znějí různé jazyky. Dětem to pomáhá „cvičit si ucho“ a zvykají si na rozmanitost světa. Používají se různé jazyky, nejen ty, kterými mluví děti ve školce.

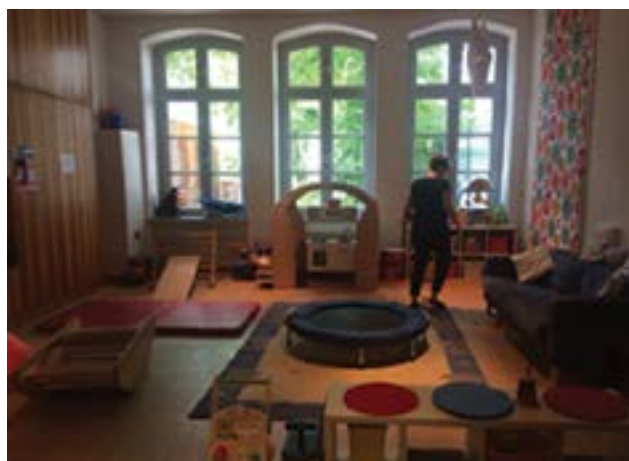
Rodinné centrum a Familiencafé – rodinná kavárna

Jak již bylo zmíněno, v domě, kde se školka nachází, sídlí **rodinné centrum**. Rodinné centrum nabízí rodičům a dětem množství kurzů a jednorázových aktivit. Pořádají se zde kurzy češtiny pro rodiče, cvičení pro rodiče, kurzy pro rodiny s dětmi, pěvecký sbor, poradenství ohledně péče o děti atd.

Obr. č. 10 Rozpis kurzů po dnech, které rodinné centrum nabízí dětem a jejich rodičům.

V přízemí domu sídlí **Familiencafé – rodinná kavárna**. Je jádrem rodinného centra, otevřená všem rodinám. Rodiče se zde mohou scházet v příjemném a útulném prostředí, zároveň zde dostávají od Stadtteilmutter, které zde působí, další informace o tom, jak funguje školka, jaké aktivity a kurzy pořádá místní rodinné centrum, kde sídlí sociální pracovníci a s čím jim v případě potřeby mohou pomoci. Zodpovídají také, jak již bylo zmíněno, dotazy týkající se dětí ze školky. Kromě kavárny, kde jsou k zakoupení pokrmy od místních maminek, je zde hrací prostor pro malá batolata. Dají se zde půjčit knihy a různé hry. Před kavárnou je venkovní prostor, kde mohou rodiče také pobýt. Je zde také možnost pro rodiče v nouzi vzít si oblečení z druhé ruky. Kavárna je otevřena 4x v týdnu od pondělí do čtvrtka.

Obr. č. 11 Rodinná kavárna.

Přístup personálu školky k rodičům-cizincům

Školka se snaží být **vůči rodičům otevřená**. Rodinné centrum pořádá spoustu akcí jak pro rodiče, tak pro děti. Rodiče mají také možnost setkávat se 4x v týdnu na snídani ve „famieliencafé“.

Rodiče-cizinci mají často pochybnosti a kladou si otázky jako: Co si budou o mně ve školce myslet? Co si budou myslet o tom, jak své dítě vychovávám? Ze zkušeností personálu školky v těchto situacích pomáhají jednoduché věci jako například výše zmiňované snídani ve famieliencafé, kde se konkrétní rodina může představit a na společnou snídani přinese tradiční pokrm (nebo pokrm, který mají rádi), který všichni spolu snědí. Mají tak možnost si s ostatními rodiči a s personálem školky neformálně popovídat.

Dle ředitelky školky **vztah a důvěra rodičů ve škole záleží z velké části na postoji personálu**. Můžeme si říct: „Jste v našem prostředí, tak se musíte podřídit. Anebo můžu rodinu akceptovat takovou jaká je, protože chci, abychom se bavili jako partneři.“

„Zavedla jsem u nás např. kvůli muslimským rodinám **vegetariánské stravování** s výjimkou ryb. Státem není stanoveno, že by se muselo maso dětem servírovat. Pokud rodiče chtějí, můžou dětem maso do školky přinést a my jim ho dáme. Většině rodičů ale vegetariánské stravování vyhovuje, nechtějí, aby děti jedly např. geneticky upravené maso. Je to momentálně v Německu obecný trend. Vegetariánské stravování vyhovuje jak německým rodinám, tak rodinám z muslimské komunity. Školka tím zároveň i ušetří.“

Další ukázkou toho, jak vyjít vstříc kulturním rozdílům rodičů, je příklad, kdy jedna muslimská maminka měla problém s tím, že by její dceru měl přebalovat muž. Ředitelka k tomu říká: „My jsme ve školce měli samozřejmě možnost říct, máte smůlu, ve školce je 50 % mužů, a pokud tady chcete dítě mít, tak se musíte smířit s tím, že ho bude přebalovat někdy i muž. Zachovali jsme se ale jinak, zavolali jsme si k tomuto problému imáma z muslimské komunity.“ **Vedení školky šlo o to, aby rodiče pochopili, že je berou vážně, že jsou pro ně partneři** a nechtějí s nimi jednat z pozice nadřízenosti. Imám s maminkou promluvil a vysvětlil, že z hlediska koránu není problém, když bude muž malou holčičku přebalovat, problém by mohl nastat až v pubertě. S vysvětlením imáma se maminka spokojila a obě strany dospěly ke konsensu.

Naučit se pracovat s kulturními rozdíly nemusí však být vždy jednoduché. Ředitelka školky vzpomíná: „Když jsem začala pracovat na pozici ředitelky v této školce, byla zrovna velká uprchlická krize a do Berlína přišlo hodně uprchlíků. V té době bylo tady ve školce 68 dětí, kapacita školky však byla 100 dětí. Měla jsem 2,5 měsíců na to, abych zvedla požadovaný počet dětí. V té době o tři ulice dál byl narychlo přestavěn hotel jako nouzové ubytování pro uprchlíky. Bylo tam 400 osob, z toho 200 dětí. Na tento počet dětí tam byla 1 sociální pracovnice. Pokud chcete v Německu dát dítě do školky, potřebujete potvrzení od sociálního odboru. Tato 1 sociální pracovnice to měla najednou vyřídit pro všechny děti, což nebylo v jejích silách. Šla jsem za ní a nabídla jsem jí místa, která jsem měla ve školce navíc. S vícejazyčností jsme měli už tehdy ve školce spoustu zkušeností, takže jsem neviděla žádný problém v tom, že zde budou další děti ne-německého původu. Děti byly přijaty. Postup v Německu je ale takový, že vždycky když se přijme nové dítě, následuje rozhovor s rodiči o tom, jaké dítě je, co ho baví, co má rádo atd. Rodiče těchto dětí dostali termíny schůzky, ale nepřišli. Občas se může stát, že někdo nedorazí, ale není obvyklé, že nepřijde tak velký počet rodičů. Pak se zjistilo, že rodiče, kteří dostali přihlášku, vůbec nepochopili, že se mají někde dostavit a že se jedná o přijetí jejich dítěte do školky. Šla jsem tehdy ke zřizovateli, vzala s sebou sociální pracovnici a tlumočníky a společně jsme rodičům vysvětlili, o co se jedná. Když to rodiče pochopili, měli o místa ve školce velký zájem. Potom jsme rodiče pozvali do školky, aby se mohli podívat, jak to tady vypadá, co se ve školce děje, co tady děti dělají apod. Bylo to hodně práce, ale nakonec se to vyplatilo.“

Výuka jazyka

Kromě kurzu němčiny jako druhého jazyka jak pro rodiče, tak pro děti pořádá školka různé přednášky pro rodiče zaměřené na vývoj jazyka apod. Výuce jazyka se věnují i během běžného dne ve třídě. Používají například kartičky pro neslyšící, inspirují se znakovým jazykem. Ve školce je také logopedka, která kromě toho, že dbá na to, aby dítě správně vyslovovalo, pozoruje, zda se dítě dostává do situací, kdy komunikuje. Jde o to, aby dítě neodpovídalo jen na uzavřené otázky. Logopedka tedy dohlíží na to, aby děti musely komunikovat tak, aby se museli složitěji vyjadřovat.

Spolupráce s dalšími institucemi

Školka se snaží být otevřená navenek. Spolupracuje s mnoha institucemi, jako jsou neziskové organizace, divadla

atd. Důležitá je také **spolupráce se základními školami**, které sídlí v okolí školky. Spolupráce se školami má přispět k hladkému startu dětí ve škole. Všechny tyto výše jmenované služby a aktivity jsou pro personál školky časově náročné, ale pomáhají dětem i rodičům se lépe integrovat do německé společnosti, proto podle ředitelky školky stojí za to v tom pokračovat.

Použitá literatura a zdroje

Nahrávka z exkurze Kita im Tam, která proběhla v rámci studijního pobytu učitelů z ČR v Berlíně, studijní pobyt se konal v rámci projektu Inbáze, z. s., Mosty ke školám. Exkurze se konala dne 21. 5. 2019.

Nahrávka z exkurze Kita St. Johannis, která proběhla v rámci studijního pobytu učitelů z ČR v Berlíně, studijní pobyt se konal v rámci projektu Inbáze, z. s., Mosty ke školám. Exkurze se konala dne 22. 5. 2019.

<http://www.integration-kitas.de/> –

webové stránky Berliner Modellkitas – „Berlínské modelové školky pro integraci a inkluzi dětí s uprchlickou zkušeností“

<https://ev-gemeinde-tiergarten.de/page/35/evangelische-kindertagesstätte-st-johannis> –

webové stránky Kita St. Johannis.

<https://www.diakonie-stadtmitte.de/kind-familie/interkulturelle-kita-im-tam/ueber-unsere-interkulturelle-kita/> – webové stránky Kita im Tam.

<http://www.tam-familienzentrum.de/> – webové stránky Rodinného centra Tam.

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/germany/neighbourhood-mothers-neukolln-stadtteilmutter-neukolln-integrating-immigrant-mothers-via-local-women –

webové stránky projektů Evropské komise s popisem projektu „Stadtteilmütter“.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – půl růstu ČR

 INBÁZE